

Коалиција „Сите за правично судење“ – Скопје
Мисија на ОБСЕ во Скопје

Доцент д-р. Бобан Мисоски, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје
Дарко Аврамовски
Натали Петровска, **адвокат**

АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИТЕ ОД НАБЉУДУВАНИТЕ СУДСКИ ПОСТАПКИ ВО 2017 ГОДИНА

Автори

Доц.д-р Бобан Мисоски, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје

Дарко Аврамовски

Натали Петровска, адвокат

Организација за безбедност и
соработка во Европа
Мисија во Скопје

Содржината на ова издание не секогаш ги одразува погледите или ставовите на Мисијата на ОБСЕ во Скопје. Мисијата се придржува до Одлуката РС.DEC/81 на Постојаниот совет на ОБСЕ.

Скопје, декември 2017 година

■ ВОВЕД

Коалицијата „Сите за правично судење“ (во понатамошниот текст „Коалиција“) е формирана од 14 домашни здруженија на граѓани заради следење судски постапки пред надлежните судови, со цел: а) осигурување на загарантираните права на правично судење, како што е предвидено со Уставот, законите и ратификуваните меѓународни договори; б) зголемување на јавната свест, посочување на потребните реформи во судските постапки и работа на истите; в) зголемувањето на практичните знаења на студентите на право; и д) зајакнување на улогата и капацитетот на невладините организации. Поради сè поактуелната потреба од следење на судски предмети, а особено во областа на кривичното право, односно кривичната постапка, Коалицијата во текот на 2017 година, како и во претходните две години, со финансиска поддршка на Мисијата на ОБСЕ во Скопје, го спроведуваше проектот Судските реформи во насока на независно судство како и ефективен кривично правен систем кој обезбедува еднаков пристап за сите – „Законот се пишува, правдата се практикува“ (Judicial Reform activities towards an independent judiciary as well as an effective criminal justice system that ensures equal access for all – “Law is written, justice is practiced”). Оваа година, акцентот беше ставен на едукативниот процес на младите правници кои подоцна ги мониторираа постапките со цел истите да добијат дополнително теоретско, но и практично искуство од кривично правната област и на примената на новините од Законот за кривична постапка во основните судови во сите четири апелациони региони на земјата. Во рамки на втората активност е изготвена оваа анализа која дава осврт на состојбите со препораки за идни активности и реформи, сè со цел зајакнување на капацитетите на судскиот систем во државата.

■ МЕТОДОЛОГИЈА

Методологијата која за потребите на оваа анализа ја користеше Коалицијата за прибирање податоци од судењата кои беа предмет на набљудување се состоеше од специфично утврдено „теренско“ истражување во кое се користеа два метода: 1) набљудување на судските постапки за време на нивното одржување од страна на специјализирани набљудувачи кои не беа директни учесници во расправите и 2) систематизиран прашалник во кој по извршеното набљудување се внесуваат забележаните податоци.

1) Набљудувачи

За потребите на овој проект и за изготвување на анализата, како финален продукт од расположливите податоци произлезени од следењето на судските постапки, избрани беа 50 набљудувачи кои, за да продолжат со својот ангажман како теренски набљудувачи, требаше да поминат тродневна теоретска обука. По спроведената обука, со цел истите да бидат вклучени во процесот на набљудување за потребите на анализата како неопходен услов за да добијат сертификати за поминатата теоретска и практична обука, овие набљудувачи беа распоредени на подрачјето на сите 4 апелациони подрачја, поконкретно во девет основни судови во државата. Она што беше главен фокус во процесот на едуцирање на овие набљудувачи, беше надградба на нивните веќе стекнати универзитетски знаења од

кривично-правната материја за да можат да ги препознаат најчестите предизвици со кои се соочуваат судовите и сите учесници во кривичната постапка, но и за да можат да лоцираат неадекватна, односно, нецелосна имплементација на Законот за кривична постапка.

2) Прашалник

Набљудувачите, во процесот на прибирање на податоците од набљудувањето, имаа на располагање алатка - прашалник, по чија насока се водеа низ системот на обработка на првичните информации и впечатоци кои ги стекнуваа од своето присуство во судниците. Поконкретно, по првично стекнатите целокупни информации од една расправа, според прецизно систематизираниите 75 прашања во прашалникот, набљудувачите ги внесуваа прибраните податоци во мерка и на начин погодни за потребите на оваа анализа. Прашалникот беше конципиран согласно редоследот и водењето на кривичната постапка пред надлежните судови, со акцент на некои од новите институти, односно воведените новитети во Законот за кривичната постапка, а се разбира и со адаптиран простор за предочување на личната когнитивна перцепција на набљудувачите.

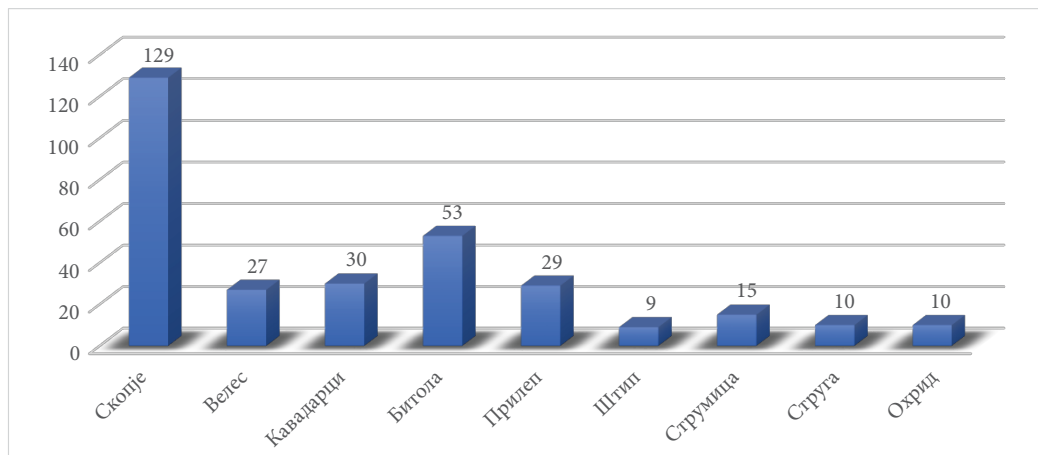
Видот на формулираните прашања варираше од прашања кои се отворени и дозволуваат простор за наратив, преку прашања кои нудат повеќе одговори, до дихтомни прашања. Прашањата беа систематизирани на таков начин што истите претставуваа јасни индикатори за евентуалните непочитувања на ЗКП, но и повреди на кривичната постапка. Оваа активности беше клучна во процесот на изготвување на оваа анализа од причина што податоците кои се добиваат од страна на набљудувачите се податоци кои даваат јасна, непосредна, непристрасна и транспарентна слика за кривичниот предмет кој се мониторира.

По прибирањето на овие податоци, истите беа внесени во компјутерска база на податоци, а подоцна беа предмет на анализа и обработка за да може да се изведат конкретни заклучоци за состојбите во периодот на набљудување.

■ ОПШТИ ПОДАТОЦИ

За потребите на овој проект набљудувачите беа организирани во мрежа распространета на сите четири апелациони подрачја при што беа опфатени следните судови: Скопје, Велес, Кавадарци, Битола, Прилеп, Штип, Струмица, Струга и Охрид. Во рамките на овој процес беа набљудувани вкупно 312 судски расправи, со тоа што најголем број од нив, 129, беа следени во Основниот суд Скопје 1 во Скопје, а потоа и во останатите градови: Велес-27, Кавадарци-30, Битола-53, Прилеп-29, Штип-9, Струмица-15, Струга-10 и Охрид-10. (графикон бр.1). Набљудувањето беше временски распоредено во текот на 7 месеци, почнувајќи од мај 2017 година до средината на ноември истата година, а сè со цел да се приберат што е можно поголем број податоци од кои би можело да се извлечат заклучоци, насоки и поенти. Нужно е да се напомене дека во последните 2 месеци од спроведеното набљудување интензитетот на одржување и следење на судските расправи беше зголемен. Ова се должи како на доцниот почеток на проектните активности, така и на судската ферија во текот на летниот период во кој судот, теоретски, не работи еден месец но, практично, овој период изнесува скоро 2 месеци, т.е. временскиот период од почетокот на месец јули до крајот на месец август, кога доаѓа до суптилно одлагање на расправите од пред отпочнувањето до по завршувањето на судската ферија.

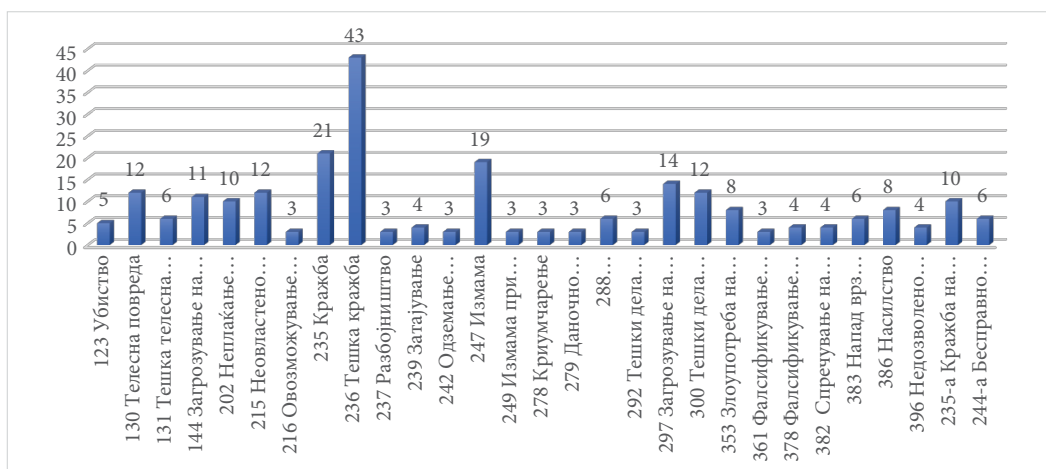
Судови каде е спроведено набљудувањето

Графикон бр.1

Застапеноста на кривичните дела во предметите кои беа предмет на набљудување варираше, но неизбежно е да се истакне дека преовладуваат кривични дела кои се однесуваат на имотни деликти и тоа особено кривичните дела од видот “Тешка кражба” и “Кражба”. Останатите по застапеност кривични дела по повод кои се воделе судски постапки во кривичните одделенија на судовите се: “Телесна повреда”, “Загрозување на сигурноста”, “Неплаќање на издршка”, “Неовластено прозивводство и пуштање во промет на наркотични дроги и прекурсори”, “Измама”, “Загрозување на безбедноста во сообраќајот”, “Кражба на електрична нерегија, топлинска енергија или природен гас” и др. (графикон бр.2)

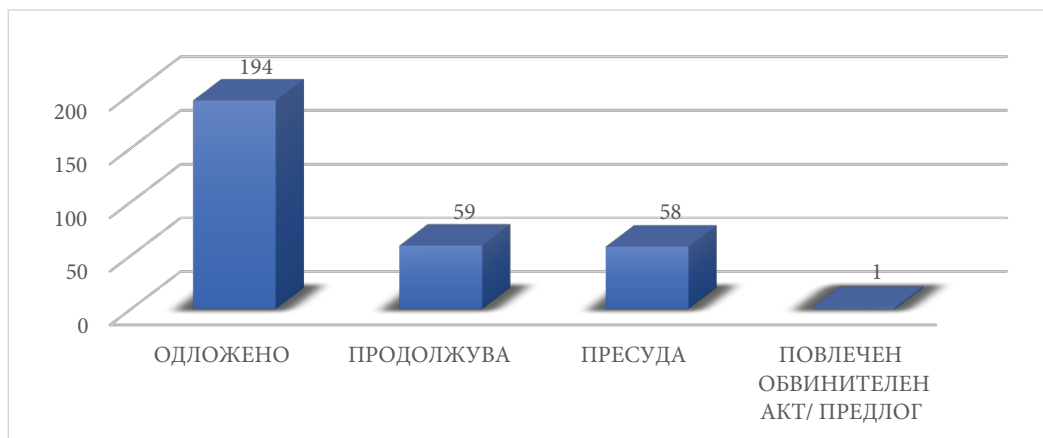
Број на предмети по кривично дело

Графикон бр.2

ОДЛАГАЊА

Од вкупниот број мониторирани судски постапки, односно расправи кој изнесува 312, 194 (62%) биле одложени, на 59 расправи постапката продолжила понатаму, додека пак 58 расправи завршиле со изрекување на пресуда и еден повлечен обвинителен акт/предлог (графикон бр.3). За разлика од изминатата година, каде е констатиран помал процент на одложени расправи (30%)¹, оваа година бележиме негово удвојување.

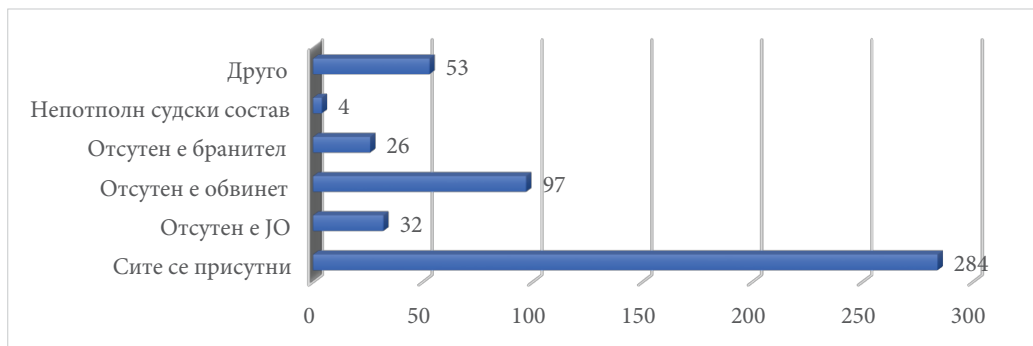
Графикон бр.3

Причините за одлагања на расправите се различни во зависност од присутните активни чинители во постапката. Па така, во зависност од тоа дали обвинетиот, обвинителот, бранителот или дел од судскиот совет бил отсутен, било неопходно расправата да биде одложена. Една од најчестите причини за одлагање која се наведува е неприсуството на обвинетиот на расправите кое, најчесто, се должи на неговото неспроведување од казнено поправните установи. Неретко, ова се должи на некоординација со системот за евиденција на спровод на лица лишени од слобода, во некои случаи се работи и за техничката неможност (која неизбежно поврзана со финансии) обвинетиот да биде доведен во суд кога се работи за судење во градови надвор од подрачјата каде се лоцирани казнено-поправните установи. Но, значајно е да се напомене и дека при ситуација на временско и просторно поклопување на некои судења со одредени високо профилирани судски предмети поради кои целокупниот систем на одредено судско подрачје, во случајов Основен суд Скопје 1 – Скопје, се среќаваме со проблемот на неспроведување на обвинетите од установите. Некогаш тоа е поради безбедносни причини, некогаш поради техничка неможност но ова упатува на неопходност од поголема логистичка поддршка и организирање во системот на функционирање и координирање на институциите кои се на каков било начин опфатени и имаат допирна точка со ЗКП.

Како паралела со претходната година би ги посочиле графичките прикази подолу (4 и 5) за отуство на лица во постапката.

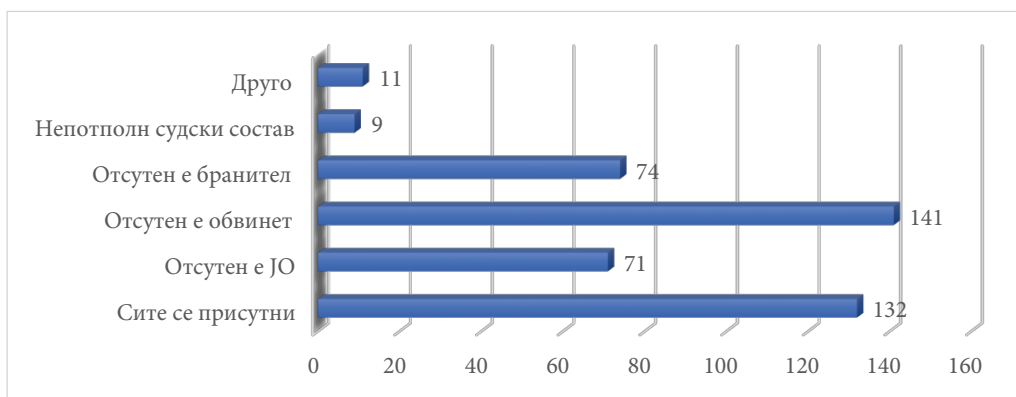
¹ <http://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2017/07/Analiza-2016-OSCE.pdf>

Кои лица на расправата се отсутни-2016

Графикон бр.4

Кои лица на расправата се отсутни-2017

Графикон бр.5

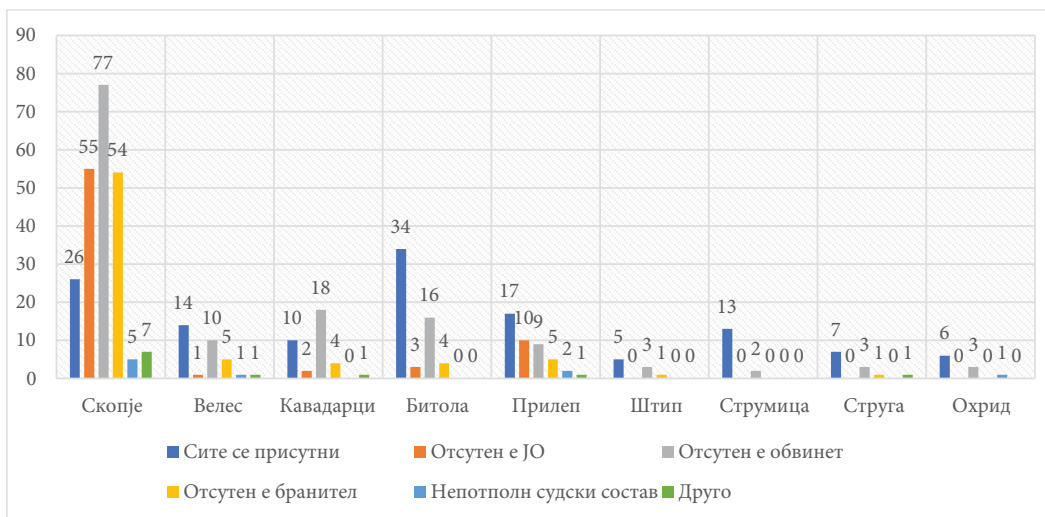
Од погорните графички прикази може да се утврди дека доаѓаме до ситуација во која што имаме пораст во скоро сите параметри, но оние кои се истакнуваат посебно се отсуството на бранителот во постапката, но и на јавниот обвинител (ЈО). Ако во 2016 година отсуството на бранителот како причина за одлагање на постапките е евидентирано во 12% од расправите, оваа година имаме пораст на 24%. Истото се случува и со отсуството на ЈО, ако во 2016 година тоа било неполни 20%, односно 15%, оваа година имаме покачување на овој процент и тоа во висина од 24%.

Најчесто наведувана причина за овој факт е промената на бранител од страна на обвинетите и потребата за усогласување на работниот распоред на новиот бранител со веќе утврдени обврски во останати предмети, но и неопходноста за запознавање со фактите и доказите во предметот за што е неопходно време за да се подготви соодветна одбрана. Што се однесува, пак, на отсуството на ЈО-и во постапките, како причина за ова се наведува преклопувањето со веќе закажани предмети и физичка неможност на ЈО-и да бидат присутни на две различни расправи во ист временски интервал. Како причина за одлагање која е

припишана на категоријата „друго“ е наведено, најчесто, отсуството на сведоци или вештачи во постапката но и потребата од изведување на некој доказ кој сè уште не бил прибавен или пак вештачење кое сè уште не било изготвено. Кај оваа категорија како причина за одлагање бележиме намалување во оваа година од 25% во 2016 година, на неполни 4% оваа година.

Доколку направиме, пак, анализа на податоците на ниво на градови во поглед на присутни лица во постапките ги добиваме податоците од следниот графички приказ (графикон бр.6).

Присуство на учесниците во постапката по градови

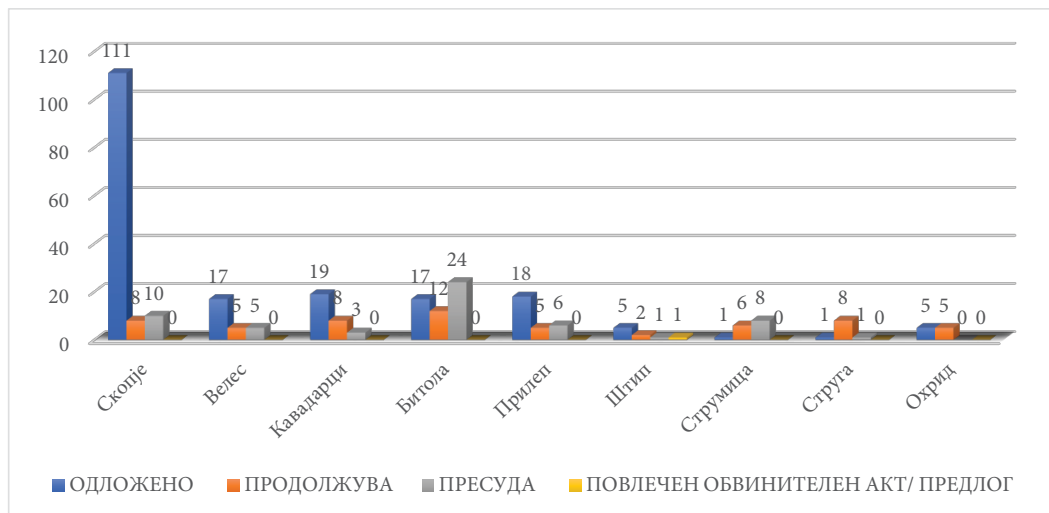

Графикон бр.6

Иако сите параметри за отсуство на учесниците во постапката се најмногу застапени на територијата на град Скопје, ниту другите градови не изостануваат во евиденцијата со параметрите отсустен обвинет, отсустен бранител и ЈО. Иако на подрачјето на Основен суд Прилеп ове параметри се истакнуваат за нијанса повеќе од останатите градови чија работа беше предмет на набљудување.

Во графичкиот приказ Графикон бр.7 даден подолу може да се утврди податокот за бројот на одложени расправи на подрачјето на различни основни судови. Па така, имајќи го предвид фактот дека Основниот суд Скопје 1 во Скопје е најголемиот кривичен суд во земјава и со прилично голем обем на предмети на годишно ниво, бројот на одложени расправи во овој суд е најголем - 111. Потоа следат судовите во Каварци-19, Прилеп-18, Битола и Велес по 17 одложени расправи и во другите судови има помал обем на одлагање. Меѓутоа, битно е да се напомене и дека обемот на самото набљудување во другите градови е помал (види графикон бр.1).

Одлагања на расправите по судови

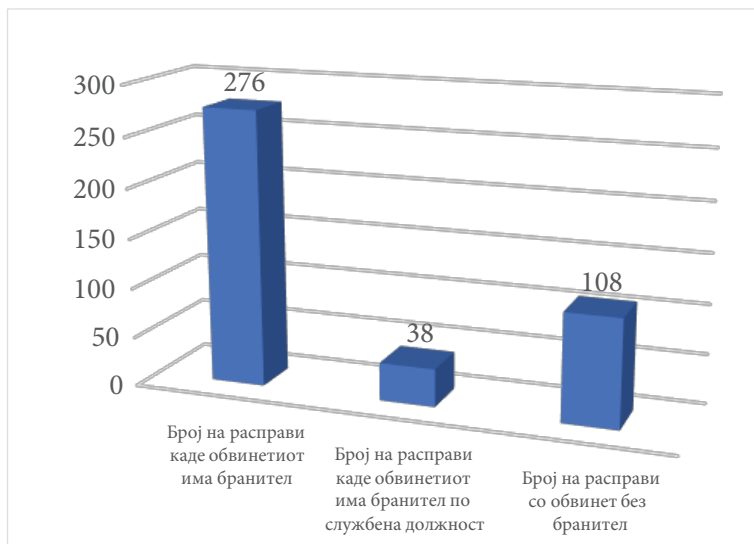
Графикон бр.7

■ БРАНИТЕЛ ВО ПОСТАПКАТА

Правото на бранител во ЗКП е предвидено во членовите 71 и 74 кои упатуваат на тоа дека секое лице осомничено или обвинето за кривично дело да има право на бранител во текот на целата кривична постапка против него. При тоа, обвинетиот пред првото испитување или пред друго дејствие за кое таа постапка е предвидена со ЗКП мора да се поучи дека има право на бранител по свој избор со кого може да се советува, но и бранителот да присуствува на неговото испитување. Меѓутоа, во случаи кога обвинетиот е нем, глув или е неспособен самиот успешно да се брани или, пак, ако против истиот се води кривична постапка за дело за кое во законот е пропишана казна доживотен затвор, тој мора да има бранител уште при првото испитување. Неопходноста од бранител во законот е предвидена и во случаите кога е определена мерката притвор и тоа за времето додека трае притворот. Доколку дојде до ситуација, пак, да е задолжителна одбраната, а обвинетиот не земе свој бранител, тогаш претседателот на судот ќе му постави бранител по службена должност за натамошниот тек на постапката, сè до правосилноста на пресудата.

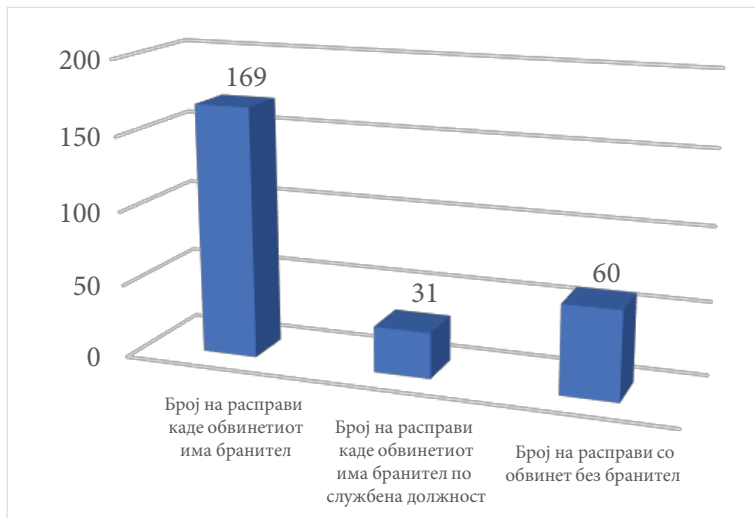
Во поглед на присуство на бранителите во текот на постапката, нашите набљудувачи ги обезбедиле следните податоци кои можеме да ги споредиме повторно со оние од изминатата година.

Дали обвинетиот има бранител 2016

Графикон бр.8

Дали обвинетиот има бранител 2017

Графикон бр.9

Од анализа на графичките прикази во графиконите со број 8 и 9 можеме да утврдиме дека во 2017 година е видно намален бројот на расправи каде обвинетиот бил без бранител што упатува на поголемата свесност на обвинетите кон користењето правна помош од професионалци без оглед дали се работи за скратена или редовна постапка.

Скратена постапка

Скратена постапка како еден од последните новитети воведени во ЗКП, претставува една од забрзаните постапки, покрај постапката за донесување пресуда врз основа на спогодба со јавниот обвинител и осомничениот, постапката за медијација во која учествува посебно трето лице - медијатор и постапката за издавање на казнен налог со кој се предлага и изрекува определена санкција во случај на постоење на доволно докази за кривични дела кои спаѓаат во надлежност на судија поединец. Скратената постапка е предвидено да биде применувана единствено во предмети во кои е предвидена парична казна или казна затвор до 5 години. Па така, имајќи го предвид фактот дека беа набљудувани исклучиво постапки кои се водат пред судот и за кои се одржуваа главни расправи, набљудувачите од Коалицијата имаа пристап и можност да присуствуваат единствено на постапките кои се водат во судот и за кои се одржуваат јавни расправи, па така истите имаа можност да присуствуваат на само една од предвидените забрзани постапки, а тоа е скратената.

Водењето на скратената, односно редовната постапка, имајќи ја предвид висината на казната која може да биде изречена во едниот и другиот вид на постапки, меѓу другото, упатува и на тежината на криминалот кој бил извршен. Па така, по извршената паралела на податоците од оваа година со оние во изминатата, 2016 година, наидуваме на податок на намалување на бројот на редовните постапки, на сметка на скратените и тоа за 5%. Што како констатиран податок неопходно го наметнува и заклучокот на сторување на евентуално полесни кривични дела во изминатата година.

■ ПРИТВОР И МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРИСУСТВО

Притворот како една од најсериозните мерки за обезбедување присуство на обвинетиот во текот на кривичната постапка, беше и оваа година предмет на опсервација. Се разбира, покрај притворот, со цел добивање реална слика за примената на овие мерки низ практиката на основните судови, набљудувачите ја нотираа и примената и на останатите, полесни, мерки за обезбедување присутпредвидени во членот 144 од ЗКП и тоа: поканата, примената на мерките на претпазливост, гаранцијата, приведувањето, лишувањето од слобода, задржувањето, краткотрајниот притвор и кукниот притвор.

Притоа, од оваа палета мерки, набљудувачите биле присутни само на 40 рочишта (16% од вкупниот број) на кои обвинетите лица биле во притвор (Табела бр.10), додека полесните мерки за обезбедување присуство на обвинетото лице биле применети само во 17 случаи (графикон бр.11).

Во однос на минатата година, може да констатираме зголемена примена и на мерката притвор и на полесните мерки за обезбедување присуство. Притоа, имајќи го предвид вкупниот број на набљудувани рочишта, можеме да констатираме пораст од дури 75%, односно минатата година набљудувачите забележале примена на мерката притвор во 36 случаи, а полесните мерки биле нотирани во 14 случаи.

Според овие податоци, на прв поглед, може да се забележи голем тренд на пораст на сите мерки за обезбедување присуство, во однос на минатата година, но со оглед на примерокот

на оваа анализа, а имајќи ги предвид вкупните бројки за примена на мерката притвор,² не можеме со поголема прецизност да констатираме дека имаме толку сериозен пораст на мерките со кои се организира слободата на движење на обвинетите.

Она што особено загрожува е трендот од минатите години каде опстојува практиката на судот да не се даваат соодветни образложенија на причините за определувањето на притворот, ниту реалното ценење на факторите и нивното нотирање во решенијата за продолжување на мерката притвор од страна на судот.³

Во некоја мерка оваа практика на судовите се должи на фактот дека во определени случаи тие немаат или не располагаат со доволно информации за да ја оправдаат примената на овие мерки, па истите ги определуваат неправилно и неправедно по автоматизам или воопшто не ги применуваат соодветните мерки.⁴

Оваа состојба можеби би се амортизирала со воведувањето на посебна судска служба која би била должна на судот да му сервира целосни и прецизни податоци за личната, психолошката, семејната, финансиската и општествената положба на обвинетиот, слично, на пример, на позитивните искуства со предпроцесните извештаи (Pretrial Reports) изготвени од страна на пробациските служби во САД и Обединетото Кралство.⁵

Понатаму, со оглед на фактот дека растот на примената на притворот е право пропорционален со примената на полесните мерки за обезбедување присуство, сметаме дека треба да се направи дополнителна анализа зошто примената на полесните мерки сеуште стагнира и зошто е далеку зад примената на мерката притвор. Ова значи дека домашните судови отстапуваат од посакуваната траекторија за примена на мерките за обезбедување присуство каде примат и многу поголема застапеност би имале полесните мерки за обезбедување присуство, додека притворот би се применувал само по исклучок и тоа само во неопходните случаи, согласно основите предвидени во одредбите од членовите 144 ст. 2 и 164 од ЗКП.

2 Види ги податоците од Управата за извршување на санкции за 2016-та година, достапни на http://www.pravda.gov.mk/UIS/Godisen%20izvestaj%20na%20UIS%20za%202016%2010_05_2017.pdf, стр. 34 и сл.

3 Ваквите забелешки подолго време се упатуваат на судите и истите беа препознаени и од страна на Судот во Стразбур, како на пример во предметот „Василкоски и останатите против поранешната југословенска Република Македонија“, No. 28169/08, од 28 октомври 2010 г. За ова види поопширно и кај: Бужаровска Г., Андреевска С., Тумановски А., Примена на мерката притвор според законот за кривичната постапка од 2010 година - правна анализа, ОБСЕ, Скопје, 2015 г.

4 Види поопширно и кај: Бужаровска Г., Андреевска С., Тумановски А., Примена на мерката притвор според законот за кривичната постапка од 2010 година - правна анализа, ОБСЕ, Скопје, 2015 г. или Мисоски Б., Bail, precaution measures and/or house detention: analysis and recommendations for their more frequent use, Proceedings of the Post Doc Colloquium in Public Law, Tirana and Skopje, SEELS Network, 2014.

5 Види: Mamalian C. A., State of the Science of Pretrial Risk Assessment, Pretrial Justice Institute, 2011. Достапно на www.justice.gov или Hucklesby A., Bail Support Schemes for Adults, The Policy Press, University of Bristol, UK, 2011

Дали е определен притвор?

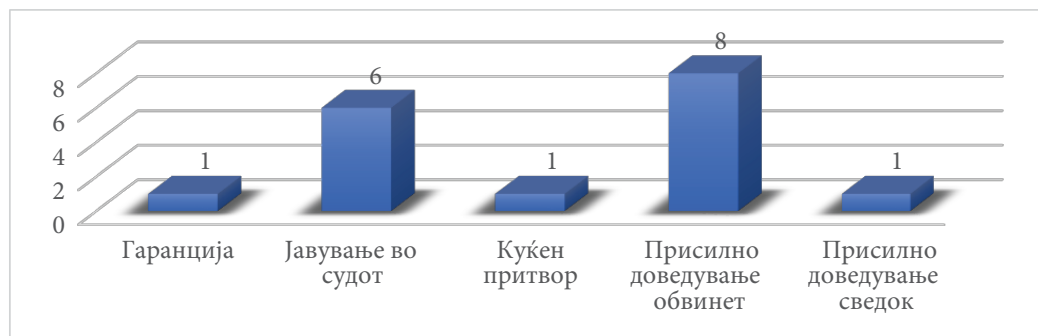

График бр.10

Во таа насока, од полесните мерки за обезбедување присуство, покрај нивната ретка примена, загрижува фактот дека е забележлив еден тренд на стихијност во определувањето. Односно, судовите на некој начин определуваат мерки кои што во моментот се „популарни“ кај пошироката јавност. Па така, во овој период имаме зголемена примена на мерката задолжително јавување во судот, во однос на останатите мерки. Додека мерката задолжително доведување е на некој начин традиционално видлива и најфреквентна сепак, со оглед на фактот дека носи најмал степен на ограничување на слободата на движење на обвинетиот, оваа мерка генерално не ја вбројуваме во статистиката на пожелни или непожелни мерки за обезбедување присуство, бидејќи нејзината примена е најчесто третирана како „пробен балон“ за потребата од (не)примена на некоја од потешките мерки за обезбедување присуство.

Стихијноста на примената на мерката задолжително јавување во судот се гледа во фактот дека таа најчесто се применува во определени јавно експонирани случаи, каде во јавноста од судот се очекува некаков сериозен одговор во однос на обезбедувањето присуство на осомничените или обвинетите лица, па судот ја применува оваа мерка, како некаков одговор на очекувањата на јавноста, без притоа да даде соодветно образложение на причините поради кои се применува оваа мерка, ниту да даде одговор дали преку оваа мерка може да се оствари посакуваната цел – обезбедување присуство на обвинетото лице особено ако се има предвид однесувањето на обвинетите во неколку случаи покренати од СЈО како, на пример, популарно наречените случаи „Труст“, „Тврдина“, „Општина Центар“ или „Тотал“.

Мерки кои се определени

Графикон бр.11

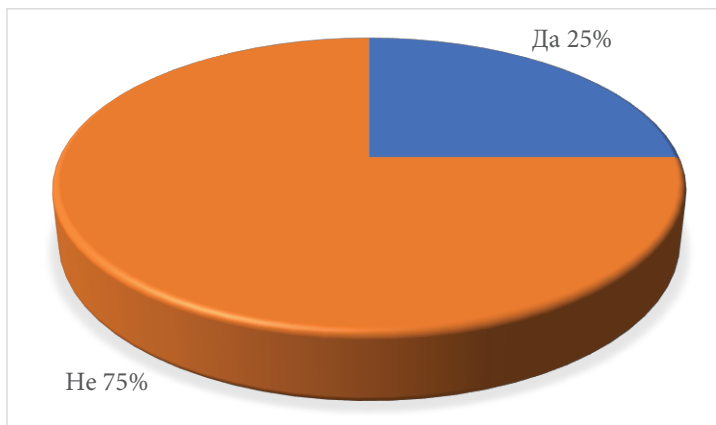
И оваа година, за жал, повторно отсуствува пошироката примена на гаранцијата и на мерката куќен притвор, за чија адекватна и зголемена примена сметаме дека е неопходно да се направат определени законски измени. Имено, сметаме дека, за жал, е пропуштена можноста во Законот за пробација да се предвидат услови за помош на судот од страна на Пробациските служби при правилната примена на овие мерки. Ова особено имајќи го предвид фактот дека, иако се работи за суштински различни мерки бидејќи мерките за обезбедување присуство имаат различна цел од санкциите кои се опфатени со Законот за пробација, примената на овие мерки за обезбедување присуство во основа е мошне слична. Како, на пример, примената на санкциите куќен затвор и/или забраните за посетување определени места, простории или лица предвидени во членовите 56 и 59-а од КЗ како кривични санкции и мерките на претпазливост предвидени во член 146 од ЗКП⁶, а судот за нивна правилна примена не располага со доволно докази прибрани од посебен орган кој потоа и би ги спровел овие исти мерки.

Конечно, со оглед на фактот дека Пробациската служба и покрај законските одредби од Законот за пробација сè уште не е формирана, а не пак функционира, предлагаме во тековните опсежни реформи на казнено-правниот систем⁷ да се најдат и овие предлози за проширување на надлежноста на оваа служба, со што и реално би се очекувало зголемување на примената на овие мерки од страна на судот.

⁶ Види: Мисоски Б., Законот за пробација и мерките за обезбедување присуство на обвинетиот во текот на кривичната постапка, *Journal for Criminal Law and Criminology*, МРКПК, бр.1, 2017 година.

⁷ Стратегија за реформа на правосудниот сектор за периодот 2017-2022, усвоена на седницата на Владата на 28.11.2017 г. достапна во PDF формат на: <https://goo.gl/dzX6X5>.

Мерки кои се определени

Графикон бр.12

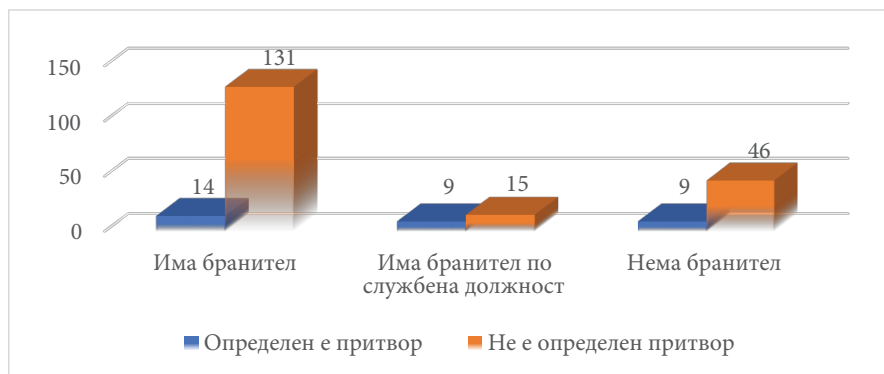
Во однос на нотираниот факт дека во праткиката примената на мерката притвор е несоодветно третирана како предмет на пазарење за добивање подобра преговарачка позиција од страна на овластените тужители (види графикон бр.12), а врз основа на одредбата од членот 173 од ЗКП, според која се предвидува дека притворот се укинува доколку обвинетиот даде признание, од податоците на набљудувачите можеме да утврдиме дека во една четвртина од предметите притворот веднаш бил укинат по даденото признание, додека во останатите случаи не.⁸

Сметаме дека во иднина судиите би требало да обрнуваат особено внимание на оваа детектирана неправилна практика и да ја избегнуваат на тој начин што решението за притвор би го базирале врз точно определени основи поткрепени со докази, а би ги одбегнувале генеричките решенија каде притворот се определува по сите основи предвидени во членот 165 од ЗКП, без вистинска фактичка поткрепа на секој основ соодветно. На тој начин, судиите би биле сигурни дека доколку притворениот обвинет даде признание би можел да се пушти да се брани од слобода само доколку притворот бил определен поради опасност од влијание врз сведоците и вештаците, а со тоа и правилно би го применувале ЗКП во делот на одредбите од членот 173.

Во останатите случаи, доколку има докази, притворот би можел да се продолжи или да биде определена друга полесна мерка, но на овој начин би се оневозможила практиката најтешката мерка за обезбедување присуство да биде искористена како инструмент за притисок на обвинетиот да ја признае вината.

⁸ Види: Петровска Н., Мисоски Б., Анализа, оп. цит. стр. 23-24.

Дали обвинетиот има бранител кога е определен притвор

Графикон бр.13

Особено внимание би требало да му се посвети и на податокот добиен од набљудувачите според кој во 9 случаи кога бил определен притворот, обвинетиот немал бранител (графикон бр.13). Во оваа насока, по направената дополнителна контрола на овој податок, се добива заклучокот дека судовите не постапиле спротивно на одредбите од членот 74 од ЗКП според кои е задолжителната одбраната при определувањето на притворот, туку во текот на рочиштето од главната расправа на која обвинетото лице било во притвор, бил отсутен бранителот.

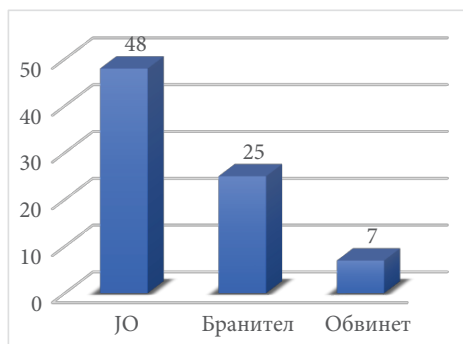
Ова значи дека може да бидеме задоволни дека судот ја почитува законската одредба за определување на мерката притвор во присуство на бранителот на обвинетиот, односно дека ја почитува законската обврска за задолжителна одбрана при определувањето на притворот. Но сепак, критиките се на страната на бранителите, бидејќи сметаме дека е несоодветна и непрофесионална практиката кога на закажаното рочиште од притворски предмет, а обвинетиот е спроведен во судот од КПУ, да е отсутен неговиот бранител. Токму затоа, сметаме дека во иднина бранителите би требало да обрнат поголемо внимание при насрочувањето на предметите, со што би се одбегнала практиката нивниот притворен клиент да биде спроведен во судот, а рочиштето одложено поради неприсуството на бранителите.

■ ВОВЕДНИ ГОВОРИ

Во делот од постапката кој хронолошки следи – воведни говори, странките добиваат можност да изнесат решавачки факти кои имаат намера да ги докажуваат, да ги изложат доказите што ќе ги изведуваат и да ги определат прашањата по коишто ќе расправаат. Меѓутоа, ЗКП прави разлика помеѓу постапувањето на судот и примената на овој институт во редовната и во скратената постапка. Имено, кога станува збор за редовна постапка, горенаведениот принцип на држење воведен говор е правило со тоа што одбраната секогаш има право и опција да не дава воведни говори но, кога станува збор за скратена постапка, воведните говори на застапниците на обвинението се трансформираат во изнесување на содржина на обвинението, додека пак одбраната никаде во законот не е опфатена со свој придонес во воведувањето на решавачките факти во корист на одбраната.

Од податоците кои набљудувачите ги имаат собрано може да се утврди дека воведни говори биле дадени на вкупно 48 расправи на кои биле присутни при што, по изнесување на воведниот говор од страна на јавниот обвинител, бранителите на 25 расправи дали свој придонес во одбраната на обвинетиот со истакнување на воведен говор, додека пак на 7 расправи тоа го сторил самиот обвинет. (графикон бр.14). Во следниот графички приказ (графикон бр.15) имаме податоци за воведните говори во скратена и редовна постапка. Од овие податоци може да се утврди дека само во 2 случаи бранителот не одржал воведен говор при отпочнувањето на постапката но, исто така, и дека бранителите решиле да ја искористат својата можност за воведен говор во скратена постапка и покрај недореченоста на ЗКП во поглед на оваа околност кај бранителите во скратени постапки.

Одржан воведен говор од

Графикон бр.14

Графикон бр.15

Доколку навлеземе суштински во квалитетот на воведните говори преку креираните прашања по однос на овој институт, доаѓаме до податоци дека впечатокот на успешност на воведни говори кој го оставиле странките во постапката е различен. Па, така, во само 9 воведни говори на ЈО набљудувачите констатирале дека истиот е делумно јасен, додека во 2 воведни говори на бранителот и 1 на обвинетиот истите добиле впечаток дека е нејасен, а само за 6 воведни говори на бранителот, односно 3 на обвинетиот констатирале делумна јасност (графикон бр.16). Што се однесува, пак, на квалитетот на подготовка на воведниот говор од страна на ЈО, констатирано е дека во 63% од расправите каде истиот е изнесен ЈО ова го свел на едноставно читање на обвинителниот акт, а не на истакнување на квалитетен воведен говор од кој би можело да се има впечаток за целиот случај и фактите и околностите кои ќе се докажуваат без, притоа, да биде изнесена теоријата на случајот, односно тезата која се застапува, а уште помалку, пак, определување на правни прашања по кои ќе расправа, сè со цел да се докаже основаноста на обвинението.

Дали од воведниот говор се разбраа тврдењата и решавачките факти кои ќе се докажуваат

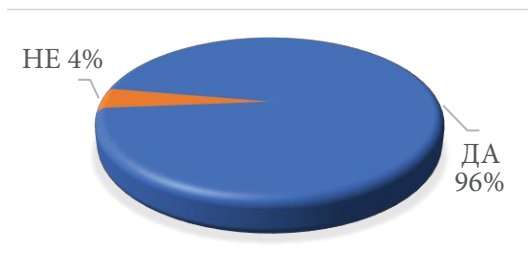
Графикон бр.16

Имајќи го предвид фактот дека изминатата година, процентот на читање на обвинителниот акт наместо воведен говор изнесувал 70%, од подолуприкажаниот графички приказ (графикон бр.17), може да се види напредок, односно подобрување во квалитетот кај ЈО. Но, како и да е, со давањето на воведни говори на овој начин, ниту на судот му е јасно што обвинителот ќе докажува, ниту на одбраната и е јасна тезата на обвинителот за основаноста на обвинението и како планира да ја докаже па, оттука, сè уште опстојува препораката во насока на потреба од подобрување во истакнувањето воведни говори од страна на ЈО.

Во поглед на поуките за правата на обвинетото лице, предвидени во ЗКП, според методологијата на работа, во прашалникот предвидовме неколку прашања кои се однесуваат точно на оваа проблематика. Особено важен ни беше податокот дали обвинетиот ги ползува сите предвидени права кои законот му ги обезбедува, а уште поважно ни беше како судот постапува при поуките за правата на обвинетите лица.

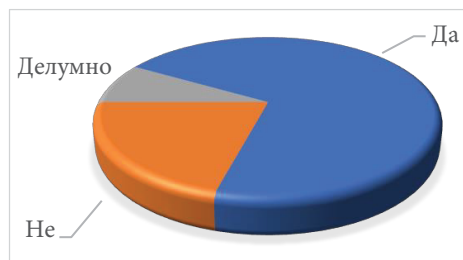
Од обработените податоци утврдивме дека судот води грижа да ја имплементира во овој дел постапката согласно регулативата, но со одредени исклучоци. Па така, во поглед на тоа дали судот го прашал обвинетиот за тоа дали истиот разбира за што е обвинет, набљудувачите нотирале исклучок од 4% на штета на обвинетиот. Имено, во 4% од случаите судот не го прашал обвинетиот дали е запознаен со содржината на обвинението (графикон бр.17). Но, она што уште повеќе загрижува, имајќи го предвид фактот дека обвинетиот не разбрал за што е обвинет, е тоа што судот во 21% од случаите на обвинетиот не му појаснил за кое кривично дело се обвинува, додека пак во само 8% тоа го сторил делумно (графикон бр.18).

Дали обвинетиот беше прашан од страна на судот дали разбира за што е обвинет

Графикон бр.17

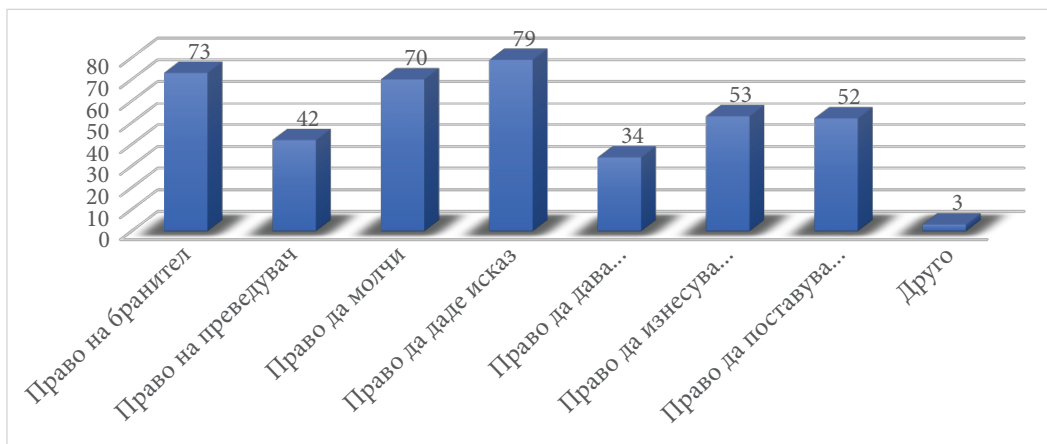
Ако обвинетиот не разбрал, дали судот му појасни за кое кривично дело се обвинува

Графикон бр.18

Член 206 од ЗКП предвидува дека обвинетиот пред секое испитување задолжително ќе се информира и поучи за што е обвинет, дека не е должен да ја изнесува својата одбрана, ниту да одговара на поставени прашања, за правото на бранител по сопствен избор, дека може да изнесува факти и докази кои му одат во полза, како и да се произнесе за делото кое му се става на товар, за правото на увид во списите и разгледување на одземените предмети, за правото на преведувач, односно толкувач, за правото на преглед на лекар при потреба од медицински третман или утврдување евентуални полициски пречекорувања, како и информирање за правото на спогодување за вина со ЈО. Во прашалникот кој се користеше како алатка во процесот на ова истражување, опфатени беа дел од овие права, па како што може да се забележи од графичкиот приказ на обработените податоци, најчесто право за кое обвинетиот бил поучуван било правото истиот да даде исказ, а она за кое има најмалку поуки е правото да им поставува прашања на сведоците, односно вештаците. Во делот под „друго“ се опфатени ненабројаните прашања од типот право на увид во списите од предметот, правото на медицински преглед и сл.

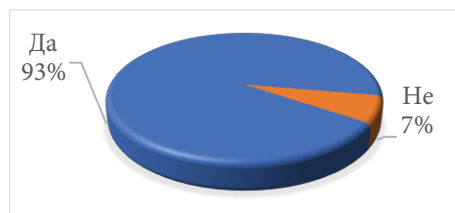
Поуки за правата на обвинетиот

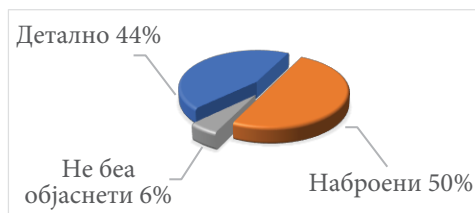
Графикон бр.19

Од погорниот графички приказ (графикон бр.19) може да се забележи дека најчесто поучувани права се правата да се даде исказ, правото на бранител и на молчење, по ретки се оние кои му овозможуваат на обвинетото лице да има активна улога во постапката, како што се правото на давање забелешки, изнесување докази и сл.

Меѓутоа, она што е уште поважно за обвинетиот е дали истите му се објаснети воопшто и дали, ако се објаснети, тоа е сторено на за него достапен и разбирлив јазик. Овие прашања се од голема важност особено во постапките каде обвинетите се јавуваат без свој бранител и се правно неуки, па улогата на судот во вакви ситуации да ги појасни правата на за странките разбирлив начин е круцијална.

Објаснување на правата на обвинетот
на за него разбирлив начин

Графикон бр.20

На кој начин му беа објаснети
правата на обвинетиот

Графикон бр.21

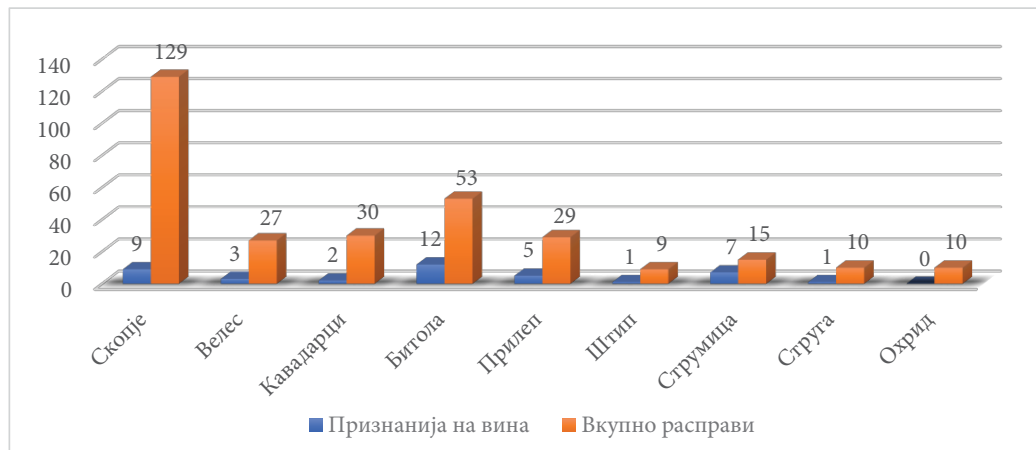
Во графичките прикази погоре се сумирани податоците по однос на прашањата за објаснување на правата на обвинетиот на за него разбирлив начин, што во конкретниов случај гледаме дека судот пропуштил да го направи во 7% од предметите (графикон бр.20). Додека пак, во поглед на начинот на појаснување, можеме да забележиме дека во 50% од расправите судот само ги наброил правата, во 44% детално ги објаснил на обвинетиот, но во 6% од расправите не ги објаснил воопшто (графикон бр.21).

■ ПРИЗНАНИЕ НА ВИНА

Признанието на вина според практиката на Основните судови во државата се наметнува како еден од особено значајните процесни инструменти за забрзување на кривичната постапка и за зголемување на судската ефикасност. Поради овие причини и оваа година предмет на анализа беа процедуралните гаранции при примената на овој институт во текот на кривичната постапка. Притоа, исто како и минатата година, предмет на опсервација беа случајно избраните предмети во кои обвинетите лица одлучиле да ја признаат вината во текот на првото рочиште од главната расправа, согласно одредбите од членовите 380 и 381 од ЗКП, додека останатите типови на забрзување на кривичната постапка сродни на признането на вина, како што се постапката за спогодување за видот и висината на кривичната санкција што се презема во фазата на истрага согласно членовите 483 до 490 од ЗКП како и признанието на вина на обвинетиот во фазата на контролата на обвинението согласно членовите 329 и 334 од ЗКП, имајќи ја предвид природата на набљудувањето се изоставени од анализата. Па така, нашите набљудувачи, од вкупно 312 набљудувани расправи оваа година, забележале дека обвинетиот дал признание на 40 од нив. Односно, процентуално, признанието било застапено како начин на забрзување на кривичните постапки во повеќе од 10% од вкупно набљудуваните расправи. Имајќи предвид дека се работи за случајно избран и нерепрезентативен примерок на набљудувани рочишта, радува фактот дека овој институт е заживеан во практиката на нашите судови, а дотолку повеќе процентот на забележани рочишта на кои оваа година е дадено признание за вина е поблиску до податоците добиени од основните судови во однос на примената на оваа постапка⁹.

⁹ Види: Годишни извештаи за работа на судовите. Делумно достапни на интегрираниот веб портал достапен на линкот <https://goo.gl/9P76K6>. За жал, на порталот не се ажурирани годишните извештаи за работа на сите Основни судови во државата.

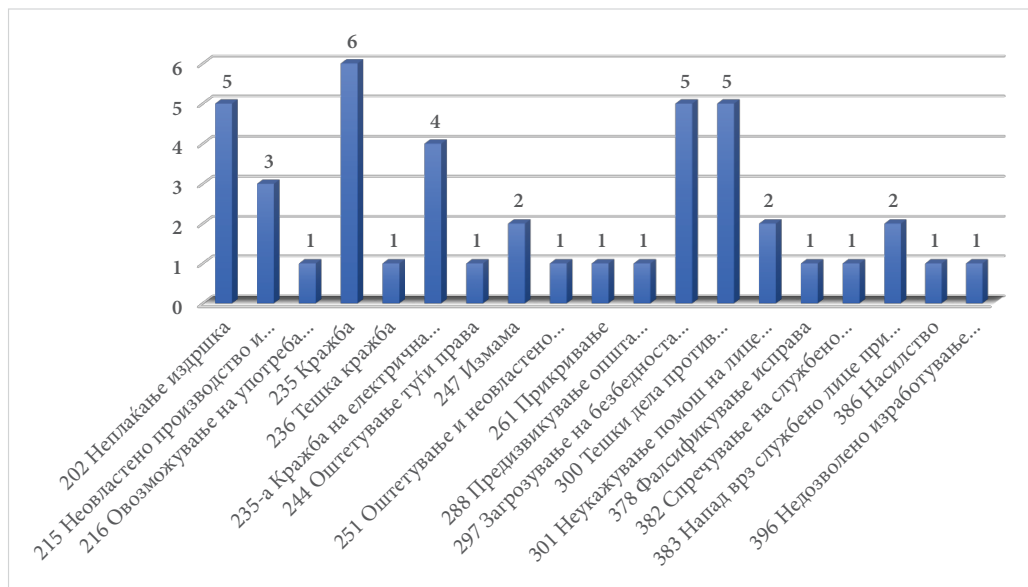
Број на расправи со признание на вина спореден со број на набљудувани расправи по градови

Графикон бр.22

Се разбира, врз основа на добиените податоци не може да се даде соодветен заклучок во кои судови оваа постапка е пофреквентна, а каде помалку застапена бидејќи се работи за случаен избор на предметите. Но, опстојува генералниот заклучок за присуство на оваа постапка (види графикон бр.22), освен во Основниот суд во Охрид, каде нашите набљудувачи покрај малиот број на набљудувани рочишта (само 10) не успеале да бидат присутни на некое рочиште на кое обвинетиот ја признал вината.

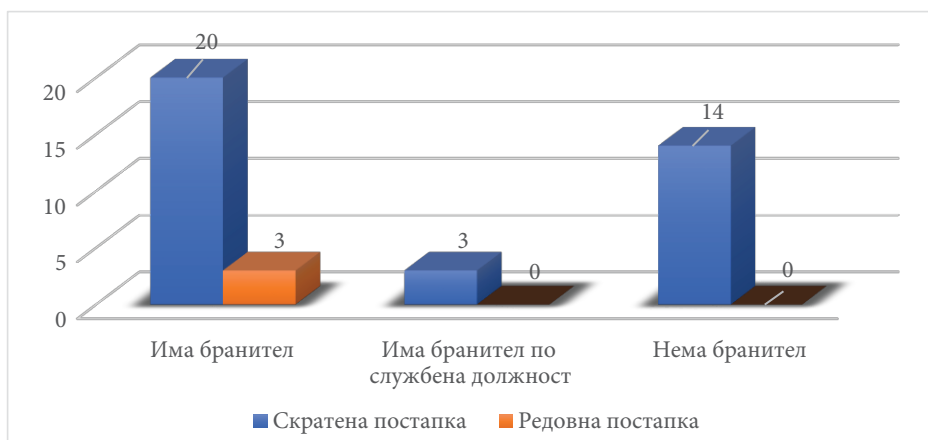
Број на признанија по кривично дело

Графикон бр.23

Во однос на видот на кривичните дела (графикон бр.23) и оваа година може да заклучиме дека не постои селективност во однос на подготвеноста на обвинетиот да даде признание во однос на видот на кривичното дело, односно генерално споредено со статистичките податоци за обемот на криминалитетот во државата може да заклучиме дека обвинетите лица немаат преференција во однос на видовите на кривичните дела за кои се подготвени да дадат признание, со што се потврдува тезата дека признанието е поврзано со фактичката поткрепеност на обвинението, а не со видот на кривичното дело за кое обвинетиот е обвинет. Сепак, оваа година, за разлика од минатата година¹⁰ изостануваат кривичните дела против животот и телото, како и кривичните дела против половата слобода и половиот морал за кои обвинетите биле подготвени да дадат признание.

Број на признанија по кривично дело

Графикон бр.24

Од друга страна, повторно доминантни, но значително повеќе од минатата година,¹¹ се предметите за кои е предвидена казна затвор до 5 години (види графикон бр.24), за кои обвинетите изразиле поголема спремност да го признаат делото, наспроти кривичните дела за кои е предвидена потешка казна и за кои се води редовна кривична постапка. Имено, за разлика од минатата година, оваа година процентот на признанија во редовна постапка, според набљудуваните рочишта, е помал од десет проценти во однос на признанијата дадени во скратена постапка. Во таа насока, сметаме дека е потребно однос да се направи дополнителна анализа во однос на причините за овој тренд, или едноставно тоа се должи на случајниот избор на предмети од страна на нашите набљудувачи.

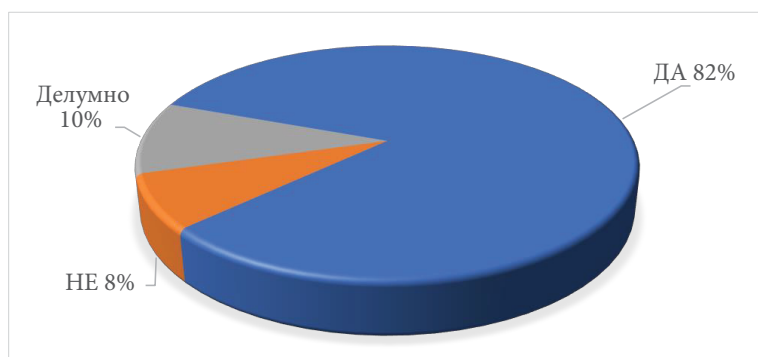
Од погорниот графикон е евидентирана една интересна практика во однос на дадените признанија во скратена постапка (и тоа на дури 14 рочишта) каде бранителот не бил присутен. Ваквата практика сметаме дека е спротивна на одредбите од членот 74 од ЗКП, за присуството на бранителот во текот на постапката за спогодување и признание на вина. Сепак, имајќи ја предвид номотехничката непрецизност на одредбата од ставот 4 од членот 74 од ЗКП, во која изречно не е предвидено дека одбраната е задолжителна и при давањето

10 Види: Петровска Н., Мисоски Б., Извештај, оп. цит. стр. 15.

11 Ибид, стр. 13.

на признанието за вина на обвинетото лице во текот на главната расправа судовите прибегнуваат кон прифаќање на признанието и во услови на отуство на бранителите во скратена постапка. Притоа, ја базираат својата одлука на одредбите од членот 381 од ЗКП за редовна постапка и од ставовите 1 и 3 од членот 74 каде изречно е предвидено дека присуството на бранител е задолжително само доколку се работи за кривични дела за кои е предвидена доживотна казна затвор или казна затвор од 10 години во моментот на доставувањето на обвинителниот акт. Сепак, сметаме дека оваа практика е неправилна, а пред сè резултат на фактот дека во ставот 4 од членот 74 од ЗКП несреќно се спрочени зборовите: „Во текот на постапката за преговарање и спогодување со обвинителот за признавање на вината...” сакајќи да се опфатат двата модалитети и постапката за спогодување и признанието за вина како подвидови на изворната англосаксонска скратена постапка *plea bargaining*¹². Наместо ова, преку оваа нејасна одредба се губи гаранцијата за присуството на бранителот во текот на признанието за вина на обвинетиот и потоа како резултат на тоа водењето на скратената доказна постапка во смисла на членот 381 од ЗКП. Токму затоа сметаме дека во рамките на одредбата од ставот 4 од членот 74 од ЗКП, терба да се направи допрецизирање и истиот член да гласи: „Во текот на постапката за преговарање и спогодување со обвинителот за донесување на пресуда врз основа на спогодба во смисла на главата 29 од ЗКП, како и во текот постапката по признавање на вината во смисла на членовите 334 и 381 од ЗКП.” На овој начин би се исправила недоследноста во ЗКП во однос на присуството на бранителот во моментот на давањето и оценката на признанието на обвинетиот од страна на судот, која единствено е правилно уредена во членот 334 од ЗКП. Токму затоа, доаѓаме до практични ситуации кога обвинетиот дава признание на главната расправа во отсуство на бранителот при што оваа постапка е толерирана од судот бидејќи присуството на бранителот при признанието, како што погоре образложивме, е правилно уредено само во фазата на контролата на обвинението во смисла на членот 223 од ЗКП која фаза не се применува во текот на скратената кривична постапка.

Дали беа поставени прашања за да се провери признанието во правец на сите обележја на кривичното дело

Графикон бр.25

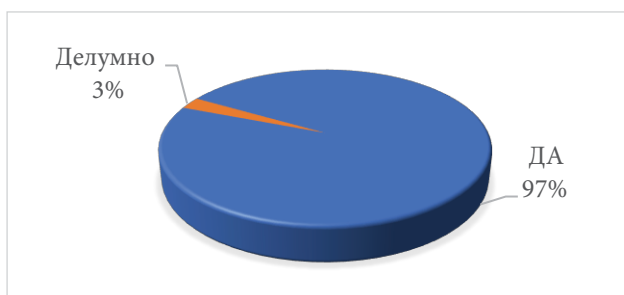
¹² За оваа постапка види повеќе: Бужаровска Г., Мисоски Б., во *Simplified Forms of Procedures in Criminal Matters – Regional Criminal Procedure Legislation and Experiences in Application*, Ivan Jovanovic and Mirosljub Stanisavljevic eds., OSCE Mission to Serbia, 2013, стр.223; или Baldwin J., McConville M., *Negotiated justice: pressures on defendants to plead guilty*, London: Martin Robertson, 1977.

Од анализата на податоците добиени од набљудувачите во однос на активностите на судот за проверка на сите обележја на казнено дело, може да заклучиме дека, слично на минатите години (графикон бр.25), во скоро идентичен процент (87% во 2016 г., а 82% во 2015 г.) судиите при оценката на даденото признание на обвинетиот му поставиле прашања на обвинетиот за проверка на сите обележја на кривичното дело, односно за што дава признание.

За жал, во поглед на оваа практика не можеме да констатираме подобрување во однос на минатите години, имајќи го предвид фактот дека сè уште опстојува практиката судиите на обвинетите да не им објаснат на разбирлив јазик за што се обвинети, односно да расчистат во судницата дали даденото признание се однесува за сите околности на кривичното дело за коешто ова лице е обвинето. Овој заклучок, за жал, повторно се должи на практиката на судот каде судиите само им го читаат обвинението на обвинетите и ги прашуваат дали разбираат за што се обвинети без, притоа, да навлезат во елаборацијата на правните термини или значењето на сите обележја на конкретното кривично дело за кое се товари обвинетиот. Притоа, повторно е присутна практиката кога судиите на обвинетите во рамките на оваа фаза од контрола на признание на вината на обвинетите едноставно само им го објаснуваат процесот на утврдување на видот и одмерувањето на висината на санкцијата, согласно веќе укинатите одредби од Законот за утврдување на видот и одмерување на висината на кривичната санкција¹³.

Оттука и оваа година ги преповторуваме заклучокот и препораката дадени во минатогодишните извештаи дека судиите нужно треба да обрнуваат поголемо внимание на обвинетиот при објаснувањето на битието на кривичното дело, доказите со кои обвинителот го поткрепува тоа битие, како и начинот на сторувањето на кривичното дело.

Дали беа поставени прашања за да се провери доброволноста на признание

Графикон бр.26

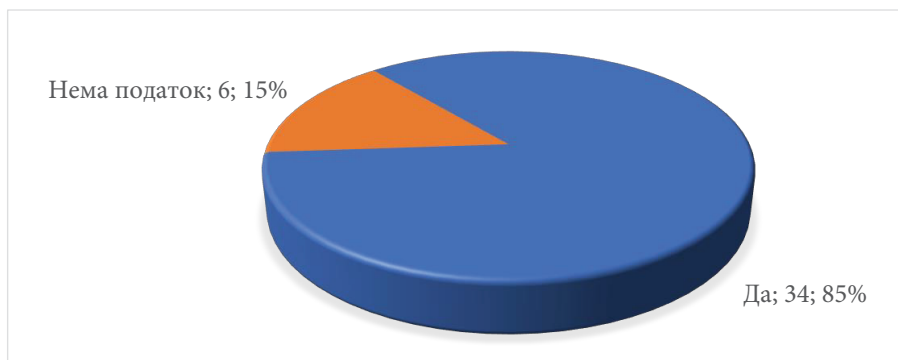
Подобрување на состојбата, генерално, е забележливо во поглед на оценката на доброволноста на признание од страна на судовите. Имено, за разлика од минатогодишните податоци каде во 13% од набљудуваните рочишта набљудувачите забележале прифатено признание за вина од страна на обвинетиот, без притоа судот да оцени дали е ова признание доброволно, оваа година оваа практика била забележана во само еден случај, односно во само 3% од набљудуваните рочишта (графикон бр.26).

¹³ Одлука на Уставниот суд бр.У.Бр.169/2016-0-1, достапна на: <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf>

Притоа, гледано строго математички, може да заклучиме дека имаме соодветна примена на одредбите од ЗКП во поглед на почитувањето на процесните гаранции за оценка на доброволноста на признанието на обвинетиот, со подобрување од 13% на само 3%. Но, доколку се анализираат овие податоци од правнички аспект, тогаш повторно не можеме да бидеме задоволни со исходот на податоците од набљудуваните рочишта.

Ова поради фактот дека начелото на доброволноста е едно од најзначајните во постапката за оценка на признанието на обвинетиот. Токму затоа, во оваа фаза, судот би требало да прави напори да ги осуети сите можни ситуации кога обвинетото лице на каков било начин било присилено да даде признание, што значи дека не смее воопшто да се толерира практиката кога судот воопшто нема да постави прашање за оценка на доброволноста на признанието на обвинетиот. Бидејќи преку ваквата практика на судот се доведува во прашање целата смисла на постоењето на ова рочиште на кое е предвидено судот да оцени дали признанието на обвинетиот е доброволно, а се потеницираат недостатоците на оваа постапка.¹⁴

Доколку е можно, дали имате впечаток дека признанието беше дадено слободно

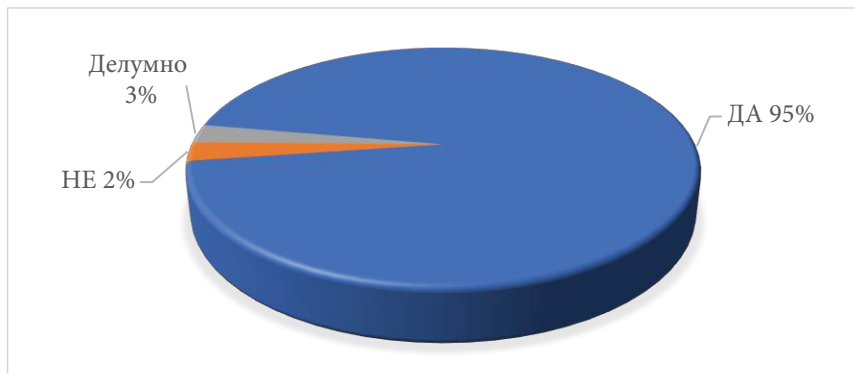
Графикон бр.27

Интересен е и податокот каде набљудувачите од дадените признанија заклучиле дека во 34 случаи од 40 дадените признанија биле слободни, додека во 6 случаи, односно во 15% од анализираните предмети набљудувачите не формирале каков било впечаток по однос на признанието, поточно дали истото било слободно дадено или не (види графикон бр.27).

Тоа значи дека и покрај фактот дека судот ја проверил доброволноста на признанието, кај набљудувачите имало определени перцепции дека ова признание е манливо. Токму затоа, сметаме дека е неопходно судот да развие практика на зголемено внимание во однос на слободата на давањето на признанието, особено преку детектирањето на доброволноста на признанието и да развие практика на оневозможување даденото признание на каков било начин да не биде слободно или да е принудено од кој било учесник во кривичната постапка.

¹⁴ Види: Henham R., The Ethics of Plea Bargaining in International Criminal Trials, Liverpool Law Review (2005) 26: 209-224, Springer, 2005; McConville M., Plea Bargaining: Ethics and Politics, pp. 562-587, Journal of Law and Society, Vol 25, No. 4, 1998.

Дали беа поставени прашања за да се провери свесноста на обвинетиот за последиците од признание

Графикон бр.28

Во однос на минатата година, задоволува фактот дека оваа година набљудувачите само во два случаи, односно во околу 5% од набљудуваните рочишта на кои имало признание на вина, судот не обрнал доволно внимание во однос на свесноста на обвинетиот за своето признание (графикон бр.28).

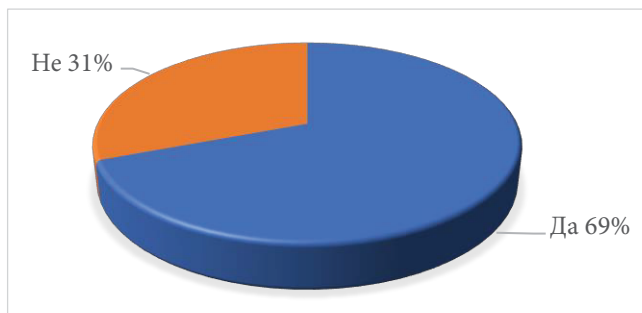
Односно, може да заклучиме дека судот во најголемиот број од случаите направил доволно напор за да оцени дека обвинетиот е свесен за последиците од своето признание, како и дека е свесен за своето дело.

Сметаме дека ваквите случаи, два на број, математички гледано се застапени два пати помалку од минатата година, но и два пати повеќе од забележаниот позитивен тренд на судот во однос на оценката на доброволноста на признание од страна на судот и воопшто не смее да се занемарат бидејќи, сепак, упатуваат на заклучокот дека сè уште во практиката на судовите при оценката на признание на вината на обвинетиот има случаи кога судот не постапува соодветно на неговите законски овластувања, но и на очекувањата на субјектите и генералната јавност.

Токму затоа, уште еднаш, го реактуелизираме заклучокот од мината година дека судот во овие случаи има право и треба да биде активен при оценката на даденото признание во текот на главната расправа. Инквизиторните овластувања предвидени во ЗКП за судот при оценката на признание може да се реализираат преку неговото право да побара дополнителни докази или изјави од обвинетиот во насока на целосно расветлување и објаснување на кривично правниот настан со цел да се увери дека обвинетиот навистина е сторител на делото што го признава.¹⁵

¹⁵ Види: Misoski B., Ilikj Dimoski D., Judges' Role in the Evaluation of the Defendant's Plea within the Sentence Bargaining Procedure, Journal of the Faculty of Security, Skopje, University St. Kliment of Ohrid, Bitola, 2016.

Дали се изведоа докази по признание на вина

Графикон бр.29

Најголемото подобрување кај оваа постапка, во однос на набљудуваните предмети од минатата година, бележиме кај оценката на фактичката поткрепеност на признанието. Односно, на прашањето „Дали и кои докази биле изведени по признанието?“ согласно одредбите од членот 381 став 3 од ЗКП, според податоците од набљудувачите судот дури во две третини од предметите извел докази како поткрепа на признанието и на определувањето на санкцијата (графикон бр.29).

Притоа, задоволува фактот дека нашите набљудувачи констатирале дека главен и единствен доказ, за разлика од минатата година, не е само изводот од казнената евиденција, туку судот во поткрепа на признанието во дури 27 од набљудуваните рочишта извел повеќе докази. Анализирајќи го пописот на изведените докази, освен во еден случај каде судот извел само еден доказ, во останатите 26 случаи судот изведувал по најмалку три докази, кои се генерално исти или слични на доказите што се изведуваат и во редовните постапки.

Односно, судот како поткрепа на признанието испитувал сведоци, направени биле најразлични вештачења, имало изведување на материјални докази, а биле и репродуцирани снимки и фотодокументација од претрес на дом и возила.

Сепак, за жал, во еден случај се задржала практиката кога пресудата е потпрепена само со изводот од казнената евиденција.

Особено проблематичен е фактот што во значителен број од предметите, односно во една третина од набљудуваните случаи во кои обвинетиот дал признание судот воопшто не извел докази во насока на поткрепа или оценка на веродостојноста на ова признание.

Зголемувањето на процентот на изведување на докази по даденото признание, како и намалувањето на процентот на казнената евиденција да се јавува како единствен и/или главен доказ, сметаме дека се должи на фактот што спорниот¹⁶ Закон за утврдување на видот и одмерувањето на висината на кривичната санкција е укинат од страна на Уставниот суд, па во таа насока и реално би се намалило фаворизирањето на казнената евиденција во поглед на останатите докази.

Согласно одредбите на овој укинат Закон, претходната осудуваност беше особено високо валоризирана со дури 9 поени па, така, за обвинетите лица кои што претходно биле осудувани особено тешко беше да се најдат соодветни околности кои би претежнале во корист на обвинетиот и добивнањето на соодветна казна или друга санкција.

16 Види: Бужаровска Г., Тупанчески Н., „Sentencing Guidelines, Парадоксот на македонското законодавство“, Правник, бр.238, Ноември, 2015.

Истовремено имајќи ја предвид проблематичноста на претходната осудуваност како единствен доказ бидејќи повратот¹⁷, мора да се анализира во корелација со видот на новото кривичното дело и делото за кое претходно обвинетиот бил осуден, потоа времето поминато од претходната осуда како и начинот на живот на обвинетиот во овој период.

Исто така, сметаме дека подобрувањето на овој тренд може да се должи на фактот дека судиите се свесни дека генералната јавност во државата е особено сензибилизирана за работата на судот, а пред сè за примената на постапката за спогодување за кривичната санкција, како и за третманот на признанието во текот на главната расправа. Па сходно на тоа, судиите и вложуваат зголемено внимание на поткрепата на признанието на вина на обвинетиот со докази.

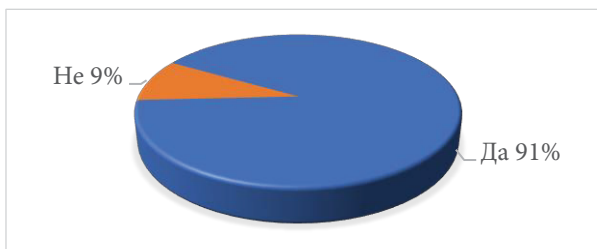
Сепак, со цел избегнување на евидентирата практика во една третина од дадените признанија, сметаме дека е неопходно потребна интервенција во ЗКП каде би се предвидело посебно рочиште за утврдување на санкцијата како посебен дел од главната расправа. На тој начин, особено во случаите кога имаме признание на вината од страна на обвинетиот, судот би бил должен и би имал овластување самостојно да одлучи кои од набројаните докази во листата на докази што е во прилог на обвинението би се извеле на ова рочиште, а сè со цел да послужат како поткрепа на вистинитоста на признанието на обвинетиот.

Ова е особено значајно во услови кога согласно одредбите на ЗКП исказот, па и признанието на обвинетиот, не се третираат како доказ добиен од страна на сведок кој е должен да ја зборува вистината. Или, поинаку кажано, судот мора да изведе дополнителни докази во насока на поткрепа на признанието на обвинетиот бидејќи тој не подлежи на кривична одговорност за давање лажен исказ па, сходно на тоа, неговото признание може да биде и свесно и доброволно, но не нужно и вистинито.

Излезот од оваа ситуација, единствено може да се најде низ зајакнувањето на позицијата на судот во текот на ова посебно рочиште каде што тој би можел самостојно да побара од странките да обезбедат соодветни и во доволен обем докази кои што би го убедиле судот дека даденото признание е свесно, доброволно, но и соодветно поткрепено со факти и докази.

Конечно, во оваа насока, сè уште актуелни се и насоките и забелешките од минатогодишниот извештај што се однесуваат на предложените докази како поткрепа на обвинението (член 321 став 2 од ЗКП), во однос на интересот на странките за изведување определени докази и целосно расветлување на фактичката состојба во услови на добиено признание од страна на обвинетиот.¹⁸

Дали се изведоа докази по признание на вина

Графикон бр.30

17 Види: Груевска Дракулевски А., Рецидивизам и затвор, Графоден, Скопје, 2016.

18 Види: Петровска Н., Мисоски Б., Извештај, оп. цит. стр. 17-19

Во однос на прашањето „Дали бранителот имал доволно време да го посветува обвинетиот?“, набљудувачите констатирале дека во 9% од случаите кога обвинетиот дал признание на вина, немал доволно време и можности да се посветува со својот бранител. Споредено со минатата година, имаме влошување на состојбата и пораст од 3% во однос на минатогодишните 6% (графикон бр.30).

Ова значи дека сè уште опстојува практиката на ограничувањето на едно од најзначајните права на обвинетиот во текот на кривичната постапка – правото на бранител. Во оваа насока спорно е и правото на ефикасна одбрана, бидејќи доколку обвинетото лице немало право на ефикасна одбрана во една вака чувствителна постапка, се доведува во прашање дали воопшто може да сметаме дека признанието на обвинетиот е свесно и доброволно доколку тој претходно немал можност насам, надвор од судницата, со својот бранител да ги расчисти сите можни дилеми во однос на последиците од даденото признание.

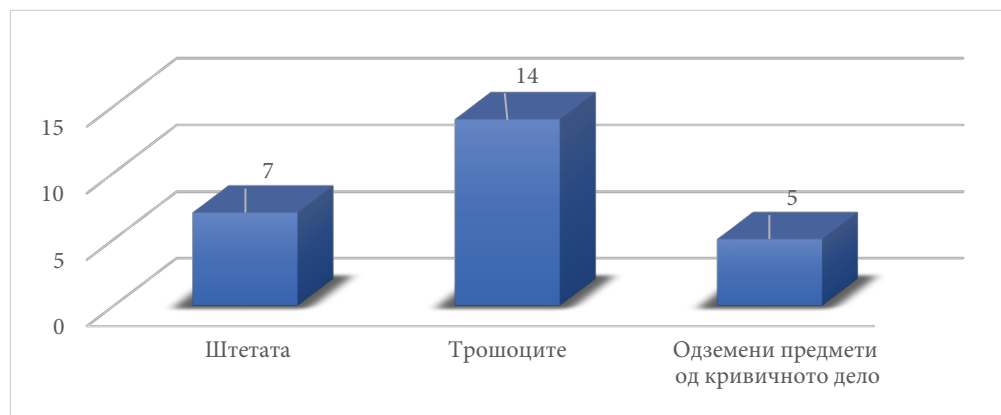
Токму затоа, сметаме дека судот треба со особено внимание да ги третира приговорите на одбраната во однос на можноста да се остави доволно соодветен простор за консултација со нивните клиенти во услови на подготвеност на обвинетиот да ја признае вината за кривичното дело за кое се обвинува.

Дури и во услови кога почитувањето на ова право на обвинетиот би значело во определена мерка и одолговлекување на постапката, од едноставна причина што во услови на признание имаме генерално регистрирано забрзување на кривичната постапка, па така и одлагањето на едно рочиште нема драстично да влијае врз судската ефикасност, но и тоа како би имало влијание во однос на правичноста на исходот од правораздавањето на судот. Дотолку повеќе, во услови кога имаме застапување по службена должност, сметаме дека е нужно судот да му даде доволно и соодветно време на обвинетиот кој е подготвен да даде признание, пред да го даде истото за оваа своја постапка да може соодветно да се посветува со својот бранител.

Конечно, доколку се земат предвид сите податоци во целина, може да заклучиме дека, генерално, во 10% од случаите од набљудуваните постапки во кои обвинетиот ја признал вината, оваа постапка е манлива. Овој процент не е за занемарување, дури и ако се работи за само десет проценти од вкупниот број на набљудувани предмети во кои овие недоследности биле кумулирано забележани. Дотолку повеќе, согласно фактот дека овие недоследности биле забележани поединечно во различни набљудувани предмети, тогаш кумулативниот процент на манливи постапки е уште повисок од 10%.

Поради тоа, сметаме дека е нужно да се повтори минатогодишната препорака дека покрај определени измени на ЗКП, за правилна примена на овој институт од ЗКП неопходна е и дополнителна обука за сите субјекти во кривичната постапка. На оваа обука би се нагласиле забележаните недоследности, а субјектите на кривичната постапка би се обучиле овие „невралгични“ точки полесно да ги детектираат, а со тоа и потенцијално да ги отстранат од практиката.

По признанието, судот одлучил и за:

Графикон бр.31

За поздравување е фактот дека покрај за санкцијата, по даденото признание судот одлучувал и за поднесениот надомест на штета и тоа во 7 случаи, а одлучувал и во 5 случаи во однос на одземање на предметите што настанале како последица на кривичното дело (графикон бр.31). Од овие податоци може да заклучиме дека правилната примена на оваа постапка во голема мерка не само што ги заштедува судските ресурси, туку може да даде и соодветен одговор на останатите дополнителни аспекти кои што се предмети и се решаваат со кривичната постапка.

Конечно, ваквиот тренд говори дека со текот на времето, судот и странките од кривичната постапка добиваат доверба во правичноста на оваа забрзана постапка, па со тоа и таа се согледува како фер и правично постапување на судот за сите кривични дела, без оглед на видот или тежината на кривичните дела.

Се надеваме дека во иднина ќе имаме податоци и кога судот при примена на постапката за признание на вина би одлучувал и за примена на мерката конфискација, како една од мерките што се подзаборавени во нашиот правен систем, а се од особено значење во борбата против криминалитетот.

■ ДОКАЗНА ПОСТАПКА

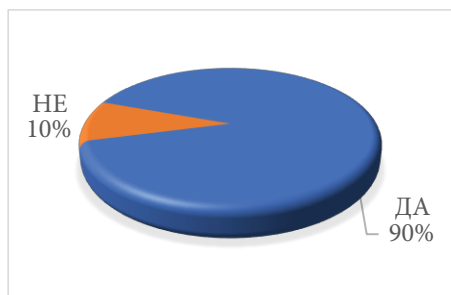
Доказната постапка во Законот за кривична постапка претставува еден дел од главната расправа и истата е предвидена во членовите 382 до 394 од истиот. Овој дел од постапката законот го предвидува по поуките за правата и можноста на обвинетиот да признае вина на самата расправа, но и во самиот прашалник кој набљудувачите на Коалицијата го користеа како алатка од оваа методологија истиот е лоциран хронолошки по делот за можноста на признание на вина. Овој дел од постапката има јасно предвиден редослед во поглед на изведувањето на доказите, па така, најпрво предмет на изведување се доказите на обвинението и оние кои се во корелација со имотно-правното побарување, а потоа доказите на одбраната и евентуалните докази на обвинението кои би се однесувале на побивање на доказите на одбраната, во вид на реплика, но и доказите на одбраната како одговор на ова побивање, насловени како дуплика.

Во текот на целокупниот процес на доказната постапка, судот има улога да го контролира начинот и редоследот на испитување на сведоците и вештаците и изведувањето на доказите, при тоа водејќи сметка за ефикасноста и економичноста на постапката како и за утврдување на вистината. Судот во овој дел од постапката одлучува и по приговорите на странките при што може да забрани одредено прашање или одговор на прашање кое е веќе поставено доколку оцени дека е тоа недозволиво или ирелевантно за предметот или пак доколку во прашањето се содржани и прашањето и одговорот. Се разбира, вкрстеното испитување претставува исклучок од ова.

Од прибраните и обработени податоци дојдовме до заклучок дека судот во сите мониторирани предмети се држи до правилото на законскиот ред на изведување на доказите без ниту најмал исклучок што е видно подобрување во однос на минатата година каде беа нотирани исклучоци, а во интерес на “економичност” на постапката.

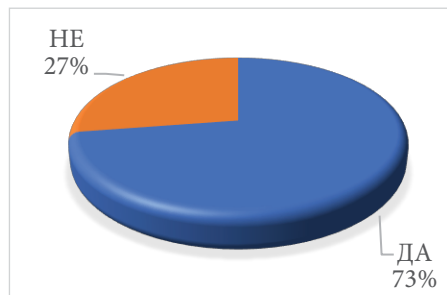
Во поглед, пак, на сведоците во постапките, конкретно поуките за нивните права и положувањето заклетва предвидена во член 222 од ЗКП, набљудувачите констатирале дека во само 10% од расправите каде бил сослушуван сведок судот испуштил да го поучи истиот за неговите права во текот на постапката (графикон бр.32) додека, пак, во само 73% од расправите сведоците ја положиле законски предвидената заклетва (графикон бр.33).

**Дали сведокот е поучен
за своите права?**

Графикон бр. 32

**Дали сведокот
положи заклетва?**

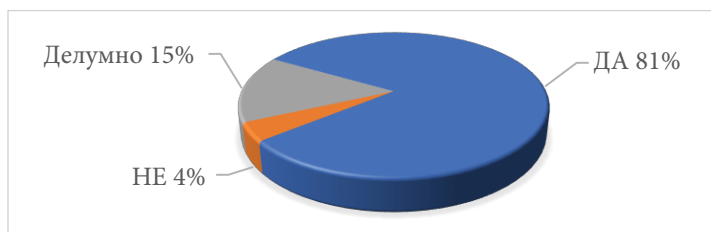

Графикон бр. 33

Законот за кривична постапка во членот 383 предвидува 3 начини на испитување при изведување на доказите: директно, вкрстено и дополнително испитување. При директното испитување, испитувањето го врши странката која го предложила сведокот, односно вештакот или техничкиот советник додека, пак, вкрстеното испитување го врши спротивната страна. Дополнителното испитување е предвидено да го врши страната која го повикува сведокот, односно вештакот, па оттука и прашањата што се поставуваат при овој вид на испитување се ограничуваат на прашањата поставени во текот на испитувањето на спротивната страна. Законот предвидува дека по завршувањето на испитувањето на странките во постапката, претседателот и членовите на советот можат да поставуваат прашања на сведокот односно вештакот. Овие видови испитување ги анализиравме преку различни сетови на прашања формулирани токму согласно видот на испитувањето при што го утврдувавме квалитетот на поставување на прашањата, нивната разбирливост, но и перцепцијата за успешност која ја оставаат странките кога ги поставуваат прашањата.

При утврдување на квалитетот на прашањата поставени на сведоците и вештаците при директното испитување, поставивме параметар на јасност и прецизност на прашањата при што наидовме на одговори од кои прилегува дека во 81% од расправите прашањата биле јасни и прецизни, додека пак на 15% делумно, за во 4% од расправите овие прашања да не се воопшто јасни (графикон бр.34).

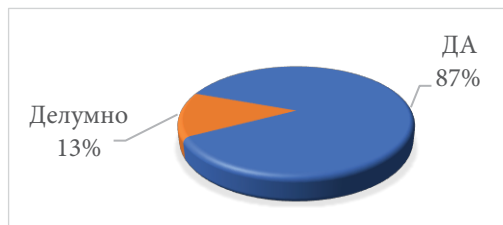
Дали прашањата кон сведокот/вештото лице при директно испитување се јасни и прецизни

Графикон бр.34

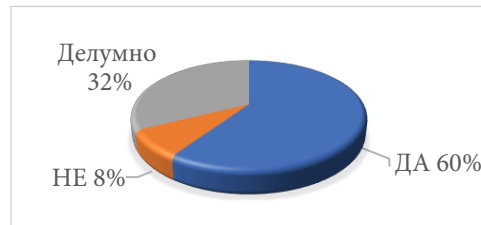
Во поглед на перцепцијата за владеење на случаите, нашите набљудувачи евидентирале дека ЈО во 13% од расправите при директно испитување делумно го владееле случајот (графикон бр.35), додека пак одбраната во 8% не го владеела, а во 32% само делумно го владеела случајот (графикон бр.36).

Дали за време на директното испитување јавниот обвинител остави впечаток дека го владее случајот?

Графикон бр.35

Дали за време на директното испитување одбраната остави впечаток дека го владее случајот?

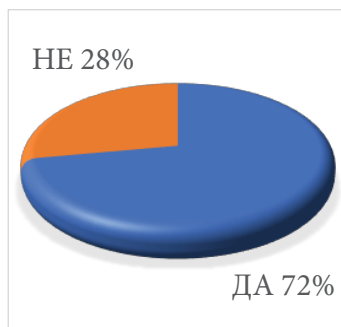

Графикон бр.36

Вкрстеното испитување опфаќа прашања за сведокот на спротивната страна и истите се ограничени и се однесуваат на прашањата кои претходно биле поставени во текот на испитувањето на сведокот од странката која го предложила. За нас, од аспект на оценка на правилна примена на овој механизам на испитување, од особена важност беше, меѓу другото, и можноста за вкрстено испрашување на спротивставениот сведок. Особено ако се земе предвид дека преку овој принцип на испитување се утврдува и еднаквоста на оружјата на странките во постапката.

По извршената анализа на прибраните податоци од нашите набљудувачи, можеме да констатираме дека истите во 3% од вкупниот број на мониторирани расправи евидентирале состојба во која судот не дал можност за вкрстено испитување на спротивставениот

сведок. Дополнително евидентирано е и неограничување на вкрстеното испитување само на директното и тоа во 28% од расправите (графикон бр.37). Во поглед на употребата на затворени прашања при овој вид на испитување, нотирано е дека на 19% од расправите не биле употребувани затворени прашања, а на 32% од истите, прашањата биле делумно затворени (графикон бр.38).

Графикон бр.37

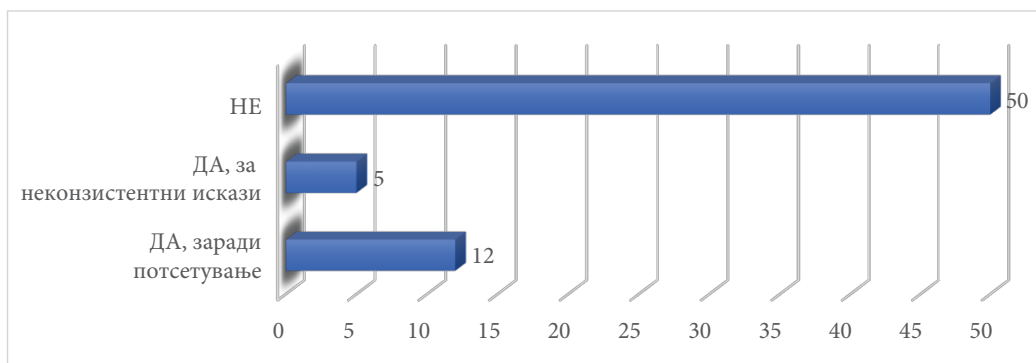
Графикон бр.38

Графикон бр.39

Што се однесува на успешност на вкрстеното испитување, од графичкиот приказ под бр.39 можеме да заклучиме дека во 32% од расправите испитувањето не било успешно и не се постигнал ефектот кој е потребен за да се долови овој начин на испитување сведоци и вештаци.

Дали при испитувањето беа користени изјави/искази дадени во претходната постапка и на кој начин?

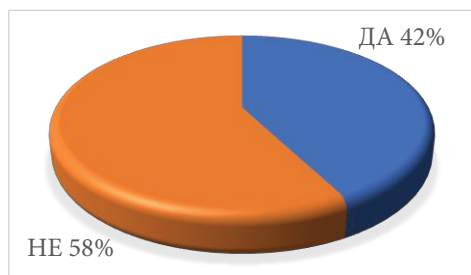

Графикон бр.40

Членот 388 од ЗКП го уредува исклучокот од непосредното изведување на доказите. Во ставот 2 од овој член е предвидено исказите на сведоците дадени во текот на истражната постапка и изјавите собрани во рамките на дејствијата на одбраната во текот на истражната постапка да може да се користат при вкрстеното испитување или при побивање на изнесени наводи или одговор на побивање заради оценка на веродостојноста на исказите дадени на главната расправа. Забележано е дека во една четвртина (25%) од расправите на кои имало испитување на сведок биле користени искази дадени во претходната постапка од кои 18% заради потсетување на сведокот на околности на кои не се сеќава, а 7% заради давање

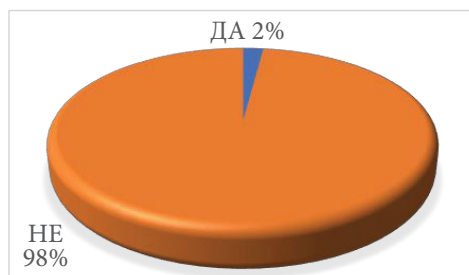
различни искази во претходната постапка и на главна расправа (графикон бр.40). Битно е да се напомене дека според членот 391 од ЗКП, обвинетиот може да биде испитан само по предлог на одбраната, во кој случај обвинетиот се испитува по истите правила како и останатите сведоци и вештаци согласно членот 384 од ЗКП. Оваа можност била искористена од страна на одбраната во 42% од набљудуваните расправи кои биле во фаза на доказна постапка (графикон бр.41).

Дали беше извршено испитување на обвинетиот?

Графикон бр.41

Дали јавниот обвинител побара да се прочита исказот на обвинетиот даден во претходната постапка?

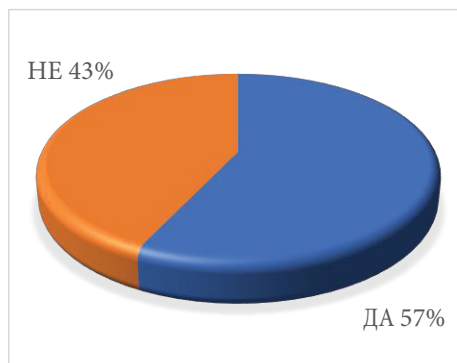
Графикон бр.42

Според ставот 3 од членот 391 на ЗКП, доколку на главната расправа обвинетиот не даде исказ или даде поинаков исказ за одделни факти или околности, јавниот обвинител може да бара да се прочита или репродуцира исказот на обвинетиот даден претходно во постапката согласно со членот 207 од ЗКП. За разлика од сведоците, исказот на обвинетиот даден во претходна постапка бил читан по барање на јавниот обвинител само во 2% од сите расправи (графикон бр.42).

Уште една поголема измена која настана со промените на ЗКП е надлежноста на судот да поставува прашања. Промената вовеле нов, сосема спротивен начин на испитување, па така наместо судот да има водечка улога при испитувањето на сведоците согласно стариот ЗКП, сега испитувањето го водат самите странки, а судот согласно членот 383 став 5, може да поставува прашања само откако странките ќе завршат со своето испитување. Притоа, прашањата на судот мораат да бидат ограничени на појаснување на одредени околности кои се произлезени од претходно поставуваните прашања за време на директното и вкрстеното испитување и не смеат да прераснат во посебно испитување. Поставувањето прашања од страна на судијата или судечкиот совет во 57% од расправите (графикон бр.43) на кои имало испитување на сведоци или вештаци е показател за бавната транзиција во новиот модел на постапка и за напуштањето на водечката улога на судот во текот на испитувањето сведоци и вештаци.

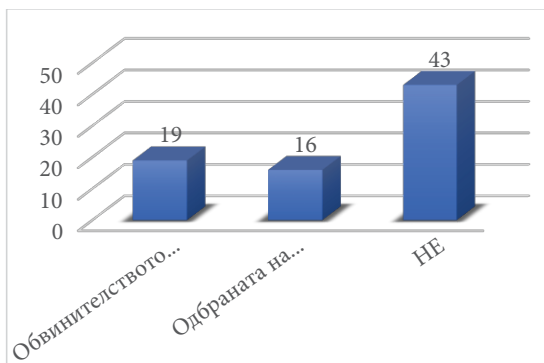
Искористеноста на приговорите од страна на обвинителите и одбраната е речиси подеднаква, со тоа што е забележан тренд на пораст на примената на приговорите како дел од стратегијата на странките во постапката. За разлика од минатогодишните податоци во кои е забележано дека обвинителите се служеле со приговорите во 20% од расправите, а одбраната во 15%, оваа година е забележано дека обвинителите се служеле со приговори на 24% од расправите, а одбраната на 20% од расправите (графикон бр.44).

Дали судот го користи своето право да поставува прашања на сведокот/вештото лице?

Графикон бр.43

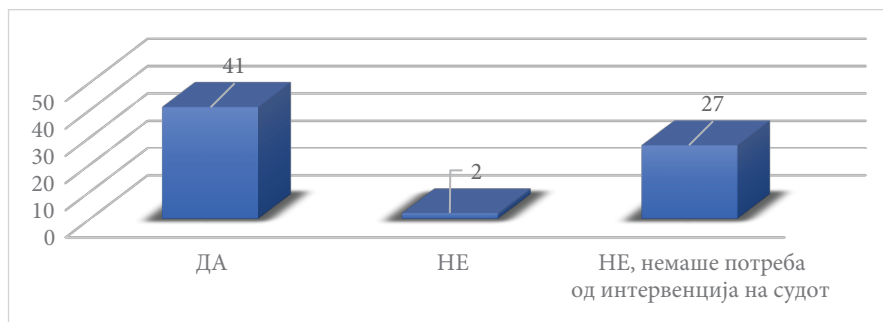
Дали странките приговараа на начинот на кој се поставуваат прашањата при испитувањето и по кој основ?

Графикон бр.44

Иако надлежностите на судот за поставување прашања на сведоците и вештаците се намалени, сепак судот е должен да го контролира начинот и редоследот на испитувањето на сведоците и вештаците во поглед на дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите, праведното испитување и оправданоста на приговорите. Набљудувачите на Коалицијата забележале само 2 расправи каде судот не се грижел за дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите и праведно испитување (графикон бр.45).

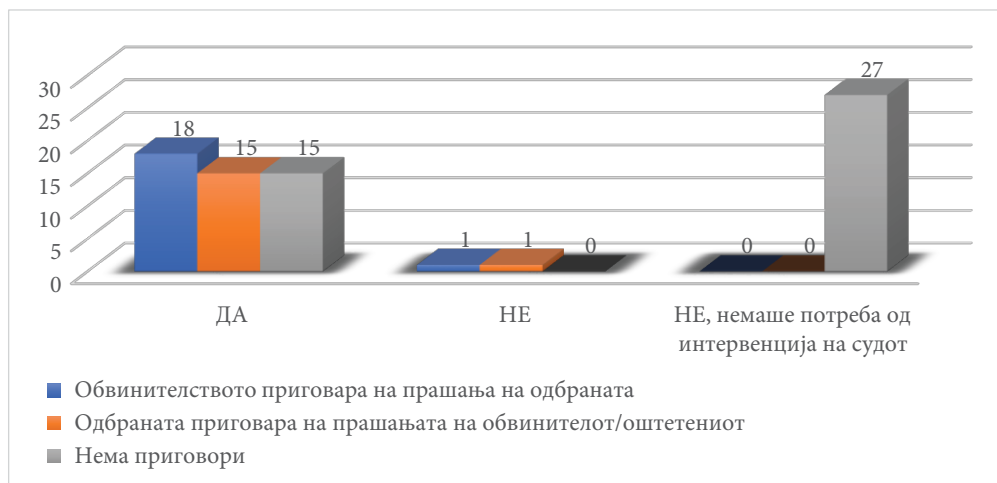
Дали судот се грижи за дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите и праведно испитување на расправата?

Графикон бр.45

Доколку ги вкрстиме овие податоци со податоците кои се однесуваат на поднесените приговори ќе забележиме дека обвинителите и бранителите имаат еднаков третман од страна на судот во поглед на приговорите, па дури и во случаите каде судот не се грижел за праведно испитување (графикон бр.46).

Дали судот се грижи за дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите и праведно испитување (според приговори)?

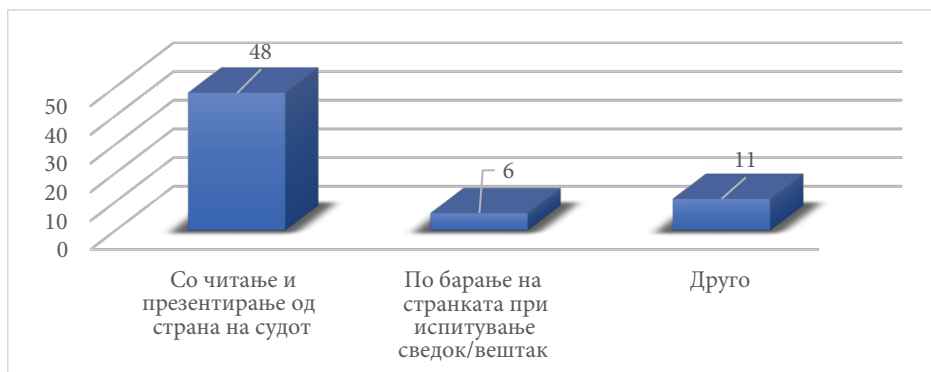
Графикон бр.46

Она што се јавува како спорен податок се петнаесетте случаи каде судот реагирал на одредено прашање или на начинот на кој се поставуваат прашањата без притоа да има вложено приговор од некоја од странките во постапката, иако членот 385 став 2 предвидува дека „претседателот на советот **по приговор** од странките ќе забрани прашање и одговор на прашање кое веќе е поставено, ако го оцени како недопустливо или ирелевантно за предметот“. Ваквата ситуација претставува пречекорување на законски доделените овластувања на судот и истата е остаток од стариот ЗКП, каде судот беше активен раководител на постапката и, повторно, показател за бавната транзиција во новиот акузаторен модел на кривичната постапка во која судот е само пасивен набљудувач. Но, самиот ЗКП придонесува за оваа ситуација, со тоа што веќе во ставот 7 на истиот член 385 пропишува дека „во текот на целата доказна постапка претседателот на советот се грижи за дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите, праведно испитување и оправданоста на приговорите“. Овие одредби всушност придонесуваат за различното толкување на членот 385 од страна на судиите, особено во ситуациите каде обвинетиот нема бранител и истиот е неука странка, од која не може да се очекува дека ги познава финесите при користењето на приговорите, директното и вкрстеното испитување па, така, забележани се и случаи кога судиите одлучуваат да му помогнат на обвинетиот во поглед на начинот и дозволеноста на прашањата.

Во поглед на изведувањето на писмените и материјалните докази се соочуваме со недоречености во ЗКП бидејќи не постојат одредби кои конкретно го уредуваат начинот на изведување и презентирање на материјалните докази на главната расправа. Од добиените податоци забележуваме дека доказите доминантно се изведуваат со читање и презентирање од страна на судот – на 48 расправи доказите биле презентирани од страна на судот, во 11 случаи истите биле изведени со презентирање од страна на странката која го предложила доказот и во 6 случаи доказите биле изведени при испитување на сведок или вештак (графикон бр.47). Доколку ги анализираме одредбите од ЗКП кои се однесуваат на изведување и предлагање на доказите, како и одредбите за испитување на сведоците, а согласно начелата на докажување на „теорија на случајот“ и новиот модел на акузаторна

постапка, материјалните докази треба да бидат презентирани од страна на самата странка која го предложила доказот, на начин на кој ќе биде изнесена нивната содржина и ќе биде даден контекстот во кој тие се однесуваат на докажувањето на „вистината на странката“, односно „теоријата на случај“ на самата странка.

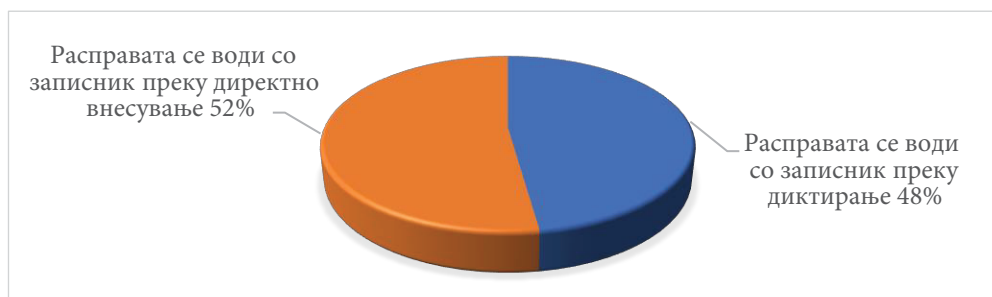
На кој начин беа изведени писмените и материјалните докази?

Графикон бр.47

Начинот на регистрирање на расправата е регулиран со членот 374 од ЗКП, според кој член став 1 и 2 „текот на главната расправа се снима тонски или визуелно-тонски“ и „на почетокот на расправата, претседателот на советот ги известува присутните странки и другите учесници во постапката за тоа дека расправата се снима и дека снимката претставува тонски или визуелно-тонски запис од одржаната расправа.“ Истиот член во ставот 3 предвидува дека „кога не постојат технички услови за тонско или визуелно-тонско снимање на текот на главната расправа, претседателот на советот може да нареди за текот на главната расправа да се води стенографски записник.“

Како се регистрира текот и изведувањето на доказите на главната расправа?

Графикон бр.48

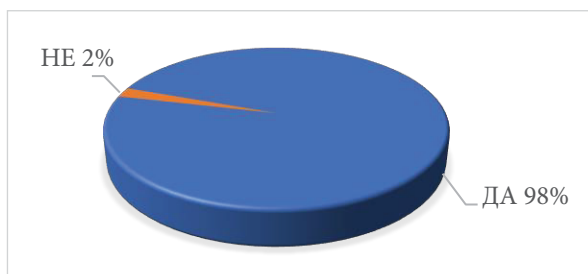
Доколку ги анализираме прибраните податоци, ќе увидиме дека во овој дел праксата најмногу отстапува од законот, поради тоа што не е забележана ниту една расправа чиј тек се регистрира преку снимање, или преку водење на стенографски записник. Причина за ова е недостигот на опрема за снимање во најголемиот број на судници, како и недостигот

на стенографи, поради што записникот се води преку обично дактилографско внесување. Иако не станува збор за суштествена повреда на законот, сепак она што загрижува е што во речиси половина од набљудуваните расправи (48%) е забележано дека записникот се води преку диктирање на судијата и парафразирање на прашањата или исказите на сведоците и обвинетиот. (графикон бр.48)

■ ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУДЕЊЕ - ЕДНАКВОСТ НА ОРУЖЈЕТО

Во поглед на мерењето на еднаквоста на оружјето, набљудувачите ја анализираа практиката на судовите, како и минатите години, во однос на еднаквиот третман на странките од страна на судот.

Дали одбраната и обвинителот беа еднакво третирани од страна на судијата во врска со приговорите и сл.

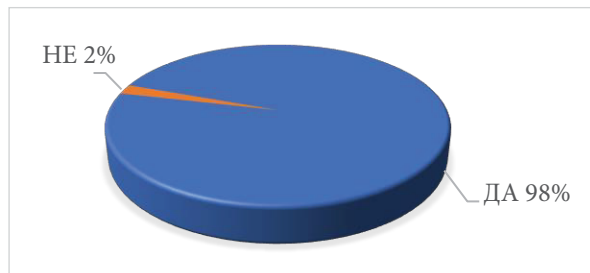

Графикон бр.49

Евидентно е дека во еден случај судот имал привилегиран третман кон обвинителството (графикон бр.49), односно негативно бил настроен кон обвинетиот. Со тоа, можеме да констатираме дека во текот на главната расправа, судот во најголемиот број од случаите е непристрасен, односно подеднакво ги третира странките во постапката.

Статистички, може да зборуваме за 100% зголемување на процентот во однос на минатата годинина и тоа од 1% минатата година на 2% според податоците за оваа година. Сепак, со оглед на фактот дека се работи за многу ниски проценти, сметаеме дека не можеме да изведеме заклучок дека се работи за сериозно влошување на состојбите во однос на еднаквиот третман на странките од страна на судот.

Дали одбраната ги имаше истите можности како и обвинителството во предлагање докази

Графикон бр.50

Подеднаков процент како и минатата година од 2% (графикон бр.50) е забележан во поглед на оценката на еднаквата можност за предлагање докази од двете странки во текот на главната расправа.

Сепак, во оваа насока би го повториле заклучокот од минатата година дека, впрочем, ограничувањето на правото на еднаквост на оружјата најмногу се должи на нееднаквите можности на странките, пред сè во текот на претходната постапка кога се прибираат доказите, поврзани во насока на нееднаквата финансиска и оперативна можност на одбраната vis-à-vis обвинителството во поглед на откривањето, обезбедувањето и прибирањето на доказите во текот на претходната постапка. Токму затоа, повторно апелираме дека е можно нереално оценување на правото на еднаквост на оружјата во текот на кривичната постапка доколку ова право е оценувано исклучиво преку текот на главната расправа.

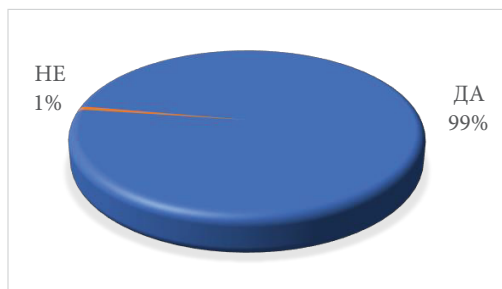
■ ПРАВО/НАЧЕЛО НА ЈАВНО СУДЕЊЕ

Во поглед на оценката на начелото на јавност на рочиштата (графикон бр.51 и Графикон бр.52), во однос на минатата година забележуваме влошување во два случаи кога набљудувачите забележале неправилно исклучување на јавноста од главната расправа, изразено во 1% од графичкиот приказ под бр.52.

Сметаме дека во овие, да се надеваме изолирани, случаи судот несоодветно на странките и на претставниците на јавноста им ги образложил основите за исклучување на јавноста од судницата. Притоа се надеваме дека оваа практика не би смеела да се толерира од страна на судовите, а истите би требало да постапуваат со особено внимание при исклучувањето на јавноста од судските рочишта, особено имајќи ја предвид генералната перцепција и недоверба во судството.¹⁹

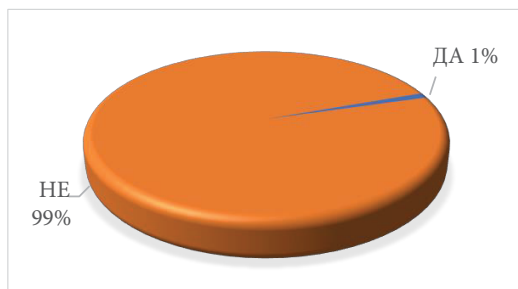
¹⁹ Види ги на пример забелешките од Извештаите на Рајнхард Прибе групата. Достапни на: <http://www.sobranie.mk/downloadaddocument.aspx?id=90ab4ae4-f7c7-4fd4-a60d-4f3294bd5d77&t=doc>

Дали судењето беше јавно

Графикон бр.51

Дали претставниците на јавноста или медиумите беа спречени да присуствуваат на судењето

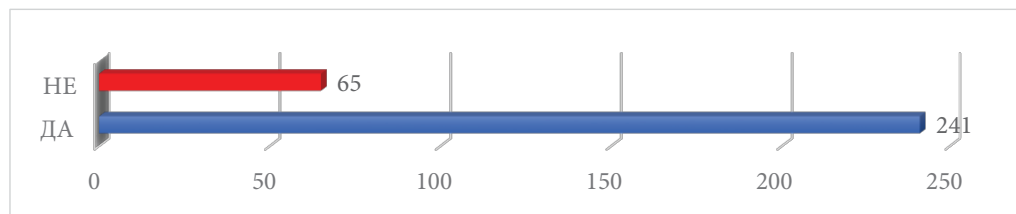

Графикон бр.52

Во поглед на подобрување на начелото на јавност на судењата, за жал, можеме да констатираме дека оваа година воопшто не бил земен предвид заклучокот од минатата година и препораката за подобрување на системот за објавување на времето и местото на судењата како еден од начините за зголемување на перцепцијата на судовите како транспарентни делители на правдата. Па така, оваа година, наместо подобрување на оваа состојба имаме влошување и тоа од 19% во 2016 година на 21% оваа година (графикон бр.53).

На овој начин е евидентен лошиот тренд во поглед на функционирањето и техничкото одржување на електронската опрема за објавување на времето и местото на рочиштата за судењата со што се потврдува впечатокот за негрижа и неинвестирање во техничката опрема на подолг период што во голема мерка влијае на перцепцијата на јавноста за функционирањето на судовите во државата.

Дали местото и времето на судењето беа јавно објавени на таблата надвор од судницата

Графикон бр.53

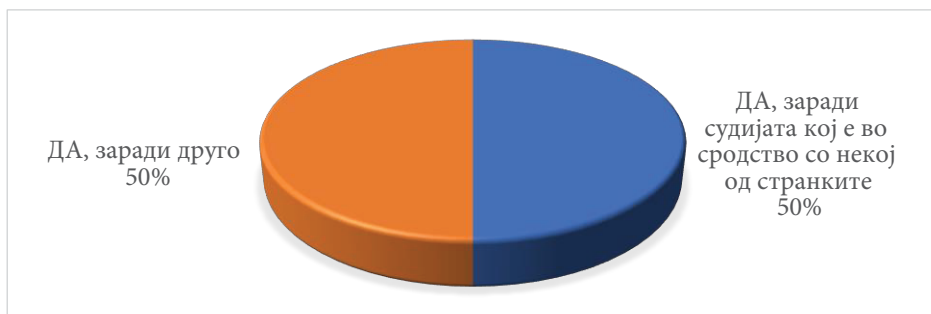
■ НАЧЕЛО НА НЕПРИСТРАСНОСТ

Во поглед на оценката на правото на непристрасност на судот, како основен дел од правото на фер постапување, за разлика од минатата година кога набљудувачите не посведочиле за случај во кој странките побарале изземање на судиите, оваа година набљудувачите во два случаи регистрирале барање за изземање на судиите (графикон бр.54).

Првиот случај бил поради постоење на блиски роднински врски на судијата со некоја од странките, додека во другиот случај станувало збор за примена на факултативниот основ за изземање на судиите, односно постоење на генерално сомневање во однос на (не) пристрасноста на судијата во смисла на член 33 од ЗКП.

При тоа, интересно за коментар е зошто судијата уште пред почетокот на рочиштетите самиот не побарал изземање од Претседателот на судот, а доколку навистина се работело за блиски роднински врски во смисла на член 33 од ЗКП, со што воопшто некоја од странките не би можела да приговара на пристрасноста на судот, особено имајќи ја предвид околноста дека во овие случаи судијата самиот би требало да води сметка за својата непристрасност, односно самиот би требало да се из земе по службена должност.

Дали беше побарано изземање на судијата или поротниците?

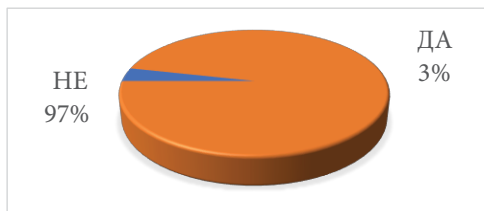

Графикон бр.54

Трендот на пораст на ставот на судиите во поглед на фактот дека веќе имаат оформено мислење за предметот што влијае врз нивното одлучување евидентиран минатите години бил забележан од страна на набљудувачите и оваа година (графикон бр.55). За разлика од минатогодишните 2% оваа година имаме пораст на 3%.

Односно, оваа година набљудувачите оваа негативна практика на судиите ја забележале во 5 случаи што, иако бројно се помалку од минатата година (7 случаи), споредено со бројот на анализирани предмети претставува пораст за една третина во однос на минатата година.

Дали изгледаше дека судијата или поротниците веќе имаат оформено мислење кое може да влијае врз одлучувањето?

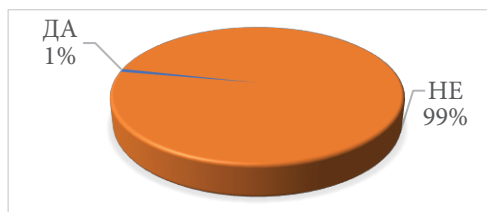
Графикон бр.55

За жал, оваа година, повторно како и минатата година, овој податок се темели најмногу на постапките за оценката на признанието за вина на обвинетото лице. Интересно е дека во овие

случаи судот се однесувал како да го очекувал признание на обвинетиот, па сходно на тоа и не вложил премногу интелектуален напор да оцени дали ова признание било свесно и доброволно како и дали имало доволно и соодветни докази во насока на негова фактичка поткрепеност.

Во подеднаков процент како и минатата година беше забележана практиката на заплашување на обвинетиот од страна на судот (графикон бр.56), односно само во еден процент од набљудуваните рочишта.

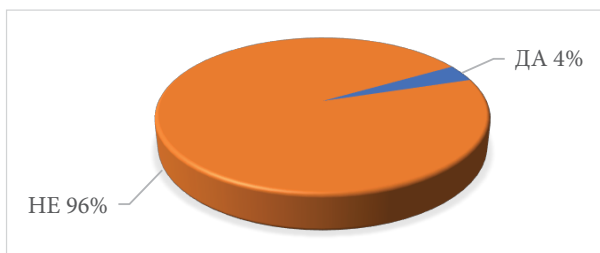
Дали судот се однесува со заплашување кон било која од странките?

Графикон бр.56

Сепак, сметаме дека и покрај нискиот процент, оваа практика би требало да се искорени од страна на судиите со што главната расправа би била перцепирана од страна на обвинетите како простор каде би имале фер и подеднакви можности да го уживаат уставно загарантираното право на претсумпција на невиност.

Дали судот не внимаваше за време на судењето?

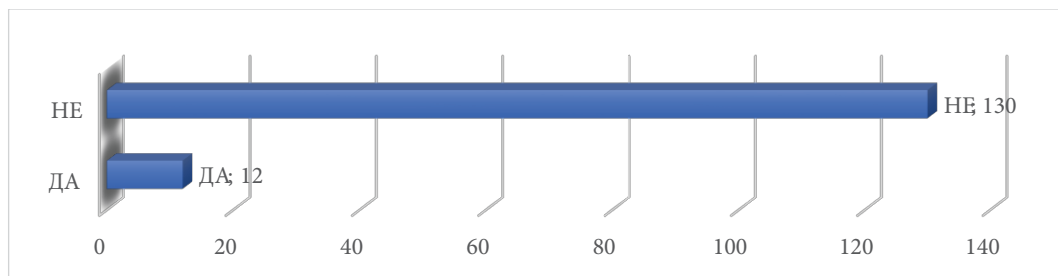
Графикон бр.57

Интересен за коментар е и податокот кој минатата година не беше евидентиран од страна на набљудувачите, а се однесува на фактот дали судот обрнувал доволно и соодветно внимание на главната расправа (графикон бр.57). Па така, оваа година во 5 случаи, односно на 4% од набљудуваните рочишта, набљудувачите стекнале впечаток дека судиите не внимаваат на тоа што се одвивало во судницата. Сметаме дека на овој начин се поткопува впечатокот за непристрасноста на судиите, а се потпомага генерирањето на заклучокот дека судиите однапред имаат донесено одлука во конкретниот случај, па сходно на тоа и не обрнуваат внимание на странките и се незаинтересирани за случувањата во текот на рочиштето од главната расправа.

Особено зголемување во однос на минатата година имаме во однос на несоодветната ex-parte комуникација на судот со странките (графикон бр.58). Имено, за разлика од минатогодишните 4%, оваа година овој облик на комуникација бил евидентиран од набљудувачите во дури 8% од случаите, односно на 12 расправи.

Ова само ја потврдува неопходноста од спроведување дополнителна обука на судиите за искоренување на практиката на ваква несоодветна комуникација на судиите со странките со што би можела да се зголеми и довербата на јавноста во непристрасноста на судиите во текот на кривичните постапки.

Дали имаше несоодветна ex-parte комуникација?

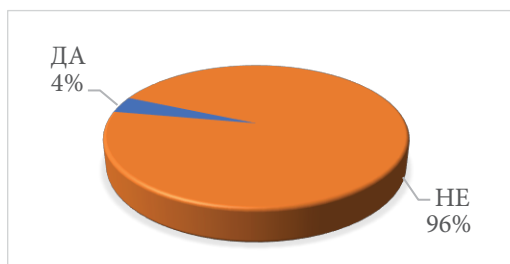
Графикон бр.58

■ ПРЕСУМПЦИЈА НА НЕВИНОСТ

Почитувањето на правото на пресумпција на невиност на обвинетото лице е од суштинско значење за остварување на правото на фер судење. Имено, доколку ова начело не биде остварено се доведува во прашање ефикасноста и основаноста на сите останати процесни гаранции за фер судење на обвинетиот.

Токму затоа, во рамките на набљудуваните судења, едно од прашањата се однесуваше и на фактот дали обвинетото лице ефикасно го користело правото да се брани со молчење и каков бил третманот на судот кон обвинетиот во овие случаи (графикон бр.59).

Дали имате впечаток дека судот извлекол негативни заклучоци од користењето на правото на молчење?

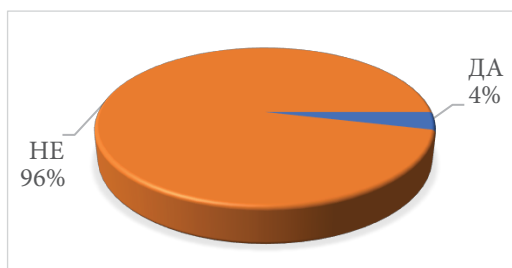
Графикон бр.59

Според податоците од судот може да заклучиме дека во четири проценти од мониторираните случаи судот постапил спротивно на одредбите од ЗКП, па правото на молчење на обвинетиот било злоупотребено. Напомуваме дека и покрај нискиот процент евидентирани случаи, само 4%, судот не смее да го третира правото на молчење на

обвинетиот на негова штета, бидејќи на тој начин судот неоправдано се става во положба од која ја поддржува тезата на обвинителот без, притоа, да постојат соодветни и доволни по квалитет и по обем докази кои што јавниот обвинител би ги предпочил на судот со што и би се докажало дека обвинетиот е сторител на кривичното дело.

На тој начин, правото на молчење би требало да се третира од страна на судот само во корист на обвинетиот и во насока на почитувањето на уставно загарантираното начело на пресумпција на невиност.

Дали постоеше нешто што би сугерирало дека не е почитувано начелото на пресумпција на невиност?

Графикон бр.60

Во иста мерка како и минатата година, односно во 4% судот не ја почитувал пресумпцијата на невиност на обвинетиот (графикон бр.60). Притоа, не можеме да бидеме задоволни со фактот дека, во поглед на почитувањето на пресумпцијата на невиност на обвинетиот од страна на судот, судовите имале релативна конзистентност бидејќи, согласно податоците од набљудуваните предмети, може да заклучиме дека кај судовите постои практиката во поединечни случаи да се поставуваат во корист на овластениот тужител.

На тој начин судот, за жал, не претставува независен и самостоен арбитер, туку прави повреда на правата на обвинетиот. Сметаме дека оваа практика на судот би требало да се искорени особено имајќи ја предвид законската можност за примена на институти кои што значат доброволно откажување на обвинетиот од ова свое загарантирано право, превенствено имајќи ја предвид можноста обвинетиот да даде признание за вината или да се примени постапката за спогодување за видот и висината на кривичната санкција во една порана фаза од кривичната постапка.

На тој начин, доколку егзистира практиката од 4% судот да може да одлучува без притоа да ја почитува пресумпцијата на невиност на обвинетиот и да биде пристрасен на негова штета, се доведува до прашање неговата улога како заштитник на правата на обвинетиот, како и се доведува во прашање неговата улога како гарант на правото на фер судење.

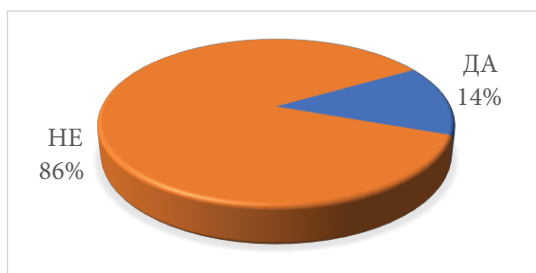
■ ЕФИКАСНА ОДБРАНА

Правото на ефикасна одбрана и оваа година од страна на набљудувачите беше анализирано низ сет од прашања кои се однесуваа на поуката за правата на обвинетиот, ефикасноста на бранителите во остварувањето на својата терија на случај во текот на

главната расправа, како во поглед на пристапот на одбраната до сите докази и оценката на соодветното време за подготовка на одбраната.

Во поглед на оценката на ефективност на правото на одбрана (графикон бр.61) нашите набљудувачи забележале минимално влошување на состојбите. За разлика од евидентираните 12% од случаите минатата година, оваа година нашите набљудувачи забележале несоодветно, односно неефикасно застапување дури во 14%.

Дали имате впечаток дека бранителите не успеаја да ги застапуваат своите клиенти соодветно?

Графикон бр.61

Согласно овие податоци може да заклучиме дека минатогодишната препорака упатена до бранителите, а и до Адвокатската Комора, не е земена предвид, па затоа повторуваме и оваа година дека е неопходно адвокатурата како стручна фела да се грижи за обезбедување постојани обуки и унапредување на професионалните стандарди на своите членови,²⁰ особено во услови кога во ЗКП е воведен акузаторен систем во кој ефикасната одбрана има клучно влијание врз конечниот исход на кривичната постапка.

Токму затоа сметаме дека е неопходно Адвокатската Комора да поработи на дополнителни програми за обука на своите членови и тоа програми за обука на посебните специфични елементи од ЗКП, како обуки за воведни говори, теорија на случај, вкрстено испитување, како и обуки за ефикасно организирање и планирање на агендата на адвокатите, имајќи го предвид фактот дека ефикасната одбрана во насока на примена на ЗКП нужно бара поголема посветеност и подготовка на бранителите во текот на кривичните постапки.

Во однос на проблемите со кои најчесто се среќаваат бранителите при застапувањето, од добиените податоци од набљудувачите (графикон бр.62) е утврдено дека во 9 случаи на бранителите или не им биле доставени доказите или пак имале делумен пристап до доказите.

Овој податок во однос на претходната година е влошен за еден случај, односно додека минатата година биле забележани 8 случаи, оваа година оваа негативна практика од страна на судот е забележана во 9 случаи што, имајќи го предвид вкупниот број набљудувани предмети, го генерира заклучокот дека има сериозно зголемување на оваа негативна евидентирана практика од скоро 50%, односно од 1,7% минатата година на 2,5% оваа година.

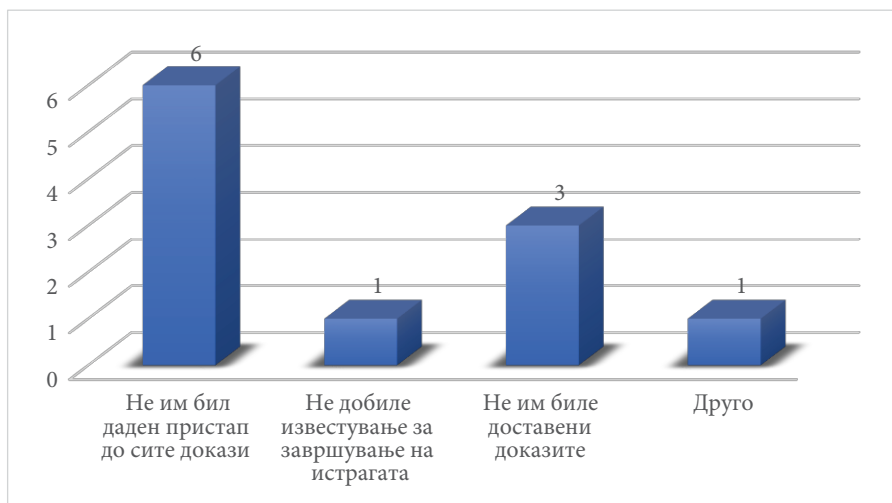
Во таа насока, набљудувачите имаат забележано интересна практика во еден случај во кој повеќе лица биле сообвинети при што судот на бранителите на сообвинетите им дозволил

²⁰ За значењето на улогата на бранителот во текот на акузаторната кривична постапка, на пример види кај: Neumann M., *Plea Bargaining: The Experiences of Prosecutors, Judges and Defence Attorneys*, University of Chicago Press, 1978

селективен увид во доказите на обвинителството. Односно увид во доказите кои што се однесуваат само на секој од сообвинетите посебно, но не и на целиот предмет. Согласно оваа практика, сметаеме дека е неопходно да се апострофира погрешната практика на судот за какво било ограничување на пристапот на бранителите до доказите на обвинението бидејќи ниту една одредба од ЗКП не го предвидува оваа ограничување на правото на увид во списите на обвинителот.

На тој начин, преку дозволувањето селективен увид во списите на обвинението, всушност се ограничува правото на ефикасна одбрана на бранителот.

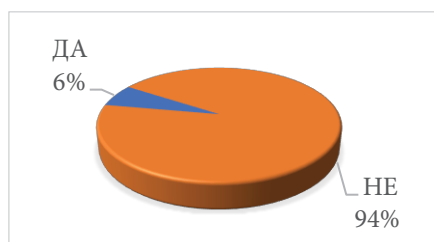
Дали одбраната се пожали дека:

Графикон бр.62

Процентуално изразено, задоволува фактот дека бранителите само во 6% од набљудуваните рочишта имале забелешки во однос на времето за подготовка на предметот, посебно имајќи ги предвид аргументите дека судиите внимавале при насрочувањето на предметите да ги земат предвид предлозите на бранителите за доволно време за подготовка на одбраната (графикон бр.63).

Дали одбраната се пожали дека времето за подготовка на одбраната не било доволно или имало рестрикции?

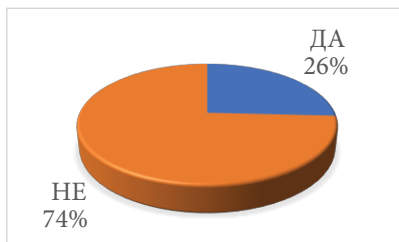
Графикон бр.63

Сепак, анализирајќи ги овие податоци во корелација со податоците за одложување на рочиштата поради отсуство на бранителите може да го потврдиме минатогодишниот заклучок дека е неопходно потребно да се направи интервенција во одредбите од ЗКП во насока на проширување на законските рокови според кои осомничениот и бранителот во текот на истрагата имаат право да достават определени исправи, докази или да бараат од обвинителот да спроведе определни истражни дејствија и да обезбеди определени докази, во смисла на ставот 4 од членот 302 од ЗКП, како и да се предвиди посебен рок во текот на главната расправа што би значел соодветно време за подготовка на одбраната во однос на новодобиените докази од обвинителството.

Сметаме дека преку овие корекции на ЗКП во поголема мерка би се влијаело во насока на подобрување на можностите на бранителите обезбедување на ефикасна одбрана, првенствено преку овозможување доволно време за подготовка на истата, а со тоа би се намалил и процентот на отсутни бранители од веќе закажаните рочишта.

Интересен податок во однос на пристапот до бранител е и фактот дека во една четвртина од мониторираните предмети судиите не ги поучувале обвинетите за правото на бесплатна правна помош (графикон бр.64). Сметаме дека согласно одредбите од ЗКП, присуството на бранителот во текот на кривичната постапка е од круцијално значење за одбраната на обвинетиот во кривичноправниот спор. Имајќи ги предвид странечките елементи во текот на главната расправа, сметаме дека е неопходно присуството на професионален застапник на интересите на обвинетиот.

Дали обвинетиот беше поучен за правото на бесплатна правна помош?

Графикон бр.64

Токму поради овие причини е неопходно да се изврши и ревидирање на одредбите од ЗКП со кои се уредува присуството на бранителот во текот на кривичната постапка. Односно, сметаме дека согласно новиот концепт на акузаторна кривична постапка, со особено изразени акузаторни елементи во текот на главната расправа, неопходно е присуство на професионален бранител како застапник на обвинетиот.

Во таа насока, сметаме дека е неопходна и корекција на одредбите од Законот за бесплатна правна помош и нивно проширување кон опфаќање на поголем број обвинети лица кои не можат да го платат надоместокот на професионалниот бранител, а не спаѓаат во категоријата на лица за кои е предвидена задолжителната одбрана согласно позитивните прописи предвидени во ЗКП. Ова е од особено значење за обвинетите кои се сторители на полесни кривични дела за кои се води скратената кривична постапка.

■ ПРАВО НА ПРЕВЕДУВАЧ

Правото на преведувач, односно толкувач, е предвидено во член 9 од ЗКП и предвидува дека обвинетиот, оштетениот, приватниот тужител, сведоците и другите учесници во постапката кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот имаат право во постапката да го употребуваат својот јазик и писмо. Истото ова право се однесува и на останатите лица во постапката кои можат да се јавуваат во својство на странки, сведоци и сл. доколку не го разбираат или зборуваат јазикот на кој се води постапката. Органот што ја води постапката има обврска да обезбеди усно преведување на тоа што лицето и другите го изнесуваат, како и на исправите и на другиот пишан доказан материјал. Преведувањето го врши овластен судски преведувач односно толкувач.

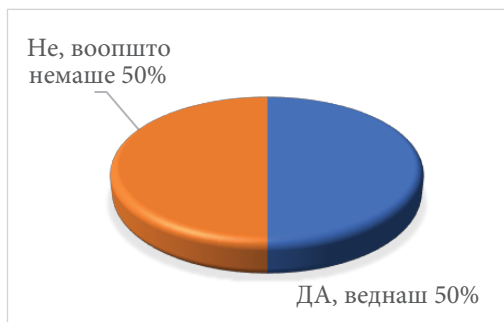
Во текот на процесот на набљудување, односно обработка на податоците, имавме можност да направиме паралела во однос на податоците од минатата година. Па, доколку ги споредиме статистиките за прашањето за правото на обезбедување превод во судовите, ќе најдеме на податок кој упатува на тоа дека почитувањето на ова право е драстично намалено. Имено, ако во 2016 година имало исклучок од 5% на примена на правото на преведувач и тоа на обвинето лице (графикон бр.65), оваа година се среќаваме со податок кој ни укажува дека обвинетиот имал потреба од преведувач во постапката но истиот не бил воопшто обезбеден во значителен процент (графикон бр.66).

Дали обвинетиот имаше потреба од преведувач и дали таков беше доделен веднаш 2016?

Графикон бр. 65

Доколку обвинетиот имаше потреба од преведувач и дали беше доделен веднаш 2017?

Графикон бр.66

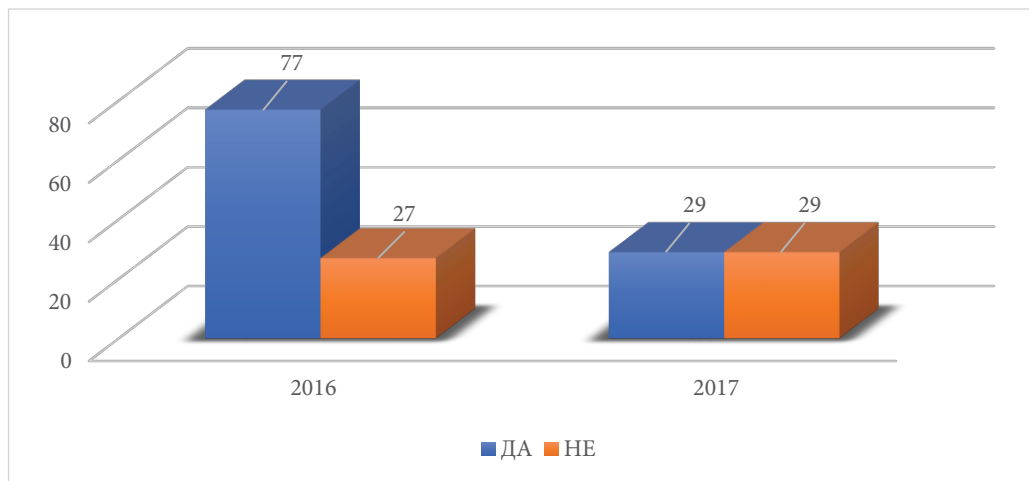
■ ОБЈАВА НА ПРЕСУДА

Законот предвидува, откако судот ќе ја изрече пресудата, претседателот на советот истата веднаш да ја објави. Доколку судот не е во можност да ја изрече пресудата истиот ден по завршувањето на главната расправа, ќе го одложи објавувањето на пресудата најмногу за три дена и ќе го определи времето и местото на објавувањето на пресудата. Изреката на пресудата јавно се чита од страна на Претседателот на советот во присуство на странките, нивните законски застапници, полномошници и бранители, но истиот има обврска и накратко да ги соопшти причините за донесување на таквата пресуда. Законот предвидува

објавување на пресудата дури и кога некоја од странките во постапката е отсутна, поточно странката, законскиот застапник, полномошникот или бранителот.

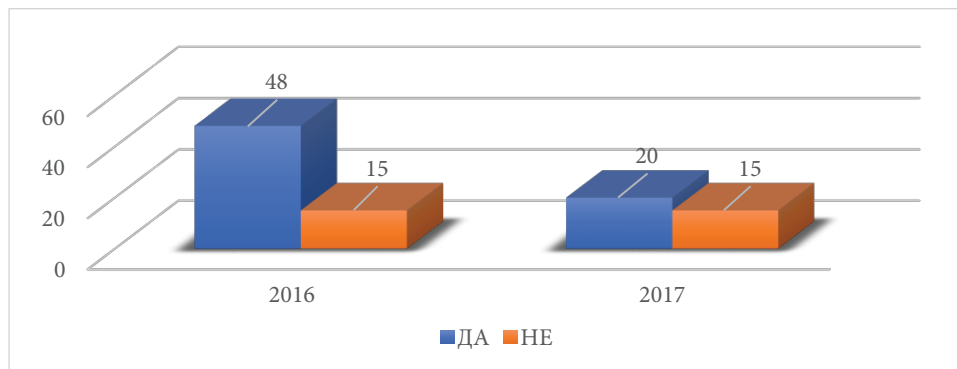
Од долуприкажаниот графикон бр.67 можеме да ги анализираме податоците за јавно објавување на пресудата, повторно, во паралела со оние од минатата година. Во истиот е јасно прикажана разликата во бројот на јавно објавени пресуди и тоа, во 2016 година од 104 објавени пресуди 77 биле јавно објавени додека, пак, во 2017 година од 58 објавени пресуди, за кои што имаат податоци нашите набљудувачи, 29 се јавно објавени, а 29 не. Ако овие податоци ги изразиме во проценти, ќе забележиме дека во 2016 година 26% од донесените пресуди не биле јавно објавени, а во 2017 година тој процент е 50%, што претставува зголемување за безмалку 100% во однос на минатата година. Овој негативен тренд на пораст на необјавување на пресудите е алармантен, загрижувачки и недозволив.

Јавно објавување пресуда

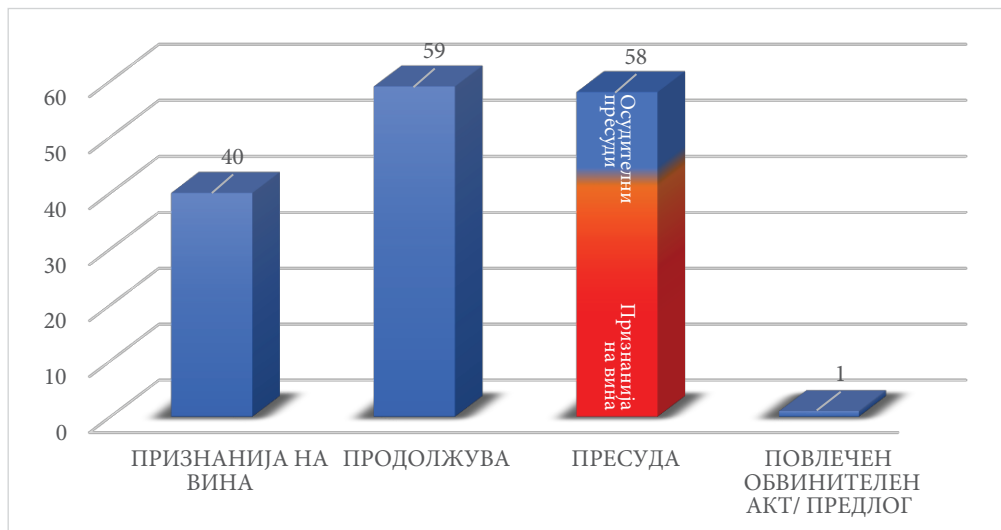
Графикон бр. 67

Дали судот му ги објасни на обвинетиот условите за жалба?

Графикон бр.68

Доколку направиме осврт на статистиката која се однесува на бројот на осудителни пресуди наспроти бројот на пресуди по признание на вина би дошле до заклучокот прикажан во графиконот бр.69.

Графикон бр. 69

Четириесет од вкупно 58-те завршени предмети се завршени како предмети во кои обвинетите дали признание на вина, па следствено на тоа донесени се пресуди врз основа на признание на вина додека, пак, останатите 18 предмети се завршени со осудителни пресуди. Процентуално, овие податоци даваат однос од 68% наспроти 32% во корист на признанијата. Во 2016 година, овие податоци имаат апсолутно обратни пропорции: 36% признанија наспроти 64% осудителни пресуди²¹. Ова упатува на значително зголемена примена на институтот на признание на вина наспроти докажување вина низ постапките. Што се однесува, пак, на практиката на повлекување на обвинение од страна на обвинителството, сè уште се среќаваме со непрактикување на оваа можност, при што евидентиран е само еден единствен случај на повлекување на обвинителен акт.

21 Види: Петровска Н., Мисоски Б., Анализа, стр. 38

■ ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

- Загрижувачки висок степен на одложени расправи и негов пораст од 30% на 60% во однос на минатата година. Најчести причини за одлагање на расправите се отсуство на обвинетиот каде, слично на минатата година, се евидентирани проблеми при споведување на протворените лица како и отсуство на бранителите и на јавните обвинители најчесто поради преклопување на закажаните расправи и поради недостаток на човечки ресурси.

Препораки:

✓ Интегрирање на АКМИС системот со календарот на активности на субјектите во кривичната постапка (бранители и ЈО) со што би се одбегнало преклопување на истите.

✓ Дополнителни анализи за оправданоста на одредбата од ЗКП за концентracија на рочиштата од главните расправи.

✓ Алоцирање дополнителни средства за обезбедување на непречен превоз на притворените од КП установи во судовите.

- Концентрацијата на рочиштата од главната расправа согласно одредбите од ЗКП предизвикува зголемување на бројот на одлагање на рочиштата, па така бележиме зголемен процент од 300% при одлагање на рочиштата поради отсуство на бранител, а 250% поради отсуство на ЈО во однос на податоците од минатата година.

Препорака:

✓ Дополнителни анализи за оправданоста на одредбата од ЗКП за концентрација на рочиштата од главните расправи.

- Притворот наспроти полесните мерки за обезбедување присуство: опстојува практиката на судот да не дава соодветни образложенија на причините за определениот притвор, ниту пак реално се ценат и нотираат факторите во решенијата за определување и продолжување на мерката притвор од страна на судот.

Препорака:

✓ Можно подобрување на оваа состојба преку воведување на посебна судска служба која би била должна на судот да му сервира целосни и прецизни податоци за личната, психолошката, семејната, финансиската и општествената положба на обвинетиот, или законски измени во Законот за пробација и негово заживување во практиката, каде овие надлежности би биле доделени на пробациската служба.

- Нотиран е, сè уште, висок процент на несоодветно истакнат воведен говор од страна на странките во постапката со минимално подобрување на јавните обвинители.

Препорака:

✓ Неопходност од тренинзи и обуки на субјекти во кривичната постапка во однос на правилната примена на одредбите од ЗКП кои се однесуваат на воведните говори.

- Евидентирана е практика на нецелосно поучување на правата на обвинетиот од страна судот при негово испитување.

Препорака:

✓ Доследна примена на ЗКП од страна на судиите во однос на правата на обвинетиот при неговото испитување во насока на целосна и детална поука за правата предвидени во ЗКП.

- Институтот признание на вина е евидентен и прифатен во практиката на нашите судови. Сепак, изостанува примена на овој институт за потешките кривични дела. За разлика од минатата година, оваа година процентот на признанија во редовна постапка, според набљудуваните рочишта, е помал од десет проценти во однос на признанијата дадени во скратена постапка.

Препорака:

✓ Дополнителна анализа во однос на причините за овој тренд.

- Утврден е проблематичен тренд при постапувањето на судот кога на обвинетите не им се објаснуваат на разбирлив јазик причините за што се обвинети при давање на признанието, како и практика кога судиите посветуваат недоволно внимание на фактот дали даденото признание се однесува за сите околности на кривичното дело за коешто лицето е обвинето.

Препораки:

✓ Судиите нужно да обрнуваат поголемо внимание на обвинетиот при објаснувањето на битието на кривичното дело, доказите со кои обвинителот го поткрепува тоа битие и начинот на сторувањето на кривичното дело согласно нивната должност утврдена во одредбите на ЗКП.

✓ Судот да развие практика на зголемено внимание во однос на слободата на давањето на признанието особено преку детектирањето на доброволноста на признанието и да развие практика на осуетување даденото признание на каков било начин да не е слободно или принудено од кој било учесник во кривичната постапка.

- Бележиме подобрување кај оценката на фактичката поткрепеност на признанието но, сепак, останува проблематичен фактот што во една третина од набљудуваните случаи каде обвинетиот дал признание, судот воопшто не извел докази во насока на поткрепа или оценка на веродостојноста на ова признание.

Препорака:

✓ Измени на ЗКП во насока на воведување посебно доказно рочиште за одмерување на санкцијата на кое судот би имал можност да побара од странките да изведат докази во количина и квалитет неопходни за судот да може целосно да го прифати признанието на вина на обвинетиот.

- Загрижува трендот на бројот на предмети во кои обвинетите воопшто немаат бранител. Особено проблематична е ситуацијата каде обвинетиот дава признание на вина во скратена постапка.

Препорака:

✓ Задолжително присуство на бранител при признание на вина во скратена постапка и корекција на ЗКП (ставот 4 од членот 74 од ЗКП), на начин што би се извршило допрецизирање и истиот став од овој член би гласел: „Во текот на постапката за преговарање и спогодување со обвинителот за донесување на пресуда врз основа на спогодба во смисла на главата 29 од ЗКП, како и во текот на постапката по признавање на вината во смисла на членовите 334 и 381 од ЗКП.”

- Евидентирана е несоодветна примена на одредбите од ЗКП со кои се предвидува давање заклетва од страна на сведоците во постапката.

Препорака:

✓ Правилна примена на одредбите од ЗКП, со кои е предвидено задолжително давање заклетва од сведоците со можност за апострофирање на поуката за сведоците од последиците на давањето лажен исказ.

- Утврдено е минимално подобрување кај процесните субјекти при спроведување на тениките на директно и вкрстено испитување но, сепак, забележливи се определени поголеми отстапки од правилната примена на одредбите на ЗКП што е резултат на недоволно совладани техники за нивна примена од страна на субјектите.

Препорака:

✓ Неопходна е дополнителна обука за сите субјекти во кривичната постапка за правилна и ефикасна примена на овие техники.

- Воочено е намалување на степенот на транспарентност на постапките што се должи на неколку фактори:
 - Зголемено исклучување на јавноста од главната расправа, спротивно на одредбите од ЗКП;
 - Електронската опрема за објавување на времето и местото на рочиштата за судењата е нефункционална и/или технички не се одржува;
 - Намалени се квантитетот и квалитетот на јавно објавените податоци на веб страните на судовите кои се однесуваат на тековните предмети по интегрирање на поединечните веб страните на судовите во заедничкиот интегриран портал: sud.mk.

Препораки:

✓ Доследна примена на одредбите од ЗКП со кои се регулира исклучувањето на јавноста од главната расправа како и одредбите за јавно објавување на достапните јавни информации од предметите;

✓ Алоцирање доволно средства за техничко одржување на електронскиот систем за објавување на времето и местото на рочиштата за судењата.

- Утврдено е зголемување во однос на минатата година на несоодветната ex-parte комуникација на судот со странките.

Препорака:

✓ Потребна од дополнителна обука на сите субјекти во кривичната постапка за значењето и правилната ex-parte комуникација.

- Неправилен третман на правото на молчење на обвинетиот со што судот неоправдано се става во положба на поддршка на тезата на обвинителот.

Препорака:

✓ Правилна примена на одредбите од ЗКП на начин што правото на молчење би било гледано од страна на судот само во корист на обвинетиот и во насока на почитувањето на уставно загарантираното начело на пресумпција на невиност.

- Забележана е практика на неефикасна и непрофесионална одбрана од страна на бранителите која може да има клучно и негативно влијание за обвинетиот во конечниот исход на кривичната постапка.

Препорака:

✓ Неопходно е Адвокатската комора да обезбеди дополнителни програми за обука на своите членови во однос на посебните специфични елементи од ЗКП како, на пример, обуки за воведни говори, теорија на случај, вкрстено испитување и обуки за ефикасно организирање и планирање на агендата на адвокатите, имајќи го предвид фактот дека ефикасната одбрана во насока на примена на ЗКП нужно бара поголема посветеност и подготовка на бранителите во текот на кривичните постапки.

- Продолжува трендот на кршење на процесните права на одбраната преку ограничување или неправилна примена на одредбите од ЗКП кои се однесуваат на пристапот на бранителите до сите докази со кои располага јавниот обвинител.

Препорака:

✓ Доследна примена на одредбите од ЗКП со кои се предвидува правото на увид на бранителите во списите на обвинителите.

- Забележани се недостатоци при информирањето на обвинетите за правото на бесплатна правна помош. Согласно новиот концепт на акузаторна кривична постапка, присуството на професионален бранител како застапник на обвинетиот во сите фази од кривичната постапка се наметнува како императив.

Препорака:

✓ Спроведување дополнителни анализи за оценка на потребата за присуство на професионални бранители во текот на сите кривични постапки и, евентуално, ревидирање на одредбите од ЗКП со кои се уредува присуството на бранителот во текот на кривичната постапка.

- Евидентирана е делумна пристрасност на преведувачите/толкувачите при обезбедување превод во постапките.

Препорака:

✓ Да се воспостави систем за заштита на странките во постапката при обезбедување превод во насока на утврдување на стандарди за квалитетен и професионален превод.

- Забележана е намалена транспарентност при објавување на пресудите како и зголемен тренд на необјавување на истите, но и на необразлагање на условите за жалба на обвинетите.

Препорака:

✓ Доследно почитување на одредбите на ЗКП кои се однесуваат на јавно објавување и изрекување на пресудите.

NGO Coalition “All for Fair Trials” – Skopje
OSCE Mission to Skopje

Assistant Professor Boban Misoski, Faculty of Law “Justinianus Primus”, Skopje
Darko Avramovski
Natali Petrovska, attorney at law

**ANALYSIS
OF THE DATA COLLECTED FROM THE
COURT PROCEEDINGS MONITORED
IN 2017**

Authors

Assistant Professor Boban Misoski, Faculty of Law “Justinianus Primus”, Skopje

Darko Avramovski

Natali Petrovska, attorney at law

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Skopje

The content of this publication does not necessarily represent the views or the position of the OSCE Mission to Skopje. The Mission adheres to PC.DEC/81.

Skopje, December 2017

■ INTRODUCTION

The coalition “All for fair trials” (hereinafter “Coalition”) has been formed by 14 domestic associations of citizens for the purpose of monitoring court proceedings before competent courts, aimed at: a) ensuring the guaranteed right to a fair trial as stipulated in the Constitution, the laws and the ratified international agreements; b) increasing public awareness, pointing out the necessary reforms of the court proceedings and contributing to their implementation; c) increasing the practical knowledge of the students of law; and d) enhancing the role and strengthening the capacity of non-governmental organisations. In 2017 and in the course of the previous two years, the Coalition implemented the Judicial Reform activities towards an independent judiciary as well as an effective criminal justice system that ensures equal access for all – “Law is written, justice is practiced” with the financial support provided by the OSCE Mission to Skopje and as a result of the ever-increasing need for monitoring court cases, especially with respect to the criminal law, i.e. criminal procedure. This year the emphasis was placed on the educational process of young lawyers who later monitored the proceedings in order to acquire additional theoretical and practical experience in the field of criminal law and the effects of the implementation of the novelties in the Law on Criminal Procedure by the Basic Courts in all four appellate regions in the country. This analysis is prepared within the second activity and it explains every situation by providing recommendations for future activities and reforms, and is being aimed at strengthening the capacities of the judicial system.

■ METHODOLOGY

The methodology for collection of data from court proceedings, subject to this monitoring and used for the needs of this analysis by the Coalition, included specifically determined “field” research in which two methods were used: 1) observation of court proceedings (when held) by specialized observers who were not direct participants in the proceedings and 2) a systematized questionnaire that was filled in with recorded data after completing the observation.

1) Observers

For the needs of this project and for the purpose of preparing the analysis as a final product from trial data, 50 observers were selected and required to go through a three day theoretical training so that they could continue their engagement as field observers. After completing the training, which is a prerequisite for receiving the certificates of completion for the theoretical and practical training, and a necessary condition for its inclusion in the needs analysis and monitoring process. The observers were spread all over the territories of all 4 appellate regions, specifically, in nine basic courts. The main focus in the educational process of these observers was the improvement of their already acquired university knowledge and skills with respect to the criminal-law-matter so that they would be able to identify the most frequent challenges for the courts, and participants in the criminal proceedings. In addition, the educational process focused on identifying inadequate or incomplete implementation of the Law on Criminal Procedure.

2) Questionnaire

In the process of collection of data, the observers had at their disposal a tool-like questionnaire whose directions guided them through the system of processing the initial information and impressions they got by being present in the court rooms. More specifically, after initially acquiring complete information from one hearing, and in accordance with the precisely systematized 75 questions from the questionnaire, the observers entered the collected data in the degree and the manner suitable to the needs of this analysis. The questionnaire was conceptualized according to the order and the conduct of the criminal proceedings before competent courts by stressing some of the new institutes, i.e. the novelties introduced in the Law on Criminal Procedure, and of course, by providing adequate room for expressing observers' personal cognitive perception.

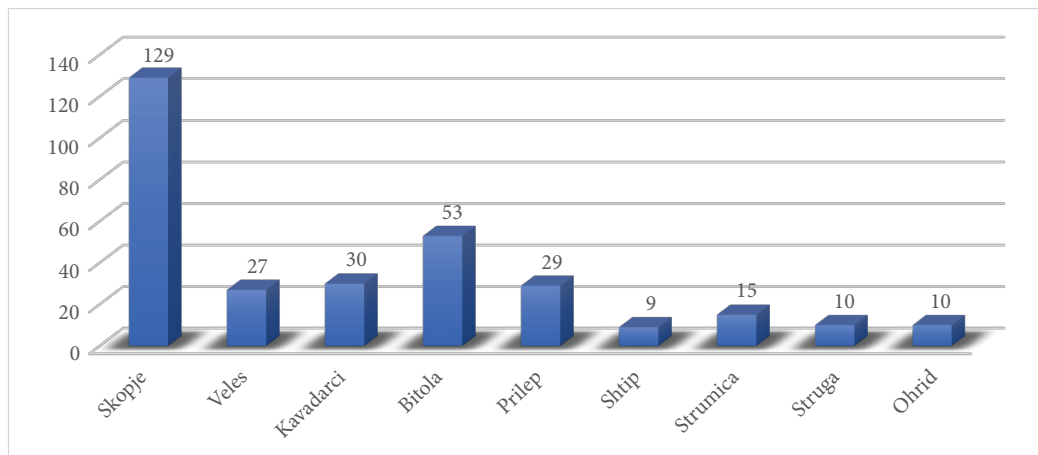
The type of formulated questions varied from question to question. Some were open questions allowing for narration, others addressed multiple answers and there were also dichotomous questions. The questions were systematized in such a way in which they represented clear indicators of eventual non-adherence to LCP and violations of the criminal procedure. This was essential activity in the process of preparing this analysis since the data obtained by the observers represent data that give a clear, direct, impartial and transparent picture of the monitored criminal case.

The collected data was inserted into a computer database, analyzed and processed; aimed at reaching concrete conclusions about the state of affairs in the monitoring period.

■ GENERAL DATA

For the needs of this project the observers were organized in a network spread all over the four appellate territories comprising of the following courts: Skopje, Veles, Kavadarci, Bitola, Prilep, Shtip, Strumica, Struga and Ohrid. Within this process, a total of 312 court hearings were monitored; most of them were monitored in the Basic Court Skopje 1 in Skopje - 129 hearings and the rest were monitored in the other cities: Veles-27, Kavadarci-30, Bitola-53, Prilep-29, Shtip-9, Strumica-15, Struga-10 and Ohrid-10. (Graph no.1). As to the time frame, the monitoring was conducted in the course of 7 months, starting in May and ending in the middle of November 2017, all of that being aimed at collecting as much data as possible from which one could reach conclusions, directions and ideas. It is important to mention that in the last 2 months of the monitoring, the intensity of holding and monitoring court hearings was increased. This was due to the late start of project activities as well as to the judicial vacations in the summer period in which the court theoretically does not work for one month, but this period practically lasts almost 2 months, i.e. the time period from the beginning of July until the end of August when court hearings are subtly postponed before the start and until the end of the judicial vacations.

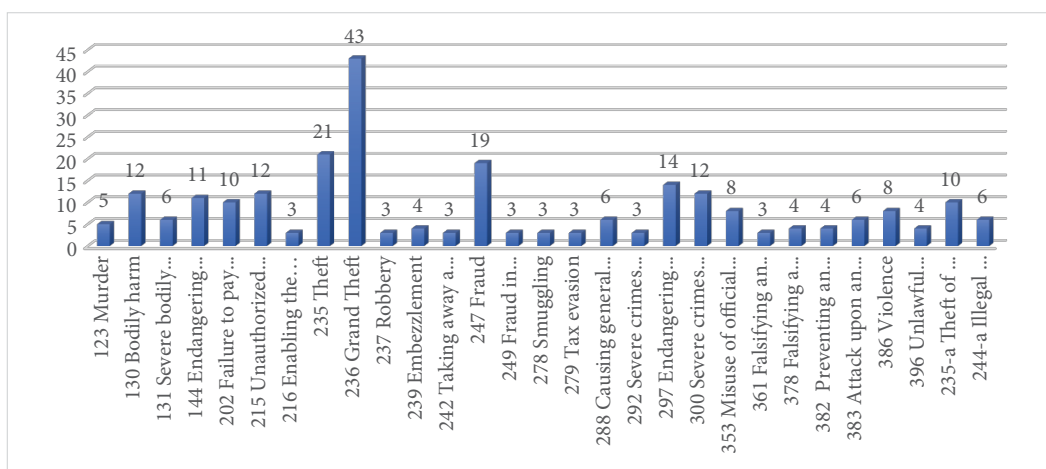
Courts subject to monitoring

Graph no.1

The prevalence of criminal acts in the cases subject to monitoring varied, but it is important to stress that the criminal acts referring to offences against property were more prevalent, - especially criminal acts such as “Grand Theft” and “Theft”. The other more prevalent criminal acts, subject to court proceedings in the courts’ criminal departments, are as follows: Bodily harm, Endangering safety, Failure to pay alimony, Illegal production and trafficking in narcotic drugs and precursors, Fraud, “Endangering traffic safety, Theft of electricity, thermal energy or natural gas, and others. (Graph no.2).

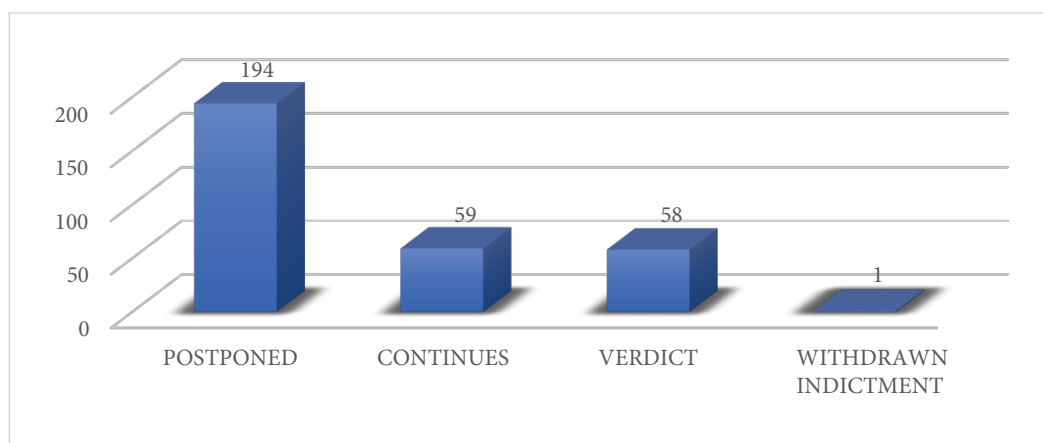
Number of cases per crime

Graph no.2

■ POSTPONEMENTS

Out of 312 court proceedings, i.e. hearings, 194 (62%) in total were postponed; 59 hearings continued; 58 hearings ended with a rendered judgment; and in one hearing the indictment was withdrawn (graph no.3). Compared to last year, when a lower percentage of postponed hearings was noted (30%)¹, this year we noted that the percentage has doubled.

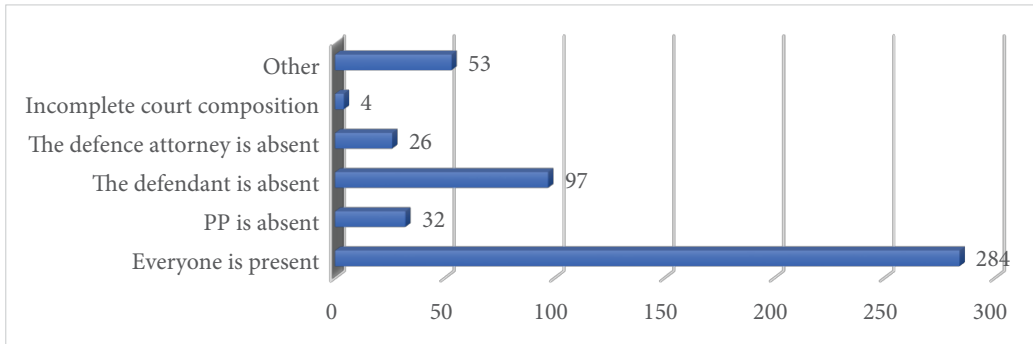
Graph no.3

The reasons for postponing the hearings are different depending on the presence of the active stakeholders in the proceedings. Therefore, depending on whether the defendant, the prosecutor, the defense attorney or someone of the adjudicating panel was absent, it was deemed necessary to postpone the hearing. One of the most frequently noted reasons for postponement was the absence of the defendant at the hearings, which is most often due to the officials' failure to bring him from the criminal-penitentiary institutions. This is often because of the lack of coordination within the system for recording the process of escorting persons deprived of liberty. In some cases, it is a result of a technical impossibility (which is inevitably connected with finances) of bringing the defendant before court, when proceedings are conducted in cities situated away from the territories where the penitentiary institutions are located. Nevertheless, it is important to mention that we come across the problem of transporting the defendant from the institutions due to a time and premises-related overlapping with some other high profiled cases, causing a collapse of a court territory, as is the case with Basic Court Skopje 1 – Skopje. In addition, the failure to transport the defendant can occur due to security or technical reasons. However, this indicates a need for a better logistic support and organization in the operating and coordinating system of the institutions that are comprised and connected with LCP.

The graph below (4 and 5) shows the absence of persons in the proceedings in comparison with the previous year.

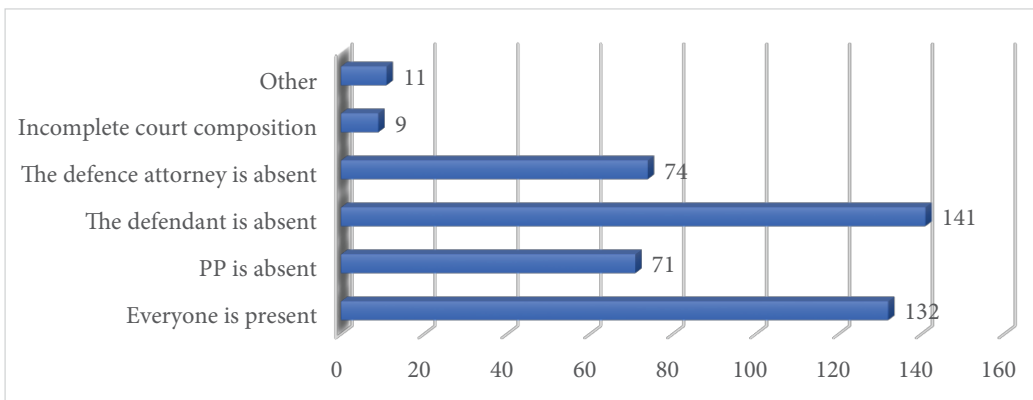
¹ <http://all4fairtrials.org.mk/wp-content/uploads/2017/07/Analiza-2016-OSCE.pdf>

Persons failing to appear in the hearing-2016

Graph no.4

Persons failing to appear in the hearing-2017

Graph no.5

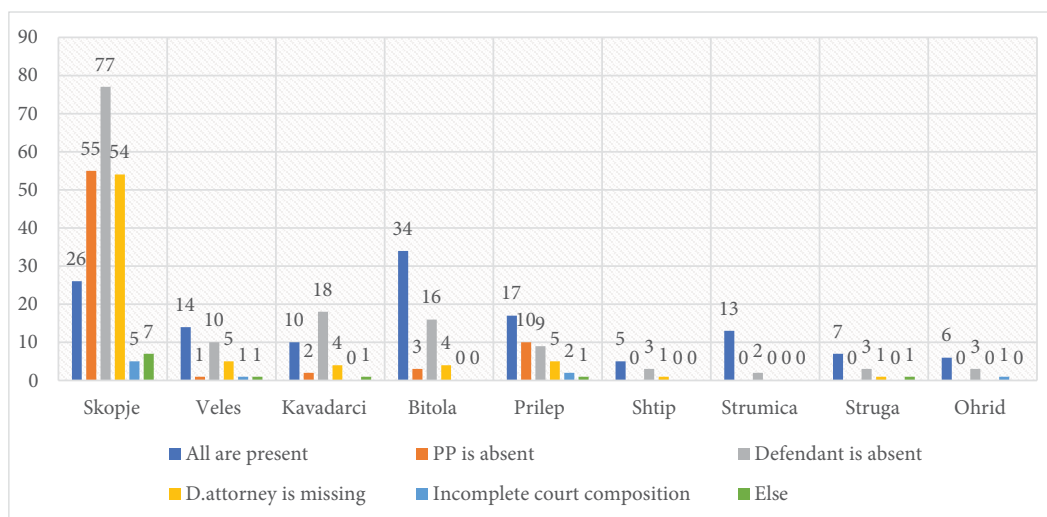
According to the graphs displayed above we note an increase in almost all parameters, where the absence of the defense attorney in the proceedings and the absence of the public prosecutor (PP) prevail. The absence of the defense attorney was recorded in 12% of hearings as the reason for postponement of proceedings in 2016, while this year we have an increase to 24%. The same applies with respect to the absence of PP - in 2016 the percentage was almost 20%, i.e. 15%, with an increase to 24% this year.

The most frequently noted reason for this fact is the replacement of the defense attorneys by their defendants and the need for harmonization of the working schedule of the new defense attorney with the already existing obligations in other cases, as well as the need for the defense attorney to familiarize themselves with the case facts and evidence. This requires adequate time for preparing an appropriate defense. As far as the absence of public prosecutors in the proceedings is concerned, the observers note the overlapping with other already scheduled cases and the physical impossibility of them being present in two different hearings in the same time interval. As a reason for postponement under the category "else", the observers most frequently indicate the absence of

witnesses or experts in the proceedings as well as the need for presentation of evidence that had not been collected or expertise that had not been performed. With respect to this category dealing with this kind of postponement we can note a decrease from 25% in 2016 to almost full 4% this year.

If we analyze the data by cities with respect to the persons being present in the proceedings, we will get data as shown below (graph no. 6).

Participants' attendance in the proceedings per city

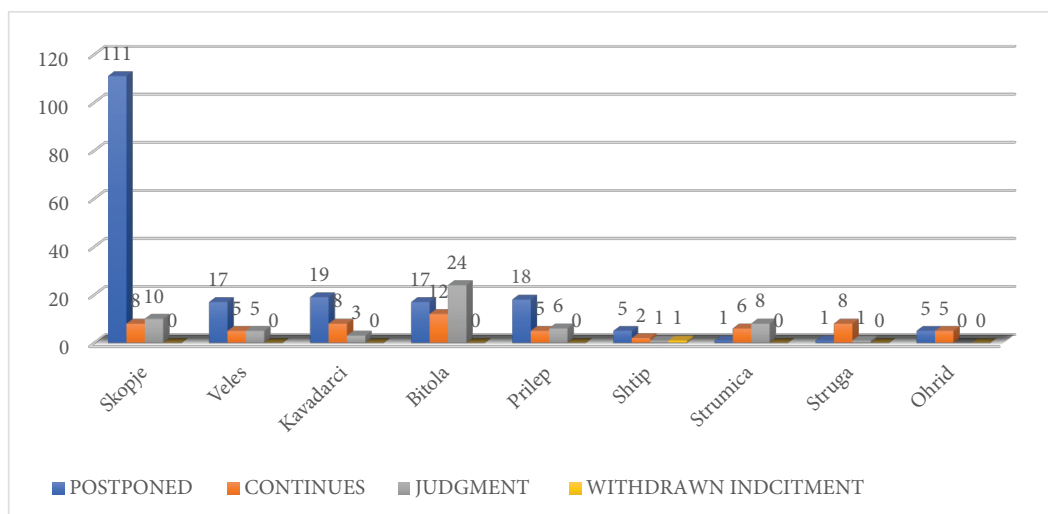

Graph no.6

Although all absence parameters concerning the participants in the proceedings are mostly present in the territory of the city of Skopje, the other cities are also present in the records with regard to the absence parameters concerning the defendant, the defense attorney and the public prosecutor. In addition, these parameters are slightly higher in the territory of the Basic Court Prilep as compared to the courts from the remaining cities whose performance was subject to observation.

The graphic display (graph no.7) below shows the number of postponed hearings in the territory of various basic courts. Therefore, the fact that the Basic Court Skopje 1 in Skopje is the largest criminal court in the country, with a large number of cases on a yearly basis, the number of hearings postponed in this court is highest - 111. The courts in Kavadarci-19, Prilep-18, Bitola and Veles had 17 hearings postponed, whereas the number of postponed hearings is lower in the other courts. However, it is important to note that the scope of observation was smaller in the other cities (see graph no.1).

Postponements of hearings by courts

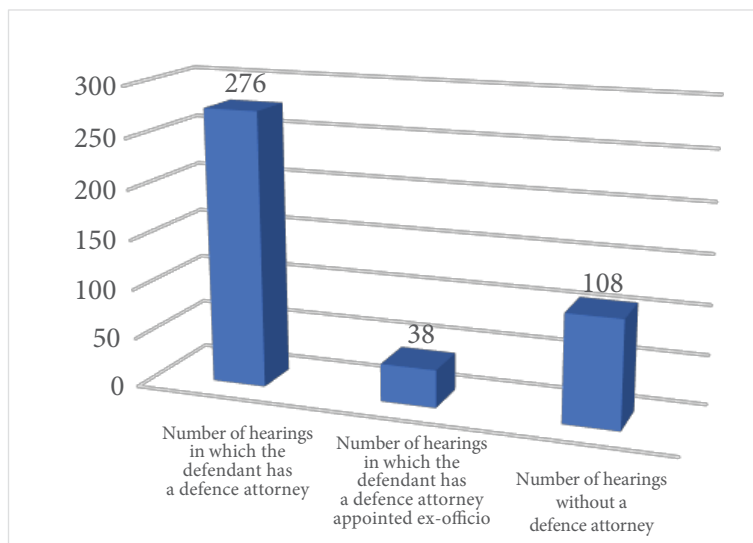
Graph no.7

THE DEFENSE ATTORNEY IN THE PROCEEDING

The right to a defense attorney is envisaged by LCP in articles 71 and 74 and according to these articles every person who is a suspect or has been accused of a criminal act has the right to a defense attorney in the course of the criminal proceedings against him. Thus, before the first examination or another activity envisaged by the LCP, the defendant shall be informed that he/she has the right to a defense attorney of his/her choice with whom he/she could advise and that the defense attorney should be present during his examination. However, in cases when the defendant is mute, deaf or incapable of successfully defending himself, or if criminal proceedings have been undertaken against him for a criminal act punishable by the law with a life sentence, then he has to have a defense attorney at the very first examination. The necessity of a defense attorney is envisaged even in cases where the detention measure has been imposed, for as long as the very detention lasts. If there is a situation in which having a defense attorney is an obligation, and despite this the defendant has not retained counsel, the president of the court shall then appoint a defense attorney to the defendant ex-officio who will then represent him/her in the proceedings until the judgment becomes effective.

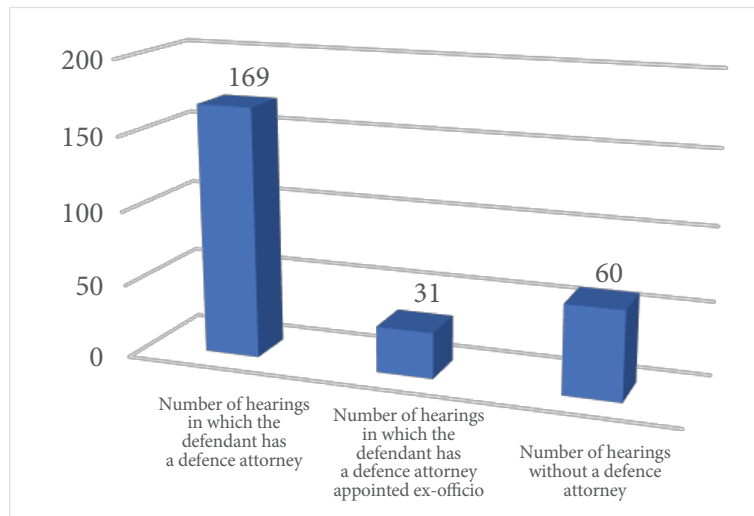
With regard to the defense attorneys' attendance in the proceedings, our observers came with the following data that we can compare again to those from the past year.

Does the defendant have a defense attorney - 2016

Graph no.8

Does the defendant have a defense attorney 2017

Graph no.9

According to the analysis of the graphic displays in the graphs numbered 8 and 9 we can establish that in 2017 the number of hearings in which the defendant was without a defense attorney is obviously lower, suggesting that there was a higher level of awareness towards the use of legal aid provided by professionals, irrespective of whether it was about shortened or regular proceedings.

Summary procedure

The summary procedure, being one of the latest novelties introduced in LCP, represents one of the accelerated procedures, besides the procedure for rendering judgment on the basis of an agreement made between the public prosecutor and the defendant, the mediation procedure in which a special third person - mediator, participates and the procedure for issuing a penal order with which a certain sanction is proposed and imposed in case of existence of sufficient evidence for criminal acts that fall within the competence of a sole judge. It is envisaged that the summary procedure should be applied solely for cases in which the law prescribes a fine or prison sentence of up to 5 years. Therefore, the fact that only court proceedings were subject to monitoring the observers of the Coalition had access to and were able to participate only in proceedings conducted before the court with public hearings, hence, the observers had the opportunity to attend only one kind of accelerated proceedings, i.e. the shortened proceedings.

Among other things, the conduct of shortened or regular proceedings, (bearing in mind the severity of penalty) directly relates to the seriousness of the criminal act. Thus, after comparing the data from this year to those from the last year – 2016, we reach data showing a decrease in the number of regular proceedings at the expense of shortened proceedings by 5%. Having such established data, we can inevitably come to the conclusion that in the past year, less severe criminal acts were possibly committed.

■ DETENTION AND MEASURES FOR ENSURING ATTENDANCE

Detention, as one of the most serious measures for securing the defendant's attendance in the course of criminal proceedings, was subject to monitoring this year. The observers also noted the application of measures such as precaution, guarantee, arrest, deprivation of liberty, detention, short-term detention and home confinement, in order to obtain a real picture about the application of these measures in the Basic courts.

With respect to the range of measures, the observers attended only 40 hearings (16% of the total number) in which the defendants were in detention (table no.10), whereas lighter measures for securing the defendant's attendance were applied in only 17 cases (graph no.11).

Compared to last year, we can conclude that there is an increased application of the detention measure and the lighter measures for securing the defendant's attendance. Considering the total number of hearings, we can conclude that there is an increase of even 75%, i.e. last year the observers recorded the application of the detention measure in 36 cases, whereas lighter measures were recorded in 14 cases.

According to the data, a huge upward trend can be noted in all measures for securing attendance in relation to last year, but having in mind the sample of this analysis, and taking the total numbers of the application of the detention measure² into account, we cannot precisely determine whether we have had such a huge increase in the measures which limit the freedom of movement of the defendants.

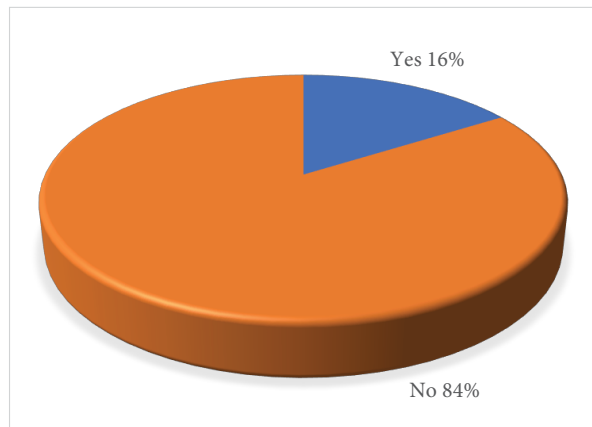
² See the 2016 data provided by the Agency for Execution of Sanctions, accessible on: http://www.pravda.gov.mk/UIS/Godisen%20izvestaj%20na%20UIS%20za%202016%2010_05_2017.pdf, page. 34 and similar.

What is especially concerning is the trend from the previous years in which the court's failed to give appropriate explanation of the reasons for imposing detention and to really evaluate and annotate the very reasons in the decisions on continuing the detention measure.³ Such practice is partially due to the fact that in certain cases the courts do not have at their disposal sufficient information to justify the application of these measures; thus they automatically, incorrectly or unfairly define them or they do not apply the appropriate measures at all.⁴

This situation could be softened by introducing a special court service in the country which would be obliged to provide the court with complete and precise data concerning the personal, psychological, family, financial and social status of the defendant, for example, similar to the positive experiences with the Pretrial Reports prepared by the probationary services in USA and United Kingdom.⁵

Furthermore, the fact that the increased application of the detention measure is proportional to the application of lighter measures for securing attendance, we consider that an additional analysis should be made as to why the application of lighter measures stagnate and why that application is still far behind the application of the detention measure. This means that the national courts deviate from the desired trajectory for application of the measures for securing attendance, where an advantage and prevalence would be given to the lighter measures for securing attendance, whereas the detention measure would be applied only by exception and only when necessary and in accordance with the provisions of Articles 144, paragraph 2 and 164 of LCP.

Is the detention measure imposed?

Graph no.10

3 Such remarks have been directed to national judges for a very long time now and the very remarks were recognised by the Strasbourg Court, - for example in the case Vasilkoski and others against former Yugoslav Republic of Macedonia, No.28169/08, from 28 of October 2010. See more in detail: Buzharovska G., Andreevska S., Tumanovski A., Application of the detention measure according to the Law on Criminal Procedure of 2010 - legal analysis, OSCE, Skopje 2015.

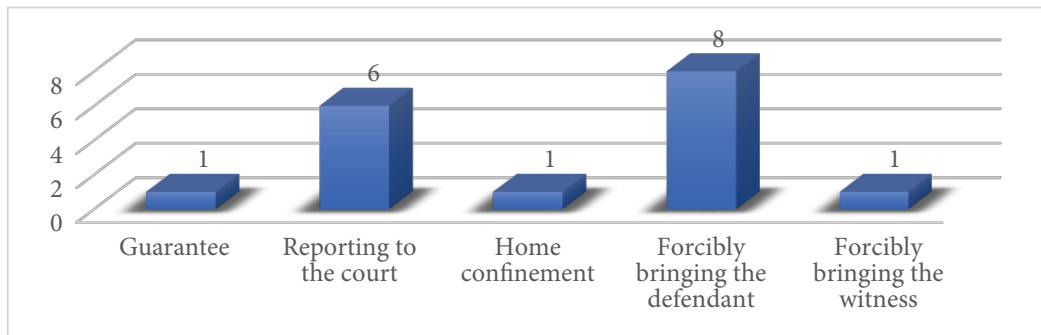
4 See more in: Buzarovska G., Andreevska S., Tumanovski A., Application of the detention measure according to the Law on Criminal Procedure of 2010 - legal analysis, OSCE, Skopje 2015. or Misoski B, bail, precaution measures and/or house Detention: analysis and recommendations for their more frequent use, Proceedings of the Post Doc Colloquium in Public Law, Tirana and Skopje, SEELS Network, 2014.

5 See: Mamalian C. A., State of the Science of Pretrial Risk Assessment, Pretrial Justice Institute, 2011. Accessible on: www.justice.gov or Hucklesby A., Bail Support Schemes for Adults, The Policy Press, University of Bristol, UK, 2011

With respect to the lighter measures for securing attendance, apart from their rare application, the fact that there is a noticeable trend of spontaneity in their imposition is concerning. In other words, the courts somehow impose measures that are “popular” within the wider public at the moment. Therefore, we have an increased measure of obligatory reporting to the court, compared to other measures. The obligatory reporting measure has traditionally been more noticeable and frequent, however, mind the fact that it creates the lowest level of limitation of freedom of movement for the defendant. This measure is not generally included in the statistics of desirable and undesirable measures for ensuring attendance, because its application is most often treated as a “trial balloon” for the needs of (non) application of some of the more severe measures for securing attendance.

A spontaneity in the application of the measure “obligatory reporting” to the court can be seen in the fact that that measure is most often applied in certain publicly exposed cases, where in the public eyes the court is expected to act seriously as to securing the suspects’ or defendants’ attendance, and thus the court applies this measure as some sort of an answer to the public expectations, without providing an appropriate explanation of the reasons for applying such a measure and without providing an answer as to whether one can reach the desirable goal - securing the attendance of defendants, especially if the defendants’ behavior in several cases (such as the popularly called “Trust”, “Fortress”, “Municipality of Centar” or “Total”, undertaken by SPPO) is taken into account.

Imposed measures

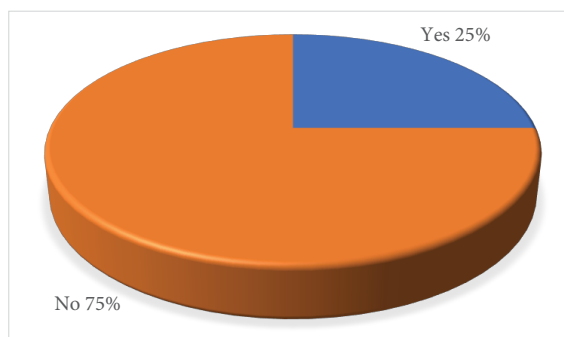
Graph no.11

Unfortunately, even this year there was a lack of more extensive application of the guarantee measure and the home confinement measure; in order to ensure an adequate and increased application thereof, we consider it necessary that some certain legal changes should be made. Namely, we consider that the possibility of envisaging conditions in the Probation Law in direction of having the Probationary services assist the court in the rightful application of these measures has unfortunately been missed. This is especially true if we take into account the fact that although they represent essentially different measures, since the measures for securing attendance have a different goal as compared to the sanctions that are comprised by the Probation Law, the application of these measures for securing attendance is basically very similar. For example, the application of sanctions such as home confinement and/or the prohibitions on visiting certain places, premises or persons envisaged as criminal sanctions in articles 56 and 59-a of CC and the precautionary measures en-

visaged in Article 146 of LCP⁶ cannot be properly applied as the court does not have sufficient evidence collected by a special organ which would later apply the very measures.

Finally, considering the fact that, even despite the legal provisions of the probation law the Probationary service in the country has neither been formed yet, nor has it started functioning, we suggest that these proposals for extension of the competence of this service should find their place in the actual extensive reforms of the criminal-legal system⁷, thus leading to an increased application of these measures by the court.

Was the detention withdrawn when the defendant made admission of guilt?

Graph no.12

In relation to the registered fact that in practice the application of the detention measure is inappropriately treated as a bargaining tool for obtaining a better negotiating position by the authorized prosecutors (see graph no.12), bearing in mind Article 173 of LCP, in which it is envisaged that the detention should be withdrawn if the defendant makes an admission of guilt., We can establish from the observers' data that in one fourth of cases the detention was immediately withdrawn after making admission of guilt, unlike the rest of the cases.⁸

We believe that the judges need to pay more attention to this detected incorrect practice in future and they should avoid it by corroborating the detention decision with precisely defined grounds supported by evidence; they also should avoid the generic decisions in which the detention is determined according to all grounds envisaged in Article 165 of LCP, without a real factual and appropriate support to each basis. Thus, the judges would be certain that if a detained defendant pleads guilty, then he can be released on bail only if the detention has been previously imposed because of a danger from influencing witnesses and experts, and by doing that the court would correctly apply LCP with respect to the provisions of Article 173.

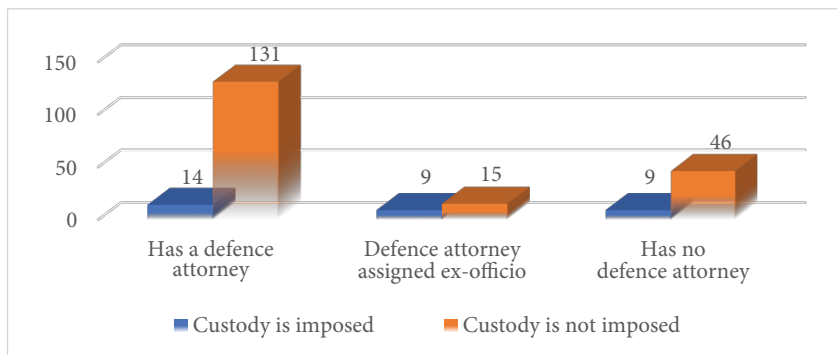
In other cases, if there is evidence, the detention could continue or another lighter measure could be imposed, however, this would make it impossible for someone to take advantage of the practice of using the most severe measure for securing the attendance as a tool for pressuring the defendant to make an admission of guilt.

6 See Misoski B, Probation Law and measures for securing defendant's attendance in criminal proceedings, Journal for Criminal Law and Criminology, MJCLC, no.1,2017

7 Strategy for a reform of the judicial sector in 2017-2022, adopted at the session of the Government held on 28.11.2017, accessible in PDF: <https://goo.gl/dzX6X5>.

8 See: Pertrovska N., Misoski, Analysis, Op. cit. page 23-24.

Did the defendant have a defense attorney when DETENTION was imposed

Graph no.13

Special attention should be paid to the data obtained by the observers, where in 9 cases, the defendant had no defense attorney (graph no.13) when detention was imposed. The additional check of the data showed that the courts did not fail to act properly according to the provisions of Article 74 of the LCP envisaging obligatory presence of the defense attorney when a detention is imposed; in these cases the defense attorney was absent in the course of the main hearing and not at the time of imposing Detention.

This means that we can be satisfied with the court abidance by the legal provision on imposing the detention measure in presence of defense attorneys, in other words, it respects the legal obligation for mandatory defense when imposing detention. However, the criticism is at the expense of defense attorneys because we find their practice of being absent at hearings for detention cases inappropriate and unprofessional, especially when the defendant is brought to the court from the penitentiary. Therefore, it is our opinion that defense attorneys should pay more attention to the scheduling of cases in future, thus avoiding the practice of having their client being brought to the court from a penitentiary and having the hearing postponed because of their absence.

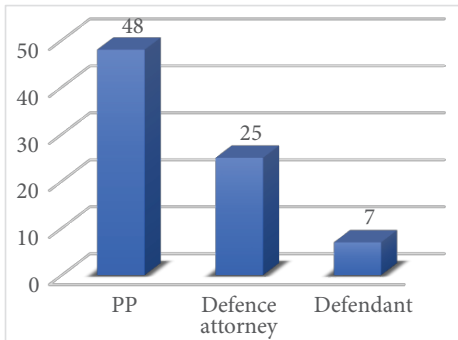
INTRODUCTORY SPEECHES

The part of the procedure that chronologically follows are the introductory speeches, when the parties get the opportunity to present decisive facts that they intend to prove, to indicate the evidence that they will present and to determine the questions that will be subject to a discussion. However, LCP distinguishes between court's acting and application of this institute in regular and summary procedure. Namely, with regular procedure, the abovementioned principle of holding introductory speech is a rule where the defense has the right and the option to refrain from making introductory speeches; in summary procedure, however, the introductory speeches of the prosecution are transformed into presentation of the content of the indictment, whereas the defense is nowhere included in the law to make a contribution to the decisive facts that would be in their favor.

According to the data collected by the observers, it can be established that introductory speeches were made in 48 hearings in total; after the introductory speech made by public prosecutor, the defense attorneys made their own contribution to the defense by making an introductory speech in 25 hearings, whereas in 7 hearings the introductory speech was made by the defendant

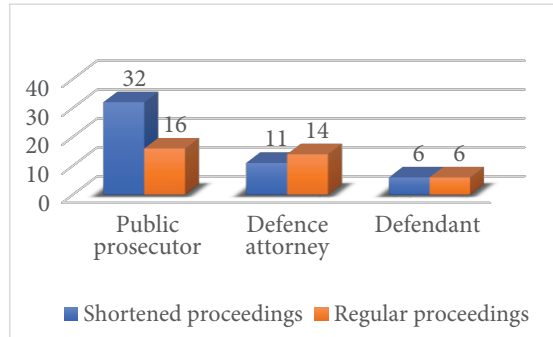
(graph no.14). The following graph displays (graph no.15) the data on introductory speeches made in shortened and regular proceedings. These data shows that only in two cases did the defense attorneys make introductory speeches in the beginning of the proceedings and that they also decided to use this opportunity to make an introductory speech in shortened proceedings, despite the inconsistency of LCP with respect to this circumstance that refers to them in shortened proceedings.

Introductory speech made by

Graph no.14

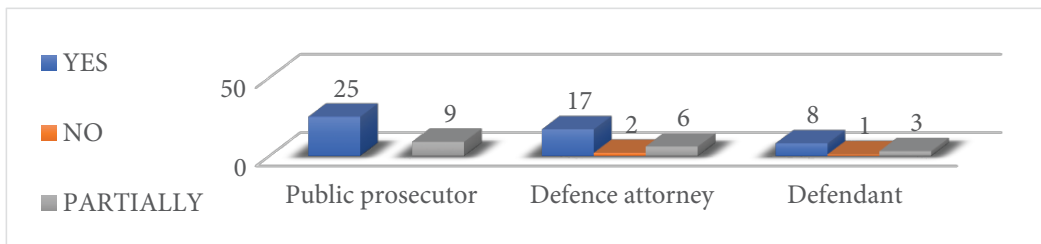
Who of the parties made an introductory speech?

Graph no.15

If we substantially analyze the quality of the introductory speeches against the questions created for this purpose, we will see that the impression of success of the introductory speeches made by the parties in the proceedings varies. So, only 9 introductory speeches made by the public prosecutor the observers found to be partially clear, whereas, for 2 introductory speeches made by defense attorneys and 1 speech made by a defendant the observers had the impression that the speech was unclear; in only 6 introductory speeches made by defense attorneys and 3 speeches made by defendants the observers found partially clear (graph no.16). As for the quality of preparation of introductory speeches by public prosecutors, it is established that in 63% of hearings where introductory speeches were made, the public prosecutor reduced the introductory speech to a simple reading of the indictment, failed to present a high quality introductory speech that could make an impression of the whole case and the facts and circumstances that were subject to prove, failed to present the case theory and the thesis that would be corroborated, and even failed to determine the legal issues that would be debated, being otherwise aimed at proving the indictment grounds.

Was it clear in the the introductory speech what was the party stating and what decisive facts would be subject to proving

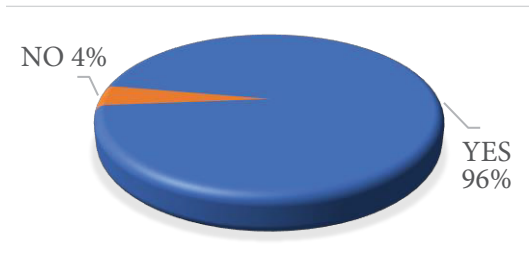
Graph no.16

Considering the fact that last year the percentage of reading of the indictment instead of the introductory speech was 70%, the graph below shows improvement (graph no.17), i.e. improvement in the quality with the public prosecutors. However, on the basis of the introductory speeches, neither the court could clearly know what the public prosecutor was going to prove, nor the defense could clearly understand the thesis of the public prosecutor about the grounds of the indictment and how he intends to prove them, and hence the recommendation that there should be improvement in the presentation of introductory speeches made by public prosecutors still persists.

With regard to the advice on the defendants' rights, being envisaged in LCP, and according to the working methodology, we composed several questions which address this subject. The data as to whether the defendant enjoys all the rights envisaged by law was especially important to us and the way in which the court informs the defendants about their rights was even more important.

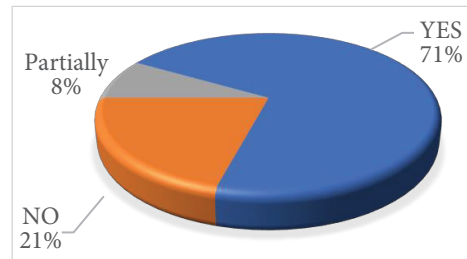
On the basis of the processed data, we found that the court tends to implement the procedure, i.e. regulation, but with some exceptions. Therefore, whether the court asked the defendant if he understood what he was accused of, the observers noted an exception of 4% to the detriment of the defendant. Namely, in 4% of cases the court failed to ask the defendant whether he was familiar with the content of the indictment (graph no.17). What is more worrisome, considering that the defendant failed to understand what he was accused of, is the fact that in 21% of cases the court explained to the defendant the crime he was charged with, whereas it partially did that in only 8% (graph no.18).

Was the defendant asked by the court whether he understood what he was accused of

Graph no.17

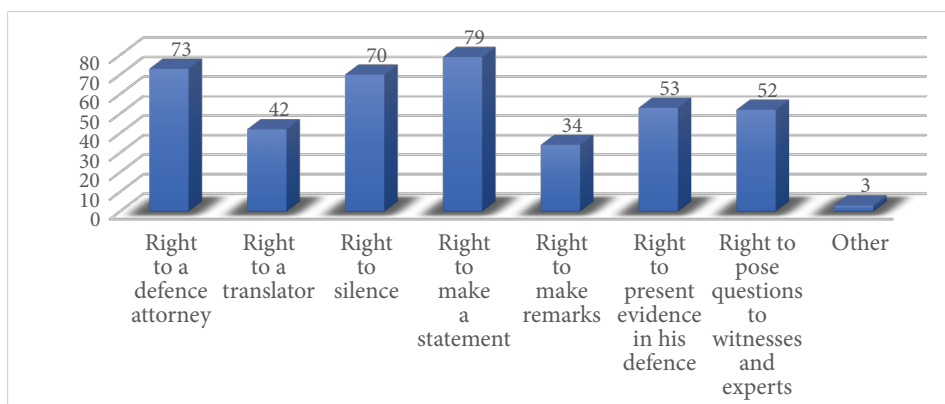
If the defendant did not understand, did the court explain to him what he was accused of

Graph no.18

Article 206 of LCP stipulates the court's obligation to inform the defendant of his rights, namely, that he must be informed before every examination about what he is accused of, that it is not obligatory for him to put his defense forward or to answer questions, that he has the right to defense counsel of his own choice, the right to present and put forward facts and evidences in his favor, that he may plead in respect to the criminal act he is indicted for, that he has the right to examine the case files and review the confiscated objects, the right to a translator or interpreter, and the right to be examined by a doctor when there is a need for a medical treatment or to establish possible police excesses, as well as, prior to the first examination, to be informed about the right to enter a plea bargain with the public prosecutor. One part of these rights was comprised by the questionnaire that was used as a tool in the process of this research. So, as it can be seen from the graphic display of the processed data, the court most often informs the defendant about his right to make a statement, and the right of the defendant to ask questions to witnesses and witness experts represents a right about which the defendant is the least informed. The part marked as "other" comprises the unlisted questions such as the right to examine the case files, the right to have medical examination and similar.

Advices on the defendant's rights

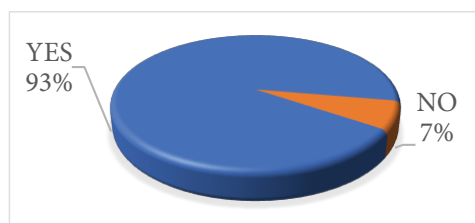

Graph no.19

It can be noted from the graphic display (graph no.19) shown above that the defendants were most often informed about the rights such as the right to make a statement, the right to a defense attorney and the right to silence; the court less often informed the defendant about the rights enabling him to have an active role in the proceedings, and these rights are as follows: the right to give remarks, the right to present evidence and similar.

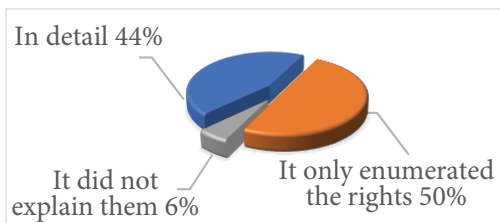
However, what is even more important to the defendant is whether the rights have been explained to him at all, and if explained, whether it has been done clearly and in a language known to him. These questions are of huge importance especially in the proceedings where the defendants, being ignorant of law, appear without a defense attorney, so in such situations the role of the court to explain the rules to the parties in a clear way is crucial.

Explanation of the rights to the defendant in a language understandable to him

Graph no.20

In what way the court explained the rights to the defendant

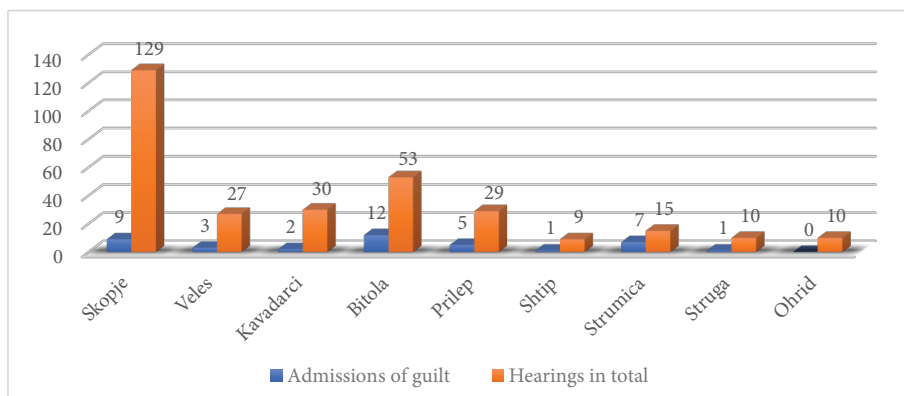
Graph no.21

The graphic displays shown above contain the summarized data in relation to the questions concerning the explanations of the rights of the defendant in an understandable way to him, and in the concrete case we see that the court failed to do so in 7% of cases (graph no.20). In addition, with regard to the way of explanation of the rights, we can note that in 50% of hearings the court solely enumerated the rights, in 44% it explained the rights in details to the defendant, and in 6% of hearings it did not explain them at all (graph no.21).

■ ADMISSION OF GUILT

According to the practice of the Basic courts in the country, the admission of guilt imposes itself as an especially significant procedural instrument for acceleration of the criminal proceedings and for increasing the judicial efficiency. Due to these reasons, the procedural guarantees for the application of this institute in the course of the criminal proceedings were also a subject to analysis this year. So, unlike last year, subject to observation were randomly chosen cases in which the defendants had chosen to make admission of guilt in the course of the first sitting of the main hearing, pursuant to Articles 380 and 381 of LCP, whereas, considering the observation, the remaining types of acceleration of the criminal procedure, related to the admission of guilt, such as the plea bargain procedure that is undertaken in the investigation phase according to Articles 483 to 490 of LCP and the admission of guilt made by the defendant in the control phase of the indictment according to Articles 329 and 334 of LCP are excepted from the analysis. So, our observers noted that the defendant admitted his guilt in 40 out of 312 hearings monitored this year. In other words, the admission of guilt, as a manner in which criminal proceedings are accelerated, represented more than 10% of the total number of monitored hearings. Given that this is a randomly chosen and unrepresentative sample of observed hearings, the fact that our courts revive this institute in the court practice is pleasing, and even more so because the percentage of recorded hearings in which an admission of guilt was made this year is closer to the data obtained from the basic courts in relation to the application of this procedure⁹.

Number of hearings that resulted in admissions of guilt compared to the number of monitored hearings by cities

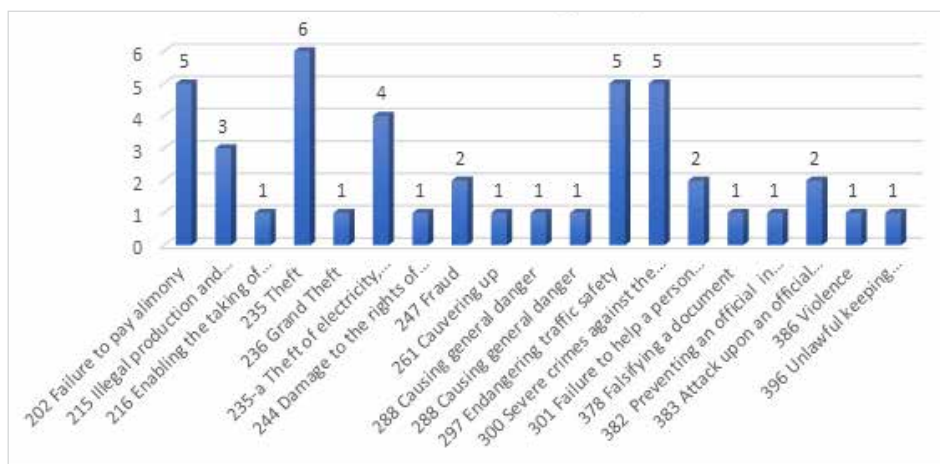

Graph no.22

Surely, on the basis of the obtained data, we cannot make a firm conclusion as to the fact in which courts these proceedings are more or less frequent, because the cases were randomly selected. However, the general conclusion that such proceedings are present, persists (see graph no.22); despite the few observed hearings (only 10), it was only the Basic Court in Ohrid where our observers failed to attend certain hearings in which the defendant made admission of guilt.

⁹ See: Yearly reports on the performance of courts. They are partially accessible on the web portal <https://goo.gl/9P76K6>. Unfortunately, all basic courts' yearly reports have not been updated.

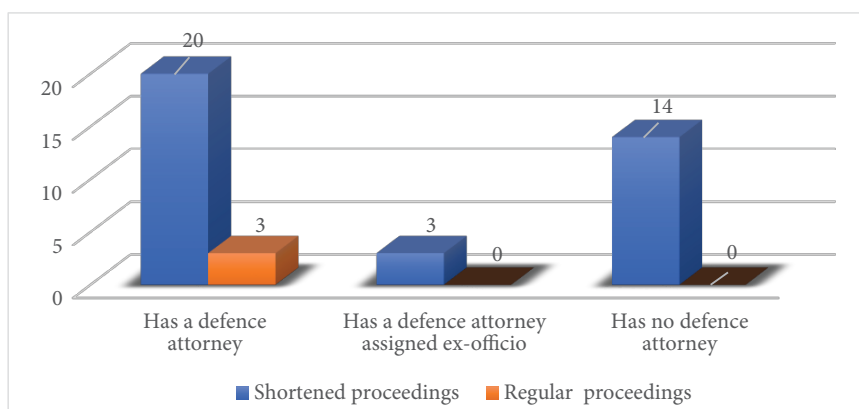
Number of admissions of guilt per crime

Graph no.23

In relation to the kind of criminal acts (graph no.23), this year, we can conclude that there is no selectivity as per the readiness of the defendant to make admission of guilt with regard to the kind of criminal act; in other words, when compared to the statistics about the extent of criminality in the country, we can conclude that there is no preference of a criminal act for which defendants feel ready to make an admission of guilt, thus confirming the thesis that the admission of guilt is connected to the factual grounds of the indictment, and not to the kind of crime the defendant is charged with. However, this year, the criminal acts against the life and body and the criminal acts against the sexual freedom and sexual moral for which the defendants would be ready to make admission of guilt, are missing compared to last year¹⁰.

Has the defendant a defense attorney in the cases in which he makes admission of guilt in shortened or regular proceedings

Graph no.24

¹⁰ See Petrovska N., Misoski B., Report Op. cit. page. 15

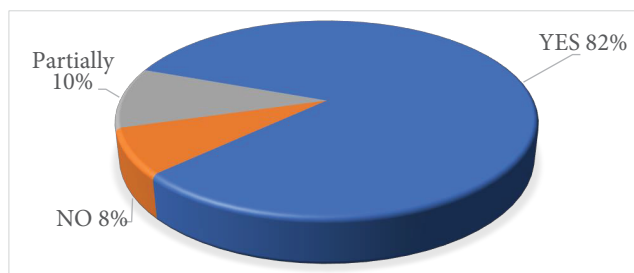
On the other hand, the cases for which a prison sentence of up to 5 years is envisaged and for which the defendants expressed greater readiness to admit the crime are again dominant, but significantly more than last year¹¹, in comparison with the criminal acts for which a more severe penalty is envisaged and for which regular criminal proceedings are conducted. Namely, compared to last year, according to the monitored hearings, this year the percentage of admissions of guilt made in regular proceedings is lower for ten percent in relation to admissions made in shortened proceedings. In that direction, we consider that an additional analysis needs to be made in relation to the reasons for this trend or this is perhaps simply due to the random selection of cases by our observers.

According to the graph above one interesting practice is recorded in relation to the admissions of guilt made in shortened proceedings (even in 14 hearings) where no defense attorney was present. We consider that such practice is contrary to the provisions of Article 74 of LCP in relation to the presence of a defense attorney in the course of the plea bargain proceedings and the admission of guilt proceedings. Nevertheless, considering the nomotechnical impreciseness of the provision of paragraph 4 of Article 74 of LCP, which does not clearly envisage obligatory defense in the process of making admission of guilt by the defendant in the course of the main hearing, the courts resort to accepting admission of guilt even in conditions of absence of defense attorneys in shortened proceedings. When doing that, they base their decision on the provisions of Article 38 of LCP regarding the regular procedure and paragraphs 1 and 3 of Article 74 clearly stipulating that the presence of a defense attorney is mandatory only in cases of crimes punishable with a life sentence or a prison sentence of up to 10 years at the moment of submission of the criminal act. However, we consider such practice improper mostly due to the fact that in paragraph 4 of Article 74 of LCP the following words have been improperly strung together: "In the course of the plea bargaining procedure concerning the admission of guilt..." , - where it seems that one wanted to comprise both modalities and the plea bargaining proceeding as subtypes of the original Anglo-Saxon summary procedure called plea bargaining¹². Instead of that, the guarantees for presence of a defense attorney when the defendant makes admission of guilt are lost through this unclear provision, and as a result of this, the conduct of shortened evidentiary proceedings in terms of Article 381 of LCP is lost too. Therefore, we consider that a correction should be made within the provision of paragraph 4 of Article 74 of LCP and the very article should read: "In the course of the plea bargain proceeding for passing a judgment on the basis of an agreement in terms of chapter 29 of LCP as well as in the course of the proceeding for admission of guilt in terms of Articles 334 and 381 of LCP". The inconsistency of LCP would in this way be corrected in relation to the attendance of the defense attorney at the moment of admission of guilt made by the defendant and in relation to the court's evaluation of the very admission, being properly regulated only in Article 334 of LCP. That is precisely why we come across practical situations in which the defendant makes admission of guilt during the main hearing in absence of a defense attorney and this act is tolerated by the court because, as we mentioned above, the attendance of the defense attorney during the admission of guilt is properly regulated only in the phase of control of the indictment in terms of Article 223 of LCP, a phase being inapplicable in the course of the shortened criminal proceedings.

11 Ibid. page. 13.

12 About this procedure see more: Buzharovska G., Misoski B., in *Simplified Forms of Procedures in Criminal Matters – Regional Criminal Procedure Legislation and Experiences in Application*, Ivan Jovanovic and Mirosljub Stanisavljevic eds., OSCE Mission to Serbia, 2013, page 223; or Baldwin J., McConville M., *Negotiated justice: pressures on defendants to plead guilty*, London: Martin Robertson, 1977.

Have questions been posed for the purpose of checking the admission of guilt in direction of all crime characteristics

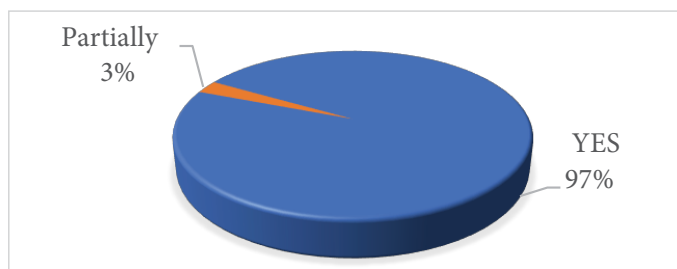
Graph no.25

When evaluating the admission of guilt made by the defendant, the analysis of the results obtained by the observers about the court's activities with the examination of crime characteristics, points to a conclusion that unlike the previous years (graph no.25) and in almost identical percentage (87% in 2016, 82% in 2015), the judges ask the defendants questions so as to examine the characteristics of the crime, that is, the crime for which the admission of guilt was made.

In reference to this practice, unfortunately, we cannot establish any improvement in comparison to the previous years, since the practice of the judges to not explain the indictment to the defendants in an understandable language and to not clarify whether the admission of guilt refers to all of the circumstances of the criminal act the defendant is charged with, still prevails. Unfortunately, this conclusion is again a result of the judges' practice to read the indictment to the defendants and to only ask them whether they understand the charges without elaborating on the legal terms or the meaning of all characteristics of the criminal act the defendant is charged with. In addition, the judicial practice of simply explaining the process of determining the kind of sentence and measuring its severity to the defendants in this phase of control of the admission of guilt, being in accordance with the already abolished provisions of the Law on determining the kind of sentence and measuring its severity¹³.

Therefore, this year we also reiterate the conclusion and the recommendation given in the reports of the previous years that the judges are required to pay more attention to the defendant when explaining the essence of the criminal act, the evidence that the public prosecutor corroborates it with as well as the manner in which the crime was committed.

Were questions posed for the purpose of checking the voluntariness of the admission of guilt

Graph no.26

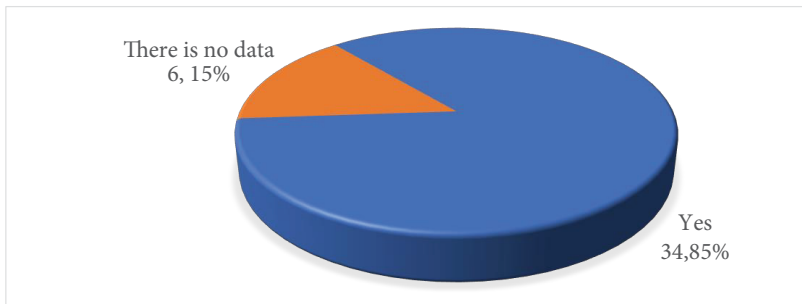
¹³ Decision of the Constitutional Court no. U.No. 169/2016-0-1, available at: <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf>

The observers noted improvement in the general state of affairs with regard to the manner in which the court evaluates the voluntariness of admission of guilt. Namely, in comparison with the data of last year, when the observers recorded defendants' admission of guilt without the court's assessment on its voluntariness, in 13% of observed hearings, this year such practice was noted in only one case, in other words, in only 3% of monitored hearings (graph no.26).

If seen strictly mathematically, we can conclude that there is an appropriate application of the provisions of LCP with regard to the adherence to the procedural guarantees for evaluation of the voluntariness of the admission of guilt, which is an improvement from 13% to just 3%. Yet, the data obtained from the monitored hearings, if analyzed from a legal perspective, cannot be satisfactory.

This is due to the fact that the principle of voluntariness is one of the most important principles in the proceeding for evaluating the admission of guilt made by the defendant. It is why, in this stage, courts strive to prevent every possible situation in which the defendant is forced in whichever way to make admission of guilt; this means that the judicial practice of failing to raise questions about the voluntariness of the admission of guilt made by the defendant must not be tolerated, because such a judicial practice, apart from emphasizing the defaults of the very proceeding, raises doubts about the purpose of this hearing, in which the court is supposed to evaluate whether the admission of guilt of the defendant is a voluntary one.¹⁴

If possible, do you have the impression that the admission of guilt is made voluntarily

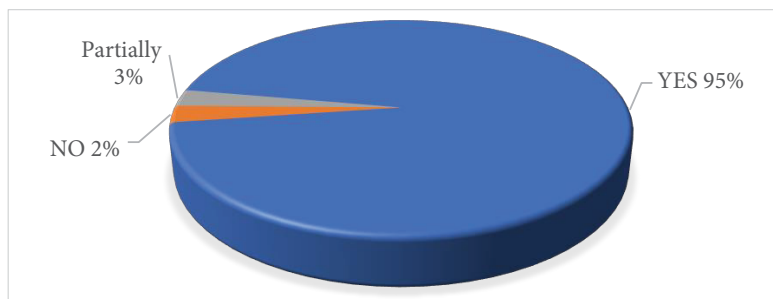
Graph no.27

It is also interesting that as far as the admissions of guilt are concerned, the observers concluded that in 34 cases out of 40 the admissions of guilt were voluntary, whereas in 6 cases or 15% of the analyzed cases the observers could not decide whether the admission of guilt was a voluntarily one or not (see graph no.27).

It means that, despite the fact that the court checked the voluntariness of the admission of guilt, the observers had certain perceptions that this admission was faulty. This is precisely why we consider that it is necessary for the court to develop a practice of increased attention in relation to the freedom of the defendant to make admission of guilt, especially by detecting the voluntariness of the admission, and to develop practice of preventing the admission from being made involuntarily in whatever way or forced by any participant in the criminal proceedings.

¹⁴ See: Henham R., *The Ethics of Plea Bargaining in International Criminal Trials*, *Liverpool Law Review* (2005) 26: 209-224, Springer, 2005; McConville M., *Plea Bargaining: Ethics and Politics*, pp. 562-587, *Journal of Law and Society*, Vol 25, No. 4, 1998.

Were questions posed to check whether the defendant was aware of the consequences of his admission of guilt

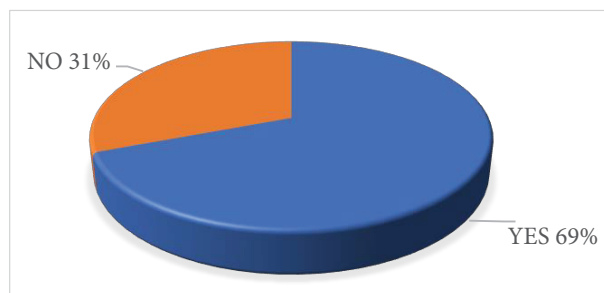

Graph no.28

Compared to last year we are satisfied that the observers recorded only two cases, or only 5% of the monitored hearing this year in which there was an admission of guilt and where the court failed to pay sufficient attention to the defendant's awareness of his admission (graph no.28). In other words, we can conclude that the court made sufficient effort to evaluate whether the defendant was aware of the consequences from his admission of guilt as well as whether he was aware of the criminal act he was charged with. However, the issue registered in those two cases, seen mathematically, is represented two times less than last year, but twice more than the recorded positive trend of the court in relation to the court's evaluation of the voluntariness of the admission of guilt. These cases should not be disregarded because they indicate that there are still cases in the court's practice in which the court fails to act pursuant to its legal authority and in concordance with the expectations of the subjects and the general public.

This is why we call upon the conclusion of last year that in such cases, the court has the right and should be active in assessing the admission of guilt made during the main hearing. The court can implement its inquisitorial authority, envisaged in LCP for evaluation of the admission, through exercising its right to ask for additional evidence or a defendant's statement, with an aim to clarify and elaborate on the criminal and legal subject matter and so as to be convinced that defendant is really the perpetrator of the criminal act that he admits to.¹⁵

Was there any evidence presented after making admission of guilt

Graph no.29

¹⁵ See: Misoski B., Ilikj Dimoski D., Judges' Role in the Evaluation of the Defendant's Plea within the Sentence Bargaining Procedure, Journal of the Faculty of Security, Skopje, University St. Klement of Ohrid, Bitola, 2016.

As to these proceedings and in comparison with the cases observed last year, we have best improvement in the assessment of the factual admission grounds. In other words, with regard to the question “Was there any evidence presented after the admission and what was that evidence?“, it being in accordance with Article 381, paragraph 3 of LCP, the observers registered that the court had evidence presented in two thirds of cases as support to the admission of guilt and the determination of the sanction (graph no.29).

Moreover, in comparison with last year, it is satisfactory that our observers established that not only was the main and the only evidence the criminal record certificate, but the court also gave more evidence in 27 of the observed hearings. Analyzing the inventory of the given evidence, apart from one case where the court presented a single proof only, in the remaining 26 cases the court presented at least three proofs which were generally identical or similar to the evidence that was presented in the regular proceedings.

In other words, in order to check the admission grounds, the court resorted to examining witnesses, making various expertise, presenting material evidence, and even reproducing some videos and photo documentation from home and vehicle searches.

Unfortunately, the practice of supporting the judgment with a criminal record certificate continued only in one case.

It is especially problematic that, the court failed to present evidence that supports or evaluates the authenticity of the admissions of guilt made in a significant number of cases, i.e. in one third of monitored cases.

We consider that the increase of the percentage of presented evidence following the admission of guilt and the decrease of the percentage of criminal records appearing as single and/only proof is due to the fact that the questionable.¹⁶ Law on determining the kind of sentence and measuring its severity has been abolished by the Constitutional Court, so, in this sense, we can expect less favoritism towards the criminal records with regard to the remaining evidence.

According to the provisions of this abolished Law, previous convictions were highly evaluated with even 9 points; hence, it was especially difficult to find appropriate circumstances that would give some weight in favour of the defendants who had previously been convicted and in favour of imposing an appropriate penalty or another sanction.

At the same time, one should consider the intricacy of previous convictions appearing as a single proof, since the recidivism¹⁷, has to be analyzed in correlation with the kind of the new crime and the act for which the defendant was previously convicted, alongside the time elapsed since the previous conviction and the manner in which the defendant lived during this period.

Also, we consider that the improvement in this trend might be a result of the fact that the judges are aware of the sensibility of the general public to the judicial activities, of the application of the plea bargain procedure and of the way the admission of guilt is treated in the main hearing. Consequently, the judges now pay more attention to the grounds for making admission of guilt by having the parties provide more evidence.

In order to avoid the practice noted in one third of the admissions of guilt, we state that it is necessary to intervene in the LCP by envisaging a special session as part of the main hearing for determining the sanctions. In that way, in cases where the defendant makes admission of guilt, the court would be authorized and obliged to decide which of the enumerated evidence from the list of

16 See Buzharovska G., Tupancheski H, Sentencing Guidelines, “The Paradox of the Macedonian Legislation”, *Pravnik*, no. 238, November 2015

17 See: Gruevska Drakulevski A., *Recidivism and Prison*, Grafoden, Skopje, 2016.

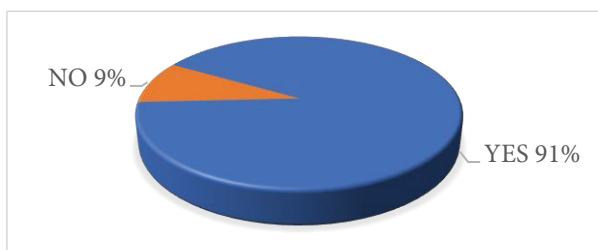
evidence enclosed with the indictment, would be presented in this hearing, which will be aimed at supporting the authenticity of the admission of guilt made by the defendant.

This is especially important in conditions in which, according to the provisions of the LCP, the statement and even the defendant's confession are not treated as evidence obtained by a witness who shall speak the truth. Put differently, the court has to present additional evidence in direction of supporting the defendant's admission because the defendant is not criminally liable for giving a false statement, so, accordingly, his admission of guilt can be voluntarily and conscientiously made, but not necessarily truthful.

This situation can be overcome solely by strengthening the position of the court in this special hearing where the court may independently ask the parties to provide appropriate and sufficient amount of evidence in direction of convincing itself that the admission of guilt has been conscientiously and voluntarily made and appropriately supported with facts and evidence.

Lastly, in this direction, the instructions and remarks from the last year report, referring to the evidence presented as support to the indictment (Article 321, paragraph 2 of LCP) in relation to the interest of the parties in presenting certain evidence and fully clarifying the factual state of affairs in conditions of making admission of guilt, are still actual.¹⁸

Did the defense attorney have enough time to advise the defendant

Graph no.30

In relation to the question “Did the defense attorney have enough time to advise the defendant?”, the observers established that in only 9% of cases in which the defendant made an admission of guilt, the defendant had no sufficient time and opportunity to consult with his own defense attorney. In comparison with last year, we have deterioration in the state of affairs and an increase of 3% in relation to the last year's 6% (graph no.30).

This means that there is still a practice of limiting one of the most significant rights of the defendant in the course of criminal proceedings - the right to a defense attorney. In this direction, the right to efficient defense is disputable because had the defendant been denied the right to an efficient defense in such sensitive proceedings, the question arises of whether we can consider the defendant's admission a voluntary and conscientious one, - especially in cases in which the defendant has not been able to overcome all of the possible dilemmas about the consequences of the admission on his own, out of the courtroom and privately with his own defense attorney.

¹⁸ See Petrovska N., Misoski B., Report Op. cit. page.17-19

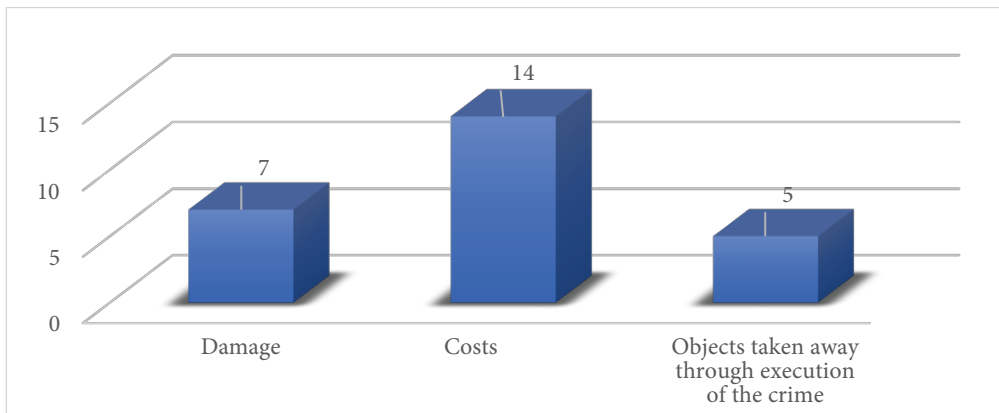
Therefore, we consider that the court should pay due care to the objections of the defense attorneys, in relation to the possibility of leaving enough adequate room for consultation with their clients in conditions when the defendant is prepared to make admission of guilt for the crime he is charged with.

Failing to respect this defendant's right would mean prolonging the proceedings to a certain extent, simply due to the fact that, in conditions of admission of guilt, we have a general acceleration of the criminal proceedings and thus a postponement of one hearing does not impact the judicial efficiency drastically, but it might affect the fairness of administration of justice by the court. Moreover, in conditions of having a defense attorney appointed ex-officio, we consider that, before making an admission of guilt and in case the defendant is ready to do so, it is necessary for the court to give enough and adequate time to the defendant to consult with his defense attorney about such an act.

Finally, if we sum up the data, we can conclude that, in general, the defendants made admission of guilt in a flawed proceeding in 10% of the monitored cases. Even though such inconsistencies were cumulatively recorded only in ten percent of the total number of cases, this percentage should not be neglected. Moreover, considering the fact that such inconsistencies were individually recorded in different cases subject to observation, then the cumulative percentage of flawed proceedings is even higher than 10%.

Therefore, our opinion is that the recommendation given last year should be repeated, i.e. despite certain amendments to LCP, there is a need for additional training of all subjects in the criminal proceedings. This training would emphasize the recorded inconsistencies, and the subjects in the criminal proceedings would be trained to better detect and potentially remove these problematic points from the practice more easily.

After the admission of guilt, the court also made a decision on:

Graph no.31

We welcome the fact that, after having admission of guilt made by the defendant, apart from the sanction, the court made decisions on the compensation requests filed in 7 cases, and in 5 cases it made decisions in relation to confiscation of objects, as a consequence of the criminal act (graph no.31). We can conclude from these data that not only does a proper application of this procedure save judicial resources; it also provides an appropriate answer to the remaining additional aspects that are subject in the criminal proceedings and resolved therewith.

Finally, this trend shows that with time, the court and the parties in the criminal proceedings gain confidence in the fairness of these accelerated proceedings, and thus these proceedings are conceived as a fair acting by the court with respect to all criminal acts, irrespective of their kind and severity.

We hope that in future, we will have data about the court deciding on implementing the confiscation as one of the measures that have been forgotten in our legal system lately, but is still very important in the fight against criminality.

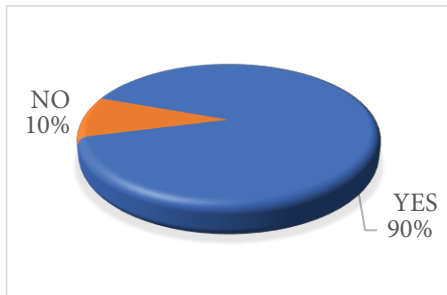
■ EVIDENTIARY PROCEEDING

The evidentiary proceeding represents one part of the main hearing in the Law on Criminal Procedure and the very proceeding is envisaged in Articles 382 to 394 thereof. This part of the procedure, envisaged by law, addresses the defendant's rights and the opportunity to make an admission of guilt at the very hearing; this part of the procedure is also comprised in the very questionnaire used by the observers as a tool of this methodology, and is chronologically placed within the part concerning the opportunity for an admission of guilt. This part of the procedure has a clearly envisaged order with regard to presentation of evidence. So, as first presented is the evidence of the prosecution and the evidence in correlation with the legal property claim, followed by the evidence of the defense, then the possible evidence of the prosecution to refute the evidence of the defense, in the form of replication and then, finally the evidence of the defense in response to the prosecution, called rejoinder.

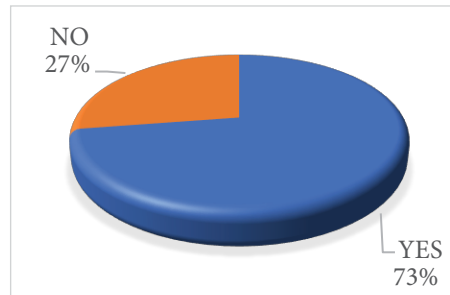
Throughout the whole process of the evidentiary proceeding, the court has a role to control the way and the order of examination of witnesses and experts and the presentation of evidence, by taking care of the efficiency and cost-effectiveness of the proceeding and by focusing on establishing the truth. In this part of the proceeding, the court makes decisions on the objections made by the parties and it can disallow a certain question or answer to a question that has already been asked if it is considered to be inadmissible or irrelevant to the case or if the question contains the question and the answer. Of course, the cross-examination represents an exception to this.

On the basis of the collected and processed data we can reach the conclusion that without an exception, i.e. in all observed cases, the court abided by the rule that regulates the legal order of presentation of evidence which is a clear improvement in relation to last year when some exceptions were noted, justified with the "cost-effectiveness" of the proceeding.

In regard to the witnesses in the proceedings, more specifically, in regard to the advices concerning their rights and the oath-taking, as envisaged in Article 222 of LCP, the observers established that only in 10% of hearings where a witness was examined, the court failed to inform the witness about his rights in the course of the proceeding (graph no.32), whereas in only 73% of hearings the witness took the oath as prescribed by law (graph no.33).

Was the witness advised on his rights

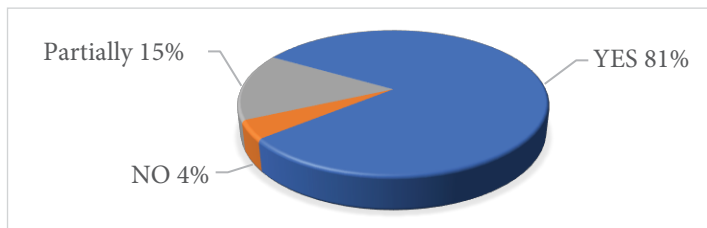
Graph no. 32

Did the witness take an oath

Graph no. 33

Article 383 of the Law on Criminal Procedure envisages three ways of examination when presenting evidence: direct examination, cross-examination and re-examination. In direct examination the examination is performed by the party which proposes the witness, a witness expert or technical counselor, whereas the cross-examination is performed by the adverse party. It is envisaged that the re-examination should be performed by the party calling the witness or expert. The questions posed in this examination are limited to the questions posed during the examination of the adverse party. The law envisages that as soon as the parties have completed their examination in the proceeding, the president and the members of the council can pose questions to the witness or expert. We analyzed these kinds of examinations through different sets of questions, formulated according to the kind of examination, thus establishing the quality of the posed questions, their comprehensibility, and the parties' perception of success when posing the very questions.

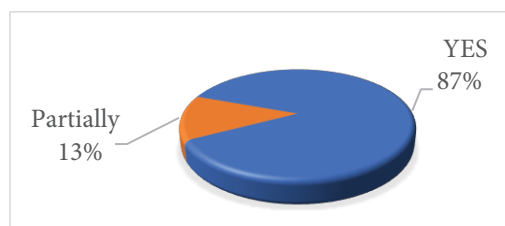
When determining the quality of questions posed to the witnesses and witness experts in direct examinations, we set a parameter for clarity and precision of the questions; we reached conclusion that the questions were clear and precise in 81% of hearings, whereas they were partially clear in 15%, and in 4% of the hearings these questions were unclear (graph no.34).

Were the questions posed to witnesses/experts in the direct examination clear and precise

Graph no.34

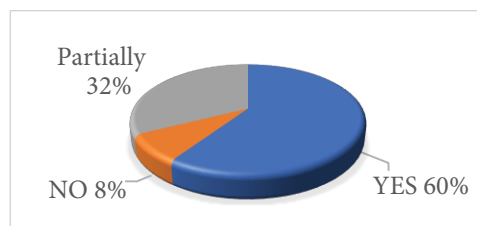
In regard to the perception as to how well the cases were dealt with, our observers recorded that in 13% of hearings in direct examination (graph no.35) the public prosecutors dealt with the case partially well, whereas in 8% of cases the defense failed to deal with the case well, and in 32% of hearings it dealt with the case partially well (graph no.36).

Did the public prosecutor leave impression during the direct examination that he deals with the case well

Graph no.35

Did the defense leave impression during the direct examination that they deal with the case well

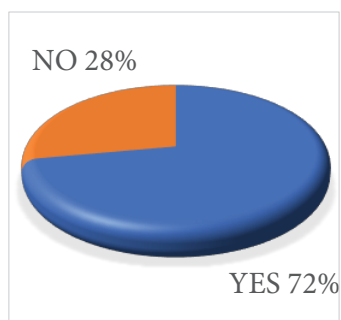

Graph no.36

The cross-examination consisted of questions for the witness asked by the adverse party; these questions are limited to the questions that have been posed previously during the examination of the witness by the party who proposed him. In terms of assessment of proper application of this examination mechanism, among other things, the possibility of cross-examination of the other side's witness was of special importance to us, especially because this principle of examination ensures equality of arms in the proceeding.

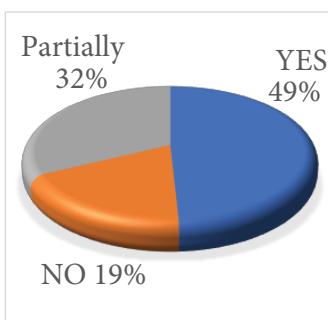
After completing the analysis of the data collected by our observers, we can establish that in 3% of the total number of monitored hearings the observers recorded a state of affairs in which the court failed to provide an opportunity for cross-examination of the adverse party's witness. It was additionally recorded that the cross-examination was not limited to the direct examination in 28% of hearings (graph no.37). In regard to the use of closed questions in this kind of examination, it is noted that in 19% of hearings no closed questions were used, and in 32% of the same hearings the questions were partially closed (graph no.38).

Was the cross-examination limited only to the direct examination?

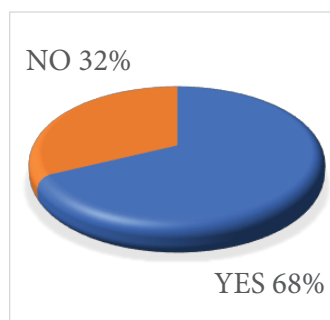
Graph no.37

Were closed questions used in the cross-examination?

Graph no.38

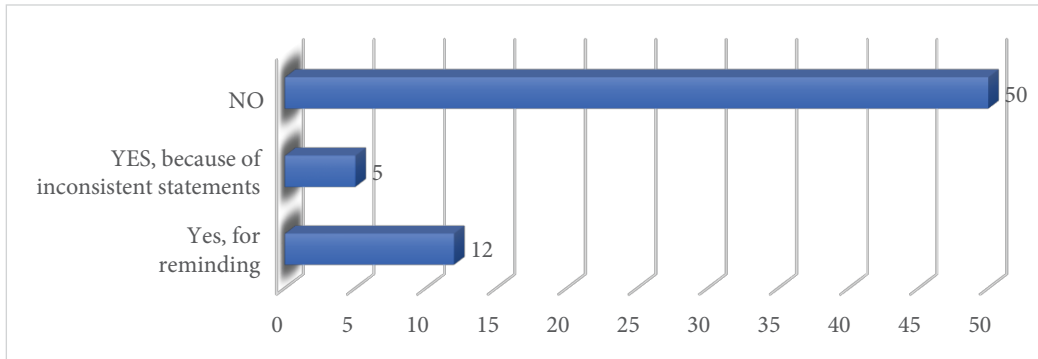
Was the cross examination successful?

Graph no.39

As to the success of the cross-examination, as presented in the graphic display no.39 we can conclude that in 32% of hearings the examination was unsuccessful and the effect required for grasping this way of examination of witnesses and experts was not reached.

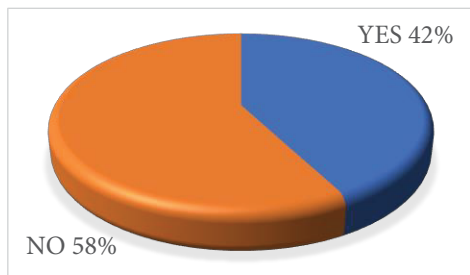
Were the statements made in the preliminary proceeding used in the examination and in what way?

Graph no.40

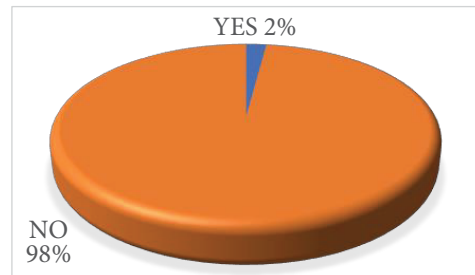
Article 388 of LCP regulates the exception to direct presentation of evidence. Paragraph 2 of this Article envisages the use of witness statements given in the investigatory proceeding and statements collected within the activities of the defense during the investigatory proceeding in cross-examination, or to refute the prosecution's evidence, or in answer to evaluating the credibility of the statements made in the main hearing. It is noted that the statements given in the preliminary proceeding were used in one fourth (25%) of hearings where a witness was examined; in 18% of hearings the statements were used in order to remind the witness of circumstances that he had forgotten and in 7% of hearings the statements were used as a result of having different statements in the preliminary proceeding and the main hearing (graph no.40). It is important to mention that according to Article 391 of LCP the defendant can be examined only upon a proposal made by the defense, and in such a case, pursuant to Article 384 of LCP, the defendant should be examined according to the same rules applicable to the remaining witnesses and experts. This opportunity was used by the defense in the evidentiary stage in 42% of monitored hearings (graph no.41).

Was the defendant examined

Graph no.41

Did the public prosecutor request reading of the defendant's statement made in the preliminary proceeding?

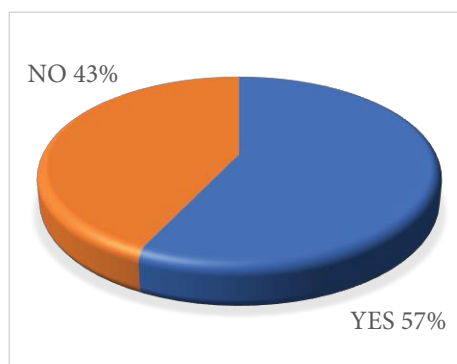
Graph no.42

According to paragraph 3 of Article 391 of LCP, if the defendant makes no statement or makes a different statement on certain facts or circumstances during the main hearing, the public prosecutor can ask the court to read or reproduce the defendant's statement that has been previously made in the proceeding pursuant to Article 207 of LCP. In comparison with witnesses, the statement of the defendant made in a preliminary proceeding was read upon a request made by the public prosecutor in only 2% of hearings (graph no.42).

The competence of the court to pose questions is another major change that arose as a result of the amendments introduced to LCP. Through this change a new and completely different way of examination has been introduced. So, the examination now is made by the parties and unlike the old LCP pursuant to which the court used to have a leading role in the examination of witnesses, now the court is entitled to ask questions once the parties have finished their examination, as it is per Article 383, paragraph 5 of the new LCP. In addition, the questions of the court have to be limited to clarification of certain circumstances that have arisen from the previously posed questions during the direct and cross-examination and they must not grow into a separate examination. The fact that the judge or the adjudicating panel posed questions in 57% of hearings (graph no.43) in which witnesses or experts were subject to examination, represents an indication of the slow transition of the new procedural model and the court's abandonment of its role in the examination of witnesses and experts.

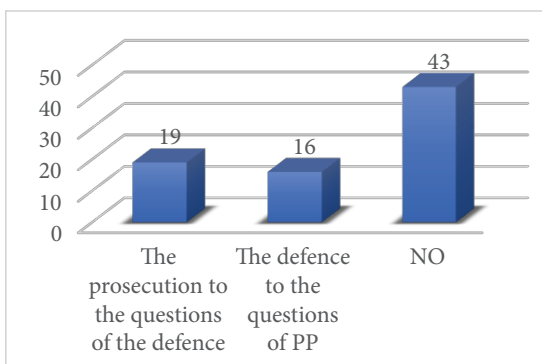
The percentage of objections raised by public prosecutors and the defense is almost equal. An increasing trend has been recorded by the observers in the application of the objections as a part of the parties' strategy in the proceeding. According to last year data public prosecutors made use of objections in 20% of hearings and the defense in 15%, whereas according to this year data public prosecutors made use of objections in 24% of hearings and the defense in 20% of hearings (graph no.44).

Did the court use its right to pose questions to the witness/expert?
сведок/вештото лице?

Graph no.43

Did the parties raise objections to the way of posing questions in the examination and on what grounds?

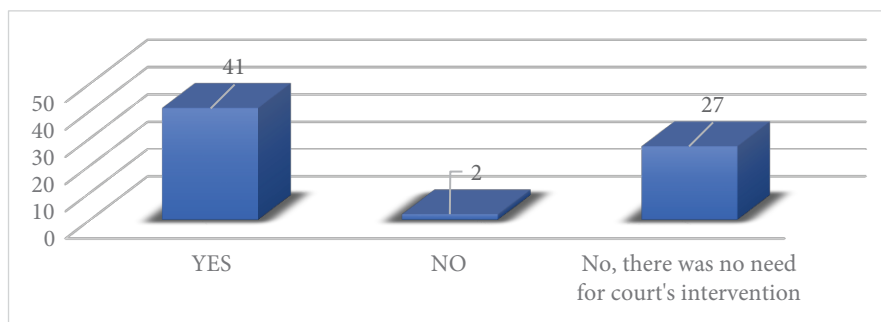

Graph no.44

Although the court now has diminished authority to pose questions to witnesses and experts, it still is obliged to control the manner and order of examination of witnesses and experts in terms of the permissibility of questions, the validity of the answers, the fairness of the examination and the justifiability of the objections. The Coalition's observers recorded only 2 hearings in which the court

failed to take care of the permissibility of questions, the validity of the answers and the fairness of examination (graph no.45).

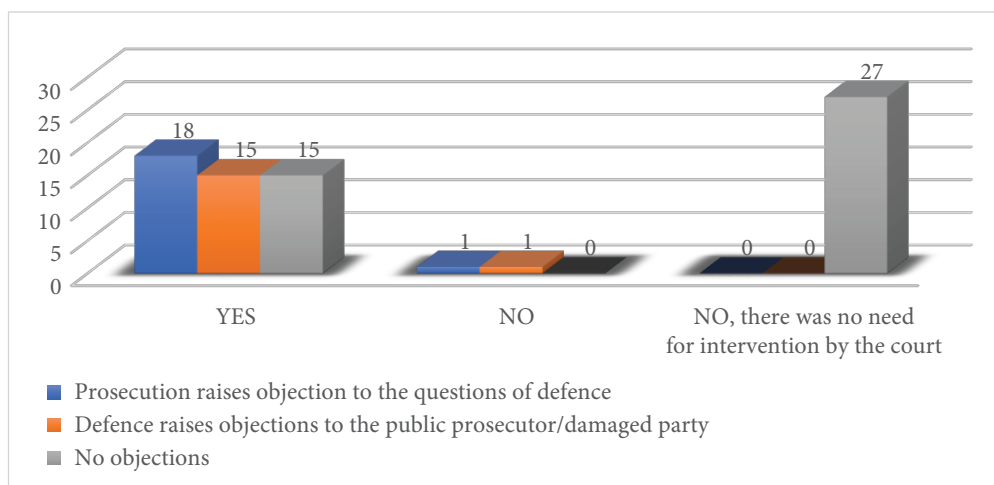
Does the court take care of the permissibility of questions, the validity of answers and the proper examination during the hearing?

Graph no.45

If we cross-section these data with the data referring to the made objections, we will notice that the public prosecutors and the defendants are treated equally by the court in relation to the objections, this being the case even in hearings in which the court failed to take care of fair examination (graph no.46).

Does the court take care of the permissibility of questions, the validity of answers and the proper examination (according to objections)?

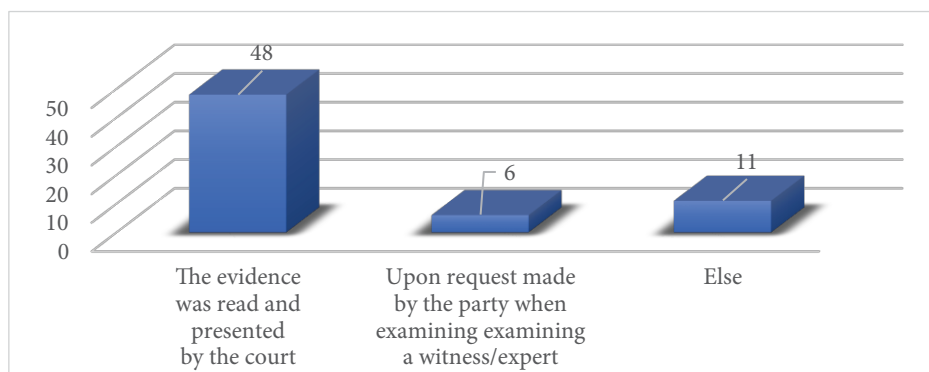
Graph no.46

The data collected from the fifteen cases which show the reaction of the court to certain questions or the manner in which they were raised in absence of objections by either of the parties in the proceeding, are disputable. Article 385, paragraph 2 stipulates that "if an objection is raised, the

presiding judge shall forbid the parties from posing and answering a question that has already been posed if he considers the question as inadmissible or irrelevant to the case. The above situation represents overstepping of the legal competence of the court and this situation is a remainder of the old LCP where the court was a passive administrator of the proceeding; it also represents an indicator of the slow transition towards the new accusatory model of criminal procedure in which the court is solely a passive observer. However, the very LCP contributes to this situation: paragraph 7 of the same article 385 prescribes that “in the course of the whole evidentiary proceeding the presiding judge should take care of the permissibility of questions, their validity, the fairness of examination and the justifiability of objections”. These provisions actually contribute to the different interpretation of Article 385 by judges, especially in situations where the defendant is ignorant of the law and without a defense attorney, and as such he cannot be expected to be able to use the finesses in the objections, the direct examination and cross-examination; as a result of that the observers recorded cases where some judges decided to help the defendant with respect to the manner and permissibility of questions.

As to the presentation of written and material evidence, we are faced with inconsistencies in LCP because there are no provisions which precisely regulate the manner in which material evidence is presented during the main hearing. From the obtained data, we can note that the evidence is predominantly brought forward by being read and presented by the court - in 48 hearings the evidence was presented by the court, in 11 cases the evidence was brought forward by the party proposing it and in 6 cases the evidence was brought forward in the examination of a witness or expert (graph no.47). If we analyze the provisions of LCP referring to how the evidence is brought forward and presented, as well as the provisions on examination of witnesses, being in accordance with the principle of proving the “theory of the case” and the new model of accusatory proceeding, the material evidence should be presented by the proposing party by presenting its content and by giving its context which refers to proving the “truth of the party”, i.e. “the case theory” of the very party.

How was the material and written evidence brought forward?

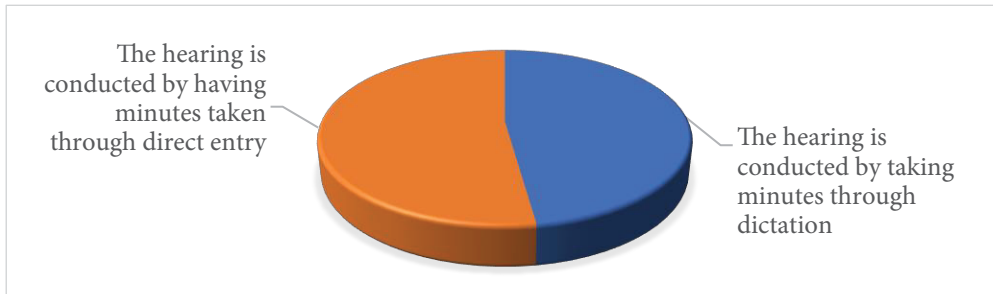

Graph no.47

The manner in which the hearing is recorded is regulated with Article 374 of LCP and, according to paragraph 1 and 2 thereof, “the course of the main hearing is audio-recorded or video and audio-recorded” and “at the beginning of the hearing the presiding judge informs the present parties and other participants in the proceeding that the hearing is audio or video recorded”. The same article envisages in paragraph 3 that “when there are no technical conditions for audio or

video-audio recording of the course of the main hearing, the presiding judge can make a decision on taking stenographic minutes of the course of the main hearing.”

How was the course of the main hearing and the process of presenting evidence therein registered?

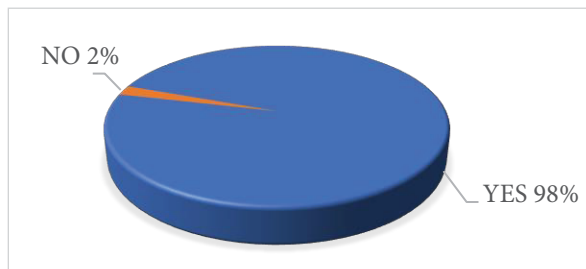
Graph no.48

By analyzing the collected data, we will note that this segment of the process most deviates from the law because the observers neither registered a hearing that was audio/video recorded nor a hearing that was recorded in a stenographic transcript. This is due to the lack of recording equipment in most of the courtrooms and to insufficient number of stenographers; as a result the transcripts are taken through simple typewriting, instead. Although that does not represent a substantial violation of the law, the concerning part is that, as the observers noted, in almost half of the monitored hearings (48%) the transcripts were taken in such a way in which the judge dictated and paraphrased the questions and statements made by witnesses and defendants (graph no.48).

■ RIGHT TO A FAIR TRIAL-EQUALITY OF ARMS

As far as the assessment of the equality of arms is concerned, just like in the previous years, the observers analyzed the practice of the courts in giving equal treatment to the parties involved in the proceeding.

Were the defense and the public attorney equally treated by the judge in connection with the objections and similar?

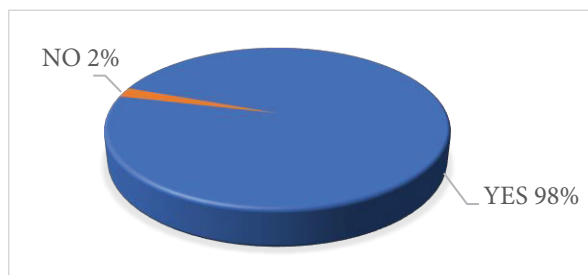

Graph no.49

It is evident that in one case the court favored the prosecution (graph no.49), and was negatively disposed to the defendant. Thus, we can establish that in the course of the main hearing the court is impartial in most of the cases, in other words, it equally treats the parties in the proceeding.

If we analyze the data statistically, we can say that there is a percentage increase of 100% compared to last year - from 1% last year to 2% this year. However, bearing in mind that the percentages are very low, in our opinion we cannot conclude that there is a serious deterioration in relation to the equal treatment of the parties by the court.

Did the defense have the same opportunity to propose evidence as the prosecution?

Graph no.50

Equal percentage of 2% (graph no.50) was noted in the same way as last year with regard to the evaluation of the equal opportunity for proposing evidence by both parties in the course of the main hearing.

Nevertheless, we will reiterate the conclusion of last year that the limitation of the right to equality of arms is mostly due to the unequal opportunities of the parties, predominantly in the course of the preliminary proceeding and the collection of evidence, it being connected with the unequal and operative opportunity of the defense vis-à-vis the prosecution in finding, providing and collecting evidence in the course of the preliminary proceeding. Precisely for this reason we caution again that there might be unrealistic assessment of the right to equality of arms during the criminal proceeding, should this right be evaluated solely throughout the course of the main hearing.

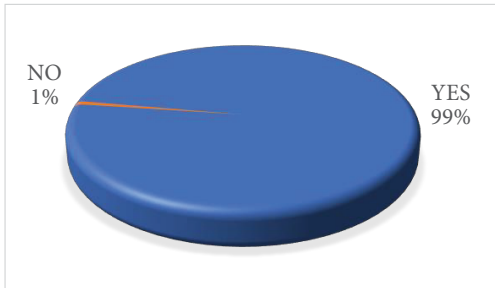
■ PUBLIC TRIAL RIGHT/PRINCIPLE

In regard to the evaluation of the principle of publicity of hearings (graph no.51) and graph no.52), in relation to last year, we notice deterioration in two cases in which the observers recorded improper exclusion of the public from the main hearing, being mirrored as 1% in the graphic display no.52.

We consider that in these, hopefully isolated cases, the court failed to appropriately explain to the parties and representatives of the public the reasons for excluding the public from the courtroom. In addition, especially having in mind the general perception and distrust in the judiciary, we consider that such practice must not be tolerated by the courts and that they should act with due attention when excluding the public from court hearings.¹⁹

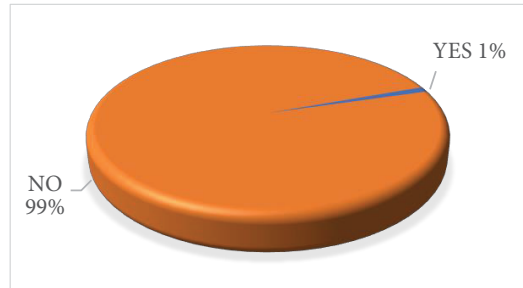
¹⁹ See for example the remarks of the Reports prepared by the group led by Reinhard Priebe, accessible on: <http://www.sobranie.mk/downloaddocument.aspx?id=90ab4ae4-f7c7-4fd4-a60d-4f3294bd5d77&t=doc>

Was the trial public?

Graph no.51

Were the representatives of the public or media prevented from being present in the hearing?

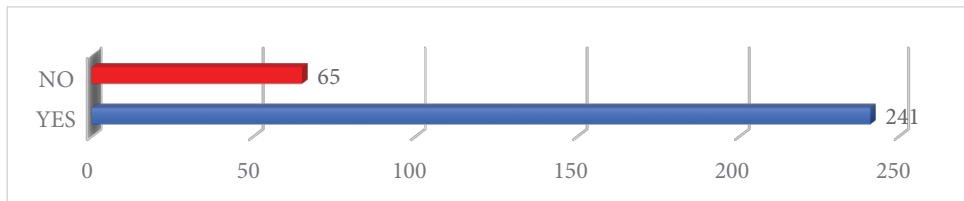

Graph no.52

As to the improvement of the principle of publicity of trials, we can unfortunately establish that the last year recommendation for improvement of the system by publicizing the time and place of trials, as one of the ways of increasing the perception of the courts as transparent administrator of justice, has not been taken into account this year at all. So, instead of improvement this year we note deterioration, from 19% in 2016 to 21% (graph no.53).

In this way, the bad trend is evident in regard to the functioning and technical maintenance of the electronic equipment for publication of the time and place of trial hearings; this confirms the impression of a long-term neglect and failure to invest in technical equipment, which largely influences the public perception of the functioning of the courts in the country.

Were the time and place of trial published on the table outside the courtroom?

Graph no.53

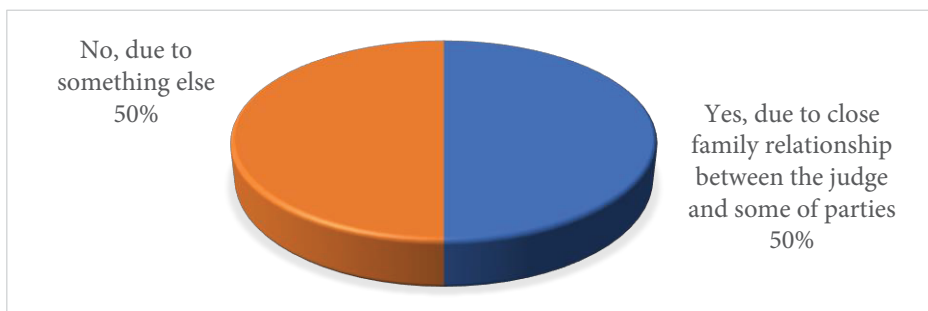
PRINCIPLE OF IMPARTIALITY

Concerning the evaluation of the right to judicial impartiality, being a fundamental part of the right to a fair trial, the observers did not record any case last year in which the parties demanded recusal of judges. In contrast, this year, the observers registered such demands (graph no.54) in two cases.

In the first, the reason for the request was the existence of a close family relationship between the judge and some of the parties, while in the second case the matter in question was the application of the arbitrary grounds for disqualification of judges, in other words, existence of a general doubt regarding the (im)partiality of the judge in terms of Article 33 of LCP.

In addition, it is interesting to comment on the reason why the judge did not ask the president of the court to disqualify him at the very beginning of the hearing, and if the matter in question had really been a close family relationships in terms of Article 33 of LCP, then no party was supposed to object to the partiality of the court, having in mind in particular the circumstance that in such cases the judge should take care of his impartiality, in other words, he should have abstained from the case ex-officio.

Was there any request for disqualifying the judge or jurors handling the case

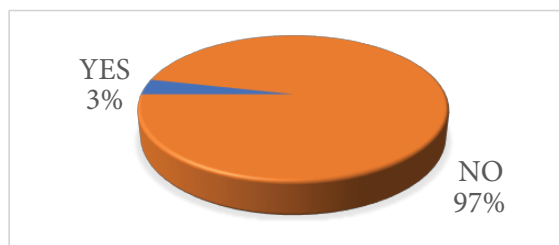

Graph no.54

The observers recorded an increasing trend in the positions of judges even this year (graph no.55), in other words, they stated that judges had already formed an opinion about the case which influenced their decision-making process. Compared to the 2% of last year, this year we have a rise reaching 3%.

The observers noted such judicial negative practice in 5 cases, which, although being far fewer than last year (7 cases), it still represents an increase of one third in relation to last year.

Did it look as if the judge or jurors had already formed opinion that could bias the decision-making process?

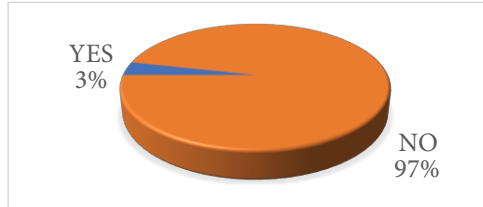

Graph no.55

Unfortunately, these data are, again, mostly based on the proceedings concerning the evaluation of the admission of guilt by the defendant as it was the case last year. It is interesting to note that in these cases the court behaved as if it expected the admission of guilt, thus failing to put some intellectual effort in order to assess whether such admission of guilt was conscientiously and voluntarily made as well as whether there was relevant evidence in direction of its factual support.

The percentage concerning the practice of intimidating the defendant by the court (graph no.56) is the same as last year, in other words, the observers recorded such an activity in only one percent of the monitored hearings.

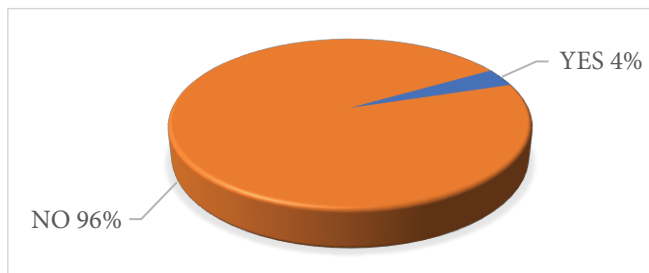
Did the court act by threatening to some of the parties?

Graph no.56

However, even despite the low percentage, we consider that such a judicial practice should be eradicated in order to enable the defendants to perceive the main hearing as a process in which they will have fair and equal opportunities to enjoy the legally guaranteed right to presumption of innocence.

Did the court fail to pay attention during the trial

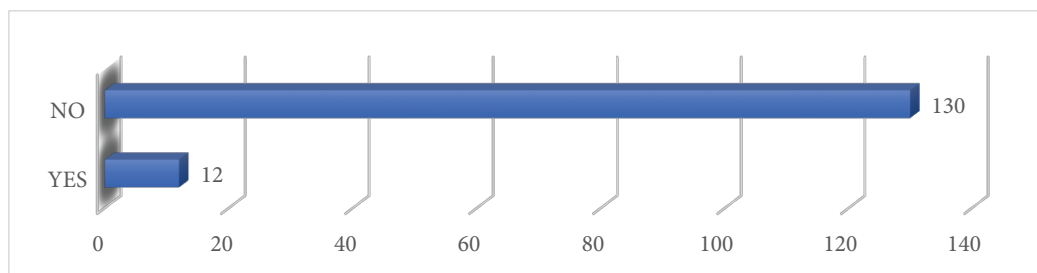
Graph no.57

The datum referring to whether the court paid enough and adequate attention to the main hearing (graph no.57) is interesting to comment. Compared to last year when no data were registered, this year the observers registered such data in 5 cases or, in 4% of monitored hearings the observers gained impression that the judges failed to pay attention to what was taking place in the courtroom. We believe that this undermines the impression of the judges' impartiality and leads to a conclusion that some judges may have already decided on the concrete case, and consequently, they fail to pay attention to the parties and remain uninterested in the activities taking place during the main hearing.

A significant increase in relation to last year is noted with regard to the improper ex-parte communication of the court with the parties (graph no.58). Namely, compared to the last year's 4%, this year this form of communication was recorded by the observers in even 8% of cases, i.e. in 12 hearings.

This just confirms the necessity of conducting additional training for judges for eradication of such a practice of improper communication between them and the parties, which will contribute to a greater public trust in the judicial impartiality in the course of criminal proceedings.

Was there an inappropriate ex-parte communication?

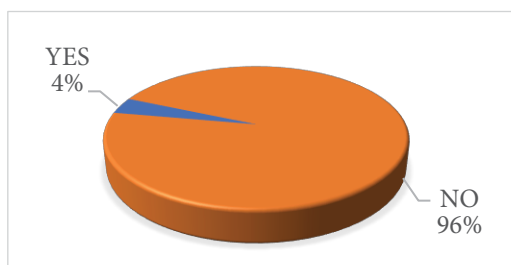
Graph no.58

■ PRESUMPTION OF INNOCENCE

The adherence to the right of presumption of innocence of the defendant is of significant importance to the realization of the right to a fair trial. Namely, if the court fails to realize this principle, then it puts the efficiency and all other remaining procedural guarantees for fair trial of the defendant into question.

Therefore, within the monitored trials, one of the tackled questions was whether the defendant efficiently used the right to defend himself by remaining silent and the second was about the court's position towards the defendant in these cases (graph no.59).

Do you have the impression that the court drew negative conclusions from the right to silence

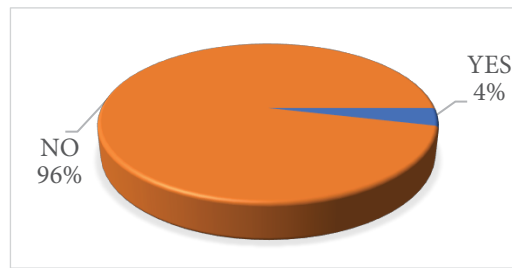

Graph no.59

According to the data obtained from the courts we can conclude that in four percent of monitored cases the court acted contrary to the provisions of LCP and abused the defendant's right to remain silent. We mention that even despite of the low percentage of recorded cases, being only 4%, the court must not treat the defendant's right to remain silent to his disfavor; in that way, the court unjustifiably puts itself into a position of supporting the thesis of the prosecutor in absence of relevant and adequate evidence that the prosecutor is supposed to present before the court and thus prove that the defendant has committed a criminal act.

Accordingly, the right of the defendant to remain silent should be treated by the court only in defendant's favour, in direction of respecting the constitutionally guaranteed principle of presumption of innocence.

Is there anything suggesting that the presumption of innocence was not respected

Graph no.60

This year, the court failed to respect the presumption of innocence of the defendant in 4%, being as much as last year (graph no.60). With regard to the adherence to the principle of presumption of innocence by the court, we cannot be satisfied with the fact that the court had a relative consistency because according to the data from the monitored cases, we can conclude that some courts had a practice of taking a position in the prosecutor's favour.

Unfortunately by doing that, the court does not represent an independent and autonomous arbiter, but it violates the rights of the defendant instead. Having in mind the legal possibility of applying some institutes through which the defendant can voluntarily renounce to some of his guaranteed rights, primarily taking into account the possibility that the defendant can make admission of guilt or that plea bargaining can be applied in an earlier phase of the criminal proceedings, we consider that such court's practice should be eradicated.

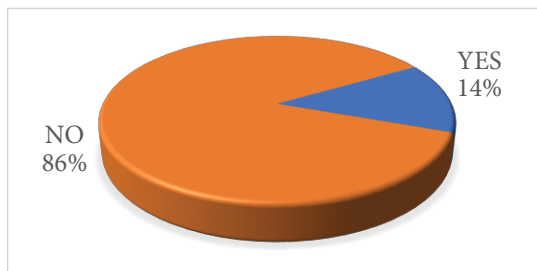
Thus, if such judicial practice (4%) of making decisions without adhering to the presumption of innocence of the defendant and by being partial to his detriment continues to exist, then the role of the court as a protector of the defendant's rights and a guarantor of the right to fair trial will be called into question.

■ EFFICIENT DEFENSE

The right to efficient defense was also analyzed by the observers this year through a set of questions that referred to the advice on the defendant's rights, the efficiency of defense attorneys in the realization of their case theory in the course of the main hearing as well as to the access of the defense to all evidence and the evaluation of the adequate time needed for preparation of defense.

With respect to the evaluation of the effectiveness of the right to defense (graph no.61), our observers recorded a slight deterioration in the state of affairs. In comparison with the recorded 12% of cases monitored last year, this year our observers noticed improper or ineffective representation in even 14% of cases.

Do you have the impression that the defense attorneys failed to appropriately represent their clients

Graph no.61

According to these data we can conclude that the last year's recommendation addressed to defense attorneys and the Bar Association has not been taken into account. Therefore, we repeat again this year that it is essential that the Bar Association shall provide continuous trainings and improve the professional standards of its members²⁰, especially in conditions of having accusatory system introduced into LCP in which the effective defense has a key influence on the final outcome of the criminal proceedings.

Therefore, we consider that it is essential that the Bar Association should work on additional training programs for its members – training programs with respect to the special specific elements of LCP such as introductory speeches, case theory, cross-examinations as well as trainings for effective organization and planning of the agenda of attorneys, having in mind the fact that the effective defense in direction to application of LCP necessarily requires a greater commitment and preparation of the defense attorneys in the course of the criminal proceedings.

According to the data obtained by the observers in relation to the problems most often encountered by defense attorneys when representing their clients (graph no.62), it has been established that in 9 cases the court failed to deliver the evidence to the defense attorneys or the defense attorneys had partial access thereto.

This datum in relation to last year is deteriorated for one case, in other words, compared to the 8 cases recorded last year, this year such negative court's practice was recorded in 9 cases, which, having in mind the total number of observed cases, generates the conclusion that there is a serious increase in this negative practice of almost 50%, i.e. from 1,7% last year to 2,5% this year.

In this direction, the observers noted an interesting practice in one case in which several persons were co-accused and their defense attorneys were allowed a selective insight into the prosecution's evidence by the court. In other words, the defendants who asked to examine the evidence of the prosecution were allowed to examine only the evidence that referred to them, not the evidence that referred to the whole case. As to this we consider that the wrongful practice of the court needs to be emphasized with respect to any limitations of the defense attorneys' access to the evidence of the indictment since no provision of LCP envisages such a limitation of the right to have an insight into the case files of the public prosecutor.

In that way, by allowing a selective insight into the case files of the indictment the right to effective defense of the defense attorney is limited.

²⁰ Concerning the importance of the role of the defense attorneys in the course of the accusatory criminal proceedings, see for example: Heumann M., *Plea Bargaining: The Experiences of Prosecutors, Judges and Defense Attorneys*, University of Chicago Press, 1978

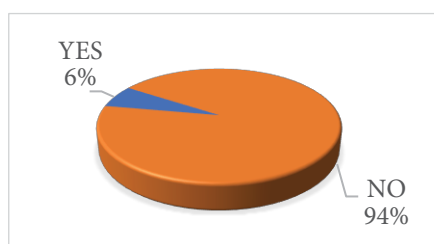
Did the defense complain that:

Graph no.62

Expressed in percentages, it is satisfying that the defense attorneys had remarks only in 6% of the monitored hearings in relation to the time needed for preparation of the case, especially having in mind the arguments of the judges that, when scheduling the cases, they considered the proposals of the defense attorneys concerning the adequate time for preparation of the defense (graph no.63).

Did the defense attorneys complain that the time for preparation of their defense was not enough or that there were some restrictions

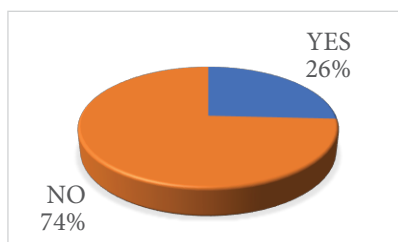
Graph no.64

However, by analyzing these data in correlation with the data on postponing hearings due to the absence of defense attorneys, we can confirm the last year's conclusion that there is a need for intervention in the provisions of LCP in direction of extending the legal deadlines within which the defendant and the defense attorney have the right to bring forward certain documents, evidence or ask the prosecutor to conduct certain investigation activities and provide certain evidence, in terms of paragraph 4 of Article 302 of LCP; there is also a need for prescription of a special deadline in the course of the main hearing which would mean adequate time for preparation of the defense with respect to the newly obtained evidence from the prosecution.

We consider that through such corrections of LCP a large effort would be made in direction of improvement of the opportunity of the defense attorney to provide effective defense, primarily by providing him with enough time for preparation of defense, thus leading to a decrease in the percentage of absent defense attorneys in the already scheduled hearings.

Interesting data are those concerning the right to defense according to which in one fourth of the monitored cases the judges failed to advise the defendants on their right to a free legal aid (graph no.64). We consider that, according to the provisions of LCP, the attendance of a defense attorney in the criminal proceedings is of crucial importance for the defense of the defendant in the criminal-legal dispute. Having in mind the party-related elements during the main hearing we consider that the presence of a professional representative of the defendant's interests is necessary.

Was the defendant advised on the right to free legal aid?

Graph no.64

Hence, it is necessary that the provisions of LCP regulating the presence of a defense attorney in the course of the criminal proceedings be revised. In other words, bearing in mind the new concept of accusatory criminal proceedings, being especially characterized with accusatory elements in the course of the main hearing, we consider it necessary that the defendant should have a professional defense attorney as his representative.

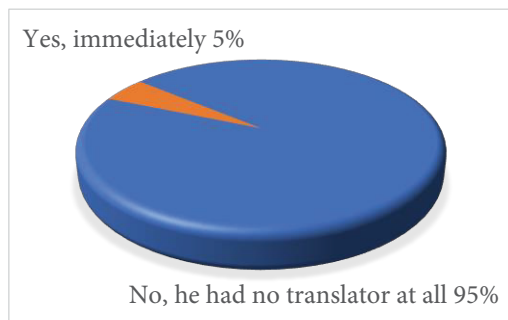
In that direction, we consider that the provisions of the Law on Free Legal Aid need to be revised for the purpose of comprising a larger number of defendants who cannot afford the professional defendant's fee and who do not belong to the category of persons subject to mandatory defense according to the positive regulations envisaged in LCP. This is of special importance to the defendants who have committed lighter criminal acts subject to shortened criminal proceedings.

■ THE RIGHT TO A TRANSLATOR

Article 9 of LCP envisages the right to a translator or interpreter and that the defendant, the damaged party, the private plaintiff, witnesses and other participants in the proceedings speaking an official language other than Macedonian language shall have the right to use their own language and alphabet in the proceedings. The same right also refers to other persons in the proceeding that can appear as parties, witnesses and similar, if they do not understand or speak the language of the proceeding. It is incumbent on the organ conducting the proceeding to provide interpretation of what the person and others say, as well as translation of the documents and other written evidence. The translation is performed by an authorized court translator or interpreter.

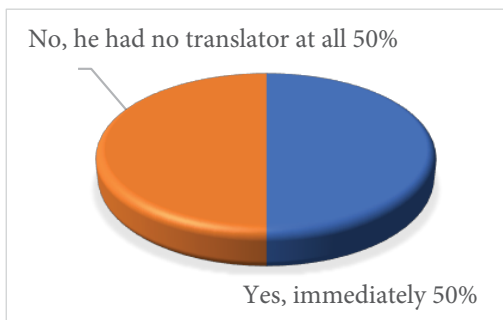
In the course of the monitoring process and within the data processing we had an opportunity to draw a parallel in relation to the data from last year. So, if we compare the statistics about the question concerning the right to translation provided in the courts, we will encounter data indicating a drastic reduction of the court's failure to adhere to this right. Namely, in 2016 the court failed to apply the defendant's right to translation in 5% of cases (graph 56), whereas this year we have data suggesting that the defendant needed a translator in the proceeding and despite this the court failed to provide such in a considerable percentage of cases (graph no.66).

Did the defendant need a translator and was a translator immediately assigned to him - 2016?

Graph no. 65

If the defendant needed a translator, was a translator assigned immediately -2017?

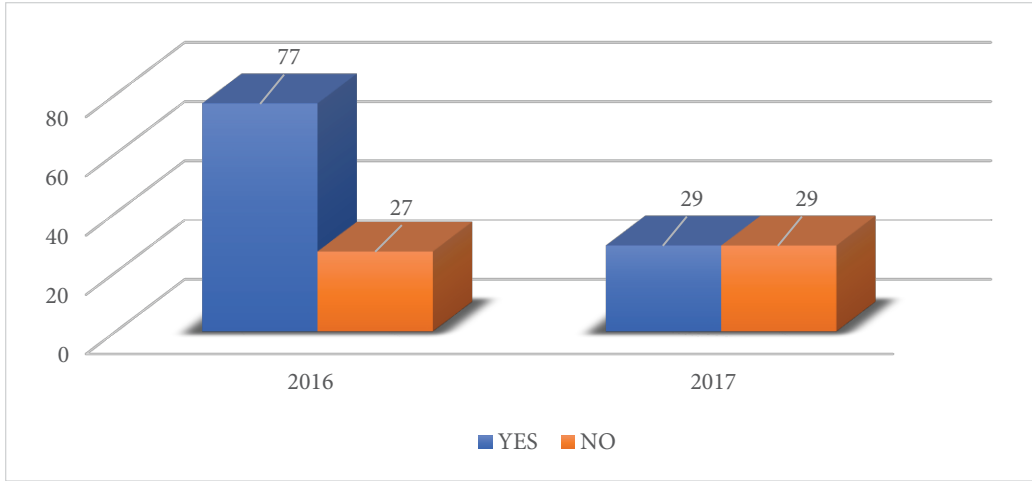
Graph no.66

■ ANNOUNCEMENT OF JUDGMENT

The law envisages that as soon as the judgment is passed, the president of the council should immediately announce it. If the court cannot pass the judgment on the same day following the completion of the main hearing, then it should postpone the announcement of the judgment for maximum of three days and should define the place and the time of its announcement. The dispositive part of the judgment is read publically by the presiding judge in presence of the parties, their representatives and defense attorneys and it is incumbent on the very presiding judge to briefly announce the reasons for passing such a judgment. The law envisages that the judgment should be announced even when some of the parties are absent, more concretely a party, their representative, or the defendant.

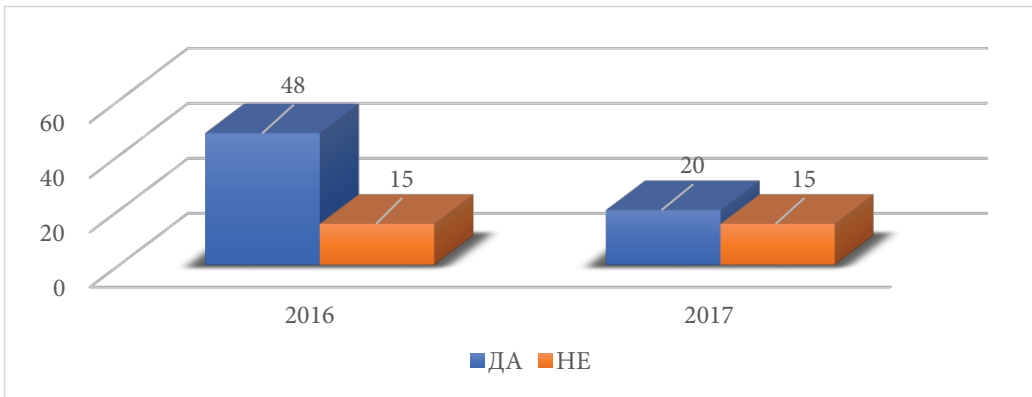
According to the graph no.67 shown below, we can analyze the data concerning the public announcement of the judgment by comparing them with the last year data. The very graph clearly shows difference in the number of publicly announced judgments; in 2016, out of 104 announced judgments 77 judgments were publicly announced, whereas in 2017, according to the data collected by our observers, out of 58 announced judgments, 29 were publicly announced and 29 were not. If we express these data in percentages, then we will note that 26% of the judgments passed in 2016 were not publicly announced and in 2017 that percentage is 50%, being an increase of almost 100% in relation to last year. This negative rising trend in the court's practice of failing to announce the judgments is alarming, worrisome and impermissible.

Public announcement of verdicts

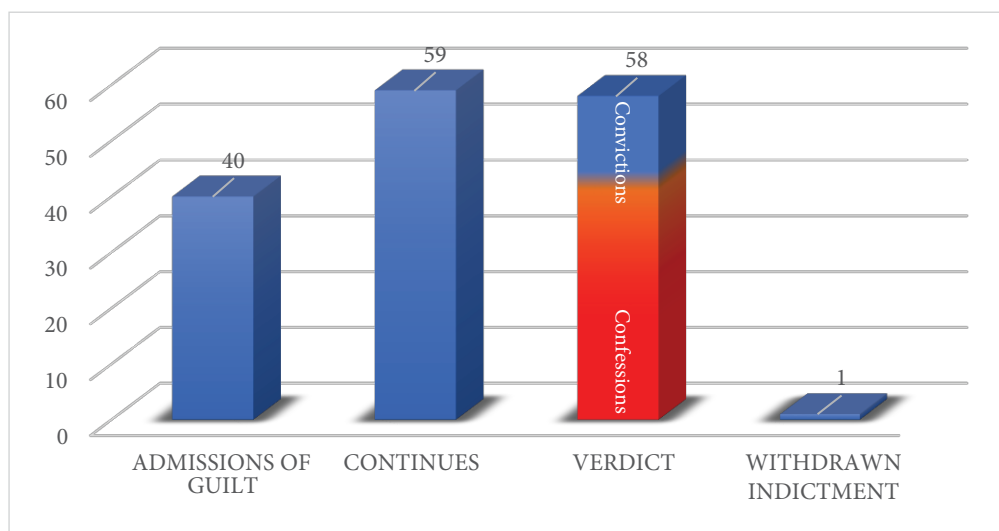
Graph no.67

Did the court explain the appeal conditions to the defendant?

Graph no.68

If we review the statistics and compare the number of convictions to the number of judgments pronounced on the basis of admission of guilt, then we would reach the conclusion as shown in graph no.69.

Graph no. 69

Forty out of 58 completed cases were completed as cases in which the defendants made admission of guilt, so accordingly, the court passed judgments on the basis of admission of guilt, whereas the remaining cases were completed with convictions. With respect to the percentage, these data give a relation of 68% against 32% in favor of the admissions. In 2016 these data had absolutely reversed proportions: 36% admissions of guilt against 64% convictions²¹. This fact directs towards a significantly increased application of the admission of guilt at the expense of proving guilt through proceedings. However, as to the practice of the prosecution to withdraw the indictment, we hardly find any cases where such opportunity was used - only in one case a withdrawal of indictment was registered.

²¹ See: Petrovska N., Misoski B., Analysis. page.38

■ CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

- A worrisome high level of postponed hearings that rose from 30% to 60% in relation to last year. Most frequent reasons for postponement of hearings are the absence of defendants, where, similarly to last year, the observers registered problems in bringing the defendants from Detention, as well as the absence of defense attorneys and public prosecutors most often because of overlapping of scheduled hearings and lack of human resources.

Recommendations:

✓ Integration of the ACCMIS system and the calendar of activities of the subjects in the criminal proceeding (defense attorneys and PP) that would prevent overlapping of activities.

✓ Additional analyses concerning the justifiability of the provision of LCP on concentration of main hearings.

✓ Allocation of additional means for providing unobstructed transport of detainees from penitentiary institutions to courts.

- The concentration of the main hearings, being in accordance with the provisions of LCP, increases the number of postponements of hearings, and thus compared to last year data, we registered an increased percentage of 300% in the postponement of hearings due to absence of a defense attorney and 250% due to absence of a PP.

Recommendations:

✓ Additional analyses concerning the justifiability of the provision of LCP on concentration of main hearings.

- The detention against lighter measures for securing attendance: the court's practice of failing to give relevant explanations of the reasons for the imposed detention persists; also, the court fails to really evaluate and note the factors in the decisions on imposing and continuing the detention measure.

Recommendation:

✓ Possible improvement of this state of affairs through introduction of a special judicial service in charge of serving the court with complete and correct information about the personal, psychological, familial, financial and social position of the defendant, or through amendments to the Law on Probation and its revival in practice, where these competencies would be assigned to the probationary service.

- The observers again noted a high percentage of inadequate introductory speeches made by the parties in the proceeding, although that percentage is slightly better with public prosecutors.

Recommendation:

✓ Necessity for trainings organized for the subjects in the criminal proceeding in relation to proper application of the provisions of LCP referring to the introductory speeches.

- A practice of incomplete advise to the defendant on his rights in the process of his examination by the court was registered.

Recommendation:

√ Judges should properly apply LCP in relation to the rights of the defendant during his examination, - in direction of a complete and detailed advice on the rights that are envisaged by LCP.

- The admission of guilt institute is evident and accepted in the practice of our courts. However, the application of this institute is absent in graver criminal acts. Compared to last year, according to the hearings monitored, this year the percentage of admissions of guilt made in regular proceedings is lower by ten percent in relation to the admissions made in shortened proceedings.

Recommendation:

√ Additional analysis in relation to the reasons for this trend.

- A problematic trend was established in the activities of the court in which the court failed to explain the reasons for indictment in a language that is an comprehensible to the defendants when they made admission of guilt, as well as in the judicial practice of failing to pay more attention to the fact whether the admission of guilt referred to all the circumstances of the criminal act the defendant was charged with.

Recommendation:

√ Judges must pay more attention to the defendant when explaining the essence of the criminal act, the evidence with which the prosecutor corroborates that evidence and the manner in which the criminal act was committed, being in accordance with their duties as established in the provisions of LCP.

√ The court should develop a practice of paying greater attention to the freedom of making admission of guilt by the defendant, especially by detecting the voluntariness of the admission of guilt, and it should also develop a practice of preventing the admission of guilt from being made involuntarily in whichever way or forced by any participant in the criminal proceedings.

- We register an improvement in the evaluation of the factual grounds of the admission of guilt; however, problematic is the fact that in one third of monitored cases, in which the defendant made admission of guilt, the court failed to have evidence brought forward in direction of supporting or evaluating the credibility of the very admission of guilt.

Recommendation:

√ Amendments to LCP in direction of introducing a special evidentiary hearing for measuring the sanction in which the court will have the opportunity to ask the parties to present evidence in quantity and quality as required by the court in order to fully accept the admission of guilt made by the defendant.

- The trends in the number of cases in which the defendants have no defense attorney are worrisome. The practice of making admissions of guilt in a shortened proceeding is especially a problematic one.

Recommendation:

√ Obligatory presence of a defense attorney in the process of making admissions of guilt by the defendant and correction of LCP (paragraph 4 of Article 74 of LCP) so that this Article shall read as follows: "In the course of the plea bargain proceeding for passing a judgment on the basis of an agreement in terms of chapter 29 of LCP, as well as in the course of the proceeding for admission of guilt in terms of Articles 334 and 381 of LCP"

- The observers have registered inappropriate application of the provisions of LCP envisaging that witnesses shall take an oath in the proceeding.

Recommendation:

✓ The provisions of LCP should be properly applied envisaging that witnesses should obligatorily take an oath, with a possibility of stressing the advice for witnesses about the consequences of giving a false testimony.

- The observers have established minimal improvement in the process of applying direct and cross-examination techniques with respect to the procedural subjects; however, the observers have also recorded certain deviations from the proper application of the provisions of LCP, as a result of insufficiently well-mastered techniques by the subjects in the application thereof.

Recommendation:

✓ There is a need for organisation of additional trainings for all subjects in the criminal proceedings aimed at proper and efficient application of these techniques.

- A decrease in the level of transparency of the proceedings has been noted, being due to several factors:
 - Increased exclusion of the public from the main hearing, being contrary to the provisions of LCP;
 - The electronic equipment for publication of the time and place of court hearings is dysfunctional and/or technically non-maintained;

After the integration of the individual courts' web sites into the joint portal called sud.mk, there is a decrease in the quantity and quality of the published data on the courts' web sites referring to the on-going cases.

Recommendation:

✓ Proper application of the provisions of LCP regulating the exclusion of the public from the main hearing as well as proper application of the provisions on public disclosure of case-related available public information;

✓ Allocation of sufficient means for technical maintenance of the electronic system for publication of the time and place of court hearings

- In relation to last year, the observers have established an increase in inappropriate communication between the court and the parties.

Recommendation:

✓ There is a need for additional training of all subjects in the criminal proceeding with respect to the importance and properness of the ex-parte communication.

- Improper treatment of the defendant's right to silence that unjustifiably puts the court in a position of supporter of the public prosecutor's thesis.

Recommendation:

✓ Proper application of the provisions of LCP in a way in which the court will treat the defendant's right to silence only in his favour and in direction of respecting the constitutionally guaranteed principle of presumption of innocence.

- The observers have noted a practice of ineffective and unprofessional defense exercised by defense attorneys that can have a key and negative impact on the final outcome of the criminal proceeding for the defendant.

Recommendation:

✓ It is essential that the Bar Association provides additional training programs for its members – training programs with respect to the special specific elements of LCP such as introductory speeches, case theory, cross-examinations as well as trainings for effective organization and planning of the agenda of attorneys, having in mind the fact that the effective defense in direction to application of LCP necessarily requires a greater commitment and preparation of the defense attorneys in the course of the criminal proceedings.

- There is a continuous trend of violating the procedural rights of the defense by a limited and improper application of the provisions of LCP that refer to the defense attorney's access to all the evidence that is in possession of the public prosecutor.

Recommendation:

✓ Proper application of the provisions of LCP envisaging the defendants' right to examine the case files of public prosecutors.

- The observers have noted some shortcomings in the process of informing the defendants about the right to a free legal aid. According to the new accusatory concept of criminal procedure, the presence of a professional defense attorney as a representative of the defendant in all phases of the criminal procedure is imposed as an imperative.

Recommendation:

✓ Conduct of additional analysis for evaluation of the need for presence of professional defense attorneys in the course of all criminal proceedings, and eventual revision of the provisions of LCP regulating the presence of a defense attorney in the course of the criminal proceeding.

- The observers have registered certain partiality with the translators/interpreters when providing translation in the proceedings.

Recommendation:

✓ In the process of providing translations, there should be a system for protection of the parties in the proceedings by defining the standards for a high-quality and professional translation..

- The observers have registered a decreased transparency in the announcement of judgments as well as an increasing trend of failures of the court to announce the very judgments and explain the appeal conditions to defendants.

Recommendation:

✓ Consistent compliance with the provisions of LCP referring to the public announcement and pronouncement of judgments.

